

Практическо ръководство за оценка на доказателствата и риска

Практическо ръководство за оценка на доказателствата и риска

Януари 2024 г.

На 19 януари 2022 г. Европейската служба за подкрепа в областта на убежището (EASO) се преименува на Агенция на Европейския съюз в областта на убежището (EUAA). Всяко позоваване на EASO, нейни публикации и органи, следва да се разбира като отнасящо се до EUAA.

Текстът е завършен през декември 2023 г.

Второ издание (изцяло преработено и актуализирано)

Нито Агенцията на Европейския съюз в областта на убежището (EUAA), нито което и да е лице, действащо от името на EUAA носят отговорност за начина, по който би могла да бъде използвана съдържащата се в настоящата публикация информация.

Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз, 2026 г.

Print	ISBN 978-92-9403-518-9	doi:10.2847/129301	BZ-05-22-041-BG-C
PDF	ISBN 978-92-9403-511-0	doi:10.2847/70268	BZ-05-22-041-BG-N

© Агенция на Европейския съюз в областта на убежището (EUAA), 2026 г.

Снимка на корицата: eskay lim © stock.adobe.com

Възпроизвеждането е разрешено, при условие че се посочи източникът. За употребата или възпроизвеждането на елементи, които не са собственост на EUAA, трябва да се поиска разрешение директно от носителите на авторското право.

За ръководството

Защо е създадено настоящото ръководство? *Практическото ръководство за оценка на доказателствата и риска на EUAA* е замислено като документ с насоки, който да подпомага всекидневната работа на служителите, които работят по случаи в областта на убежището в ЕС и отвъд неговите граници. Ръководството е изготвено в съответствие с относимите правни изисквания, като същевременно предлага и практически подход. В него е включен практически контролен списък и схема на процесите, които да подпомагат служителите, работещи по случаи, в тяхната аргументация. Включени са също така допълнителни пояснения за използваните понятия и интерактивни връзки, които позволяват навигация между различните раздели в цифровата версия на ръководството. Ръководството отговаря на изискването за транспониране на общите стандарти в общ подход за тяхното прилагане. То също така отговаря и на общата цел на общата европейска система за убежище за еднакво третиране на сходни случаи.

Как е изготвено настоящото ръководство? Настоящото ръководство е изготвено от експерти от държавите от ЕС с ценния принос на Европейската комисия, Върховния комисариат за бежанците на Организацията на обединените нации и Европейския съвет за бежанците и изгнаниците ⁽¹⁾. Работата по изготвянето е подпомогната и координирана от EUAA. Преди приключването на работата по окончателния вариант на ръководството във връзка с него е проведена консултация с всички държави — членки на ЕС, и асоциираните страни в рамките на мрежата на EUAA за процедурите за предоставяне на убежище. Изказваме благодарност на членовете на работната група, подготвили проекта на настоящото ръководство — Sander Kalwij, Pavlina Kolokonte, Jochen Thiel, Dorien Wijnendaele и Line Zahl Kvakland.

Какви са промените в настоящата актуализация? Настоящото ръководство е актуализация на предходно практическо ръководство за оценка на доказателствата ⁽²⁾. В него се предоставят по-подробни насоки относно трите стъпки на процесите на оценка на доказателствата и на риска, по-специално в стъпка 1 са разгледани подробно определянето и формулирането на материалните факти, в стъпка 2 — факторите, които могат да доведат до изкривяване на информацията, а оценката на риска е разгледана в стъпка 3. Освен това практическият подход в ръководството е подсилен от схема на процеса на оценяване, конкретни примери, илюстриращи най-важните понятия, и таблици с допълнителни насоки и съвети. Добавени са хипервръзки, за да може потребителят безпроблемно да навигира между различните части от съдържанието и инструментите и да достига бързо и лесно до търсената информация.

Кой следва да използва настоящото ръководство? Настоящото ръководство е предназначено на първо място за служители, които работят по случаи в областта на убежището, служители, провеждащи интервюта, и лицата, отговорни за вземането на решения, както и лицата, отговорни за определянето на политиката в рамките на националните решаващи органи. Предлаганият инструмент ще бъде полезен и за служителите по качеството и юрисконсултите, както и за всички лица, които работят или са ангажирани в областта на международната закрила в контекста на ЕС.

⁽¹⁾ Следва да се отбележи, че окончателният вариант на ръководството не отразява непременно позицията на Върховния комисариат на ООН за бежанците.

⁽²⁾ Настоящото ръководство е актуализация на EASO, *Практическо ръководство на EASO: оценка на доказателствата*, март 2015 г., и го заменя.

Как следва да се използва настоящото ръководство? Ръководството е разработено така, че да дава възможност на потребителите за достъп до съдържанието му според потребностите им. То включва интерактивна подробна схема на метода от три стъпки за оценка на доказателствата и риска, както и интерактивен контролен списък на стъпките, които трябва да се следват. Централната му част с описанието съдържа пояснения относно метода и използваните понятия, илюстрирани с примери.

Каква е връзката между настоящото ръководство и националното законодателство и практика? Ръководството е инструмент за хармонизация с незадължителен характер. То не е правно обвързващо и отразява общоприетите стандарти, приети от управителния съвет на EUAA на 22 декември 2023 г.

Каква е връзката между ръководството и други инструменти на EUAA? Настоящото ръководство следва да се използва във връзка с практическите ръководства на EUAA относно личното интервю ⁽³⁾, използването на информацията за държавата на произход ⁽⁴⁾ и условията за предоставяне на международна закрила ⁽⁵⁾. То допълва модула на EUAA за обучение относно оценката на доказателствата. Всички практически инструменти на EUAA са публично достъпни онлайн на уебсайта на EUAA: <https://euaa.europa.eu/practical-tools-and-guides>

Съдебният анализ на EUAA относно оценката на доказателствата и достоверността предоставя на читателя допълнителна информация от юридическата практика ⁽⁶⁾.

Отказ от отговорност

Настоящото ръководство е изготвено, без да се засяга принципът, че единствено Съдът на Европейския съюз може да дава официално тълкуване на правото на ЕС.

⁽³⁾ EASO, [Практическо ръководство: Лично интервю](#), декември 2014 г.

⁽⁴⁾ EASO, [Практическо ръководство относно използването на информацията за държавата на произход от служителите, работещи по случаи при разглеждането на молби за убежище](#), декември 2020 г.

⁽⁵⁾ EASO, [Практическо ръководство: Условия за предоставяне на международна закрила](#), април 2018 г.

⁽⁶⁾ EUAA, [Evidence and credibility in the context of the Common European Asylum System — Judicial analysis](#), (Съдебен анализ — Оценка на доказателствата и достоверността в контекста на Общата европейска система за убежище), 2-ро издание, 2023 г. Това е юридическа публикация. Юридическите публикации на EUAA се състоят от съдебни анализи и указания за юридически обучения по всяка от разглежданите теми.

Съдържание

Списък на съкращенията	7
Оценка на доказателствата и риска — 3 стъпки на динамичния процес	8
Илюстративни случаи, използвани в настоящото ръководство	9
Основни елементи на оценката на доказателствата	12
Трудности при оценката на доказателствата в процедурите за предоставяне на убежище	12
Подход в три стъпки	13
Правни норми	15
Ръководни принципи	17
1. Стъпка 1. Събиране на информация	20
1.1. Събиране на доказателства	21
1.1.1. Изпълнение на задължението да се сътрудничи (тежест на доказване)	21
1.1.2. Събиране на доказателства, относими към молбата	32
1.2. Установяване и формулиране на материални факти	44
1.2.1. Установяване на материалните факти	45
1.2.2. Формулиране на ясни, изчерпателни, фактически материални факти	54
1.2.3. Формулиране на всеки материален факт въз основа на ясно определени факти, събития или ситуации	57
1.3. Свързване на относими доказателства с материалния факт (материалните факти)	58
2. Стъпка 2. Оценка на достоверността	60
2.1. Оценка на документни и други доказателства	61
2.1.1. Критерии за оценяване	61
2.1.2. Удостоверяване на автентичността на документи	63
2.1.3. Определяне на тежестта на констатациите за достоверността по отношение на доказателството	66
2.1.4. Специфични видове документи	70
2.2. Оценяване на изявленията на кандидата въз основа на показателите за оценка на достоверността	74
2.2.1. Прилагане на показателите за вътрешна достоверност	76
2.2.2. Прилагане на показателите за външна достоверност	79
2.2.3. Прилагане на показателя за правдоподобност	82
2.3. Разглеждане на индивидуалните и косвените фактори, които могат да доведат до изкривяване на информацията	83
2.3.1. Фактори, свързани с кандидата	84

2.3.2. Фактори, свързани със служителя, работещ по случаи	99
2.3.3. Фактори във връзка със ситуацията при провеждане на интервюто	102
2.4. Определяне дали даден материален факт се приема или отхвърля	108
2.4.1. Определяне на тежестта на констатациите за достоверността на всички доказателства, свързани с даден материален факт	108
2.4.2. Заключение относно материалните факти	111
3. Стъпка 3. Оценка на риска	117
3.1. Въведение	117
3.2. Определяне на риска (рисковете)	118
3.3. Оценка на риска	121
3.3.1. Критерии за вероятност за основателни опасения и реален риск (изискване за доказване)	122
3.3.2. Показатели за риска	124
3.4. Заключение относно риска	135
Приложение 1. Диаграма за оценка на достоверността	138
Приложение 2. Практически пример за определяне на тежестта на показателите за достоверност	140
Контролен списък	144

Списък на съкращенията

Съкращение	Определение
ДПУ (преработен текст)	Директива относно процедурите за предоставяне на убежище — Директива 2013/32/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. относно общите процедури за предоставяне и отнемане на международна закрила (преработен текст)
СЕС	Съд на Европейския съюз
Регламент „Дъблин III“	Регламент (ЕС) № 604/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. за установяване на критерии и механизми за определяне на държавата членка, компетентна за разглеждането на молба за международна закрила, която е подадена в една от държавите членки от гражданин на трета държава или от лице без гражданство (преработен текст)
ИДП	Информация за държавата на произход
ЕСПЧ	Европейски съд по правата на човека
ЕУАА	Агенция на Европейския съюз в областта на убежището
ЕС	Европейски съюз
АВЗ	Алтернатива за вътрешна закрила
ЛГБТИК	Лесбийки, гейове, бисексуални, трансполови, интерсексуални и куйър (лица)
Държави членки	Държавите — членки на ЕС
НПО	Неправителствена организация
ПТСР	Посттравматично стресово разстройство
КД (преработен текст)	Квалификационна директива — Директива 2011/95/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 г. относно стандарти за определянето на граждани на трети държави или лица без гражданство като лица, на които е предоставена международна закрила, за единния статут на бежанците или на лицата, които отговарят на условията за субсидиарна закрила, както и за съдържанието на предоставената закрила (преработен текст)
Конвенция за статута на бежанците	Конвенцията за статута на бежанците от 1951 г. и Протоколът към нея от 1967 г. (наричани в законодателството на ЕС в областта на убежището и от Съда на ЕС „Женевската конвенция“)
SOGIESC	Сексуална ориентация, полова идентичност и изразяване и полови белези
ВКБООН	Върховен комисар на ООН за бежанците

Оценка на доказателствата и риска — 3 стъпки на динамичния процес

Минало и настояще

Бъдеще

Стъпка 1

Събиране на информация

Събиране на доказателства

Изпълнение на задължението да се сътрудничи

- Задължение на кандидата да обоснове молбата си:
 - Положени реални усилия да предостави доказателства, с които разполага
 - Предоставено обяснение за евентуалната липса на доказателства в подкрепа на молбата.
- Задължение на служителя по случаите да разгледа молбата:
 - Подпомагане на лица със специални процедурни потребности по подходящ начин
 - Информирание на кандидата за неговите задължения
 - Даване на възможност на кандидата да представи всички относими факти и доказателства
 - Изискване от кандидата на разяснения по въпросите, които не са достатъчно ясни
 - Предприемане на мерки относно явни отрицателни констатации по отношение на достоверността
 - Набавяне на съответната ИДП и други доказателства.
- Отчитане на специалните правила за обосноваване:
 - закрила, алтернатива за вътрешна закрила, изключване, минало преследване или тежки посегателства, или директни заплахи за такива, сигурна държава на произход
- Събиране на доказателства:
 - Устни и писмени изявления
 - Документни доказателства
 - Информация за държавата на произход
 - Други доказателства.

Установяване на материалните факти:

- Свързване на фактите и обстоятелствата с условията за определяне на статут
- Отчитане на личните обстоятелства на кандидата
- Формулиране на ясни, изчерпателни, фактически материални факти

Свързване на относимите доказателства с материалния факт (материалните факти)

Стъпка 2

Оценяване на достоверността

Оценяване на документните и други доказателства чрез прилагане на критериите за оценка:

относимост, надеждност (съществуване, съдържание, характер, автор, форма).

Оценяване на твърденията чрез прилагане на показатели за достоверност:

- Достатъчно подробен и конкретен характер на твърденията
- Съгласуваност и последователност
- Съответствие с ИДП
- Съответствие с документни и други доказателства
- Правдоподобност.

и като се вземат предвид факторите, които могат да доведат до изкривяване на информацията:

- Фактори във връзка с кандидата (памет, травма, възраст, образование, култура, и т.н.)
- Фактори във връзка със служителя по случаите (работно натоварване, стрес, пристрастия и др.)
- Фактори във връзка със ситуацията при провеждане на интервюто.

Определяне на тежестта на констатациите за достоверността на всички доказателства, свързани с даден материален факт:

Разглеждане едновременно на всички положителни и отрицателни констатации по отношение на достоверността на всички доказателства, свързани с един материален факт, в светлината на съответните показатели за достоверност и определяне на тежестта на всяка от тях една спрямо друга.

Заклучение дали даден материален факт се приема или отхвърля

като се прилага методологията за оценка на доказателствата и при неяснота се взема предвид принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства. Не следва да се отхвърля материален факт, когато са изпълнени кумулативните условия по член 4, параграф 5 от ДО (преработен текст).

Стъпка 3

Оценка на рисковете

Въз основа на всички приети материални факти и съответната ИДП:

Определяне на риска(рисковете) Оценка на риска(рисковете) в случай на връщане:

- Прилагане на правилното изискване за доказване (разумна степен на вероятност)
- Вземане предвид на всички показатели за риск.

Заклучение относно риска(рисковете)

Правен анализ

Въз основа на констатациите, направени в рамките на **оценката на доказателствата и риска**, преминават към **правния анализ** за проучване на условията за **предоставяне на международна закрила**.

Илюстративни случаи, използвани в настоящото ръководство

За по-добро илюстриране на начина, по който се извършват оценките на доказателствата и на риска, в следващите глави на настоящото практическо ръководство са използвани различни примери, основани на три конкретни случая. Имайте предвид, че въз основа на тези примери не следва да се правят общи заключения; те са предоставени само с обяснителна цел.

(а) Случай на млад мъж от държава А

Кандидатът от държавата А прави следното изявление.

Той е млад мъж от държавата А и няма документи за самоличност. На 18 години е и досега е живял през целия си живот в село Х с родителите си, по-голямата си сестра и двамата си по-малки братя. Всички те са от клана Y. Всички членове на семейството му са земеделски стопани. Посещавал е основно училище в продължение на две години и след това е работил със семейството си като земеделски стопанин до заминаването си. Семейството му притежавало малък парцел земя, но след ожесточен спор заради несъгласие за наследство чичо му им го отнема. След това членовете на семейството му започват да работят като земеделски работници на земята на чужди хора.

Преди две години членове на действаща в държавата терористична група започват да отправят искания към бащата кандидатът и по-малкият му брат да се присъединят към организацията. Въпреки че никога не са получавали сериозни заплахи, исканията са ставали все по-настоятелни и те са се страхували, че рано или късно членовете на терористичната група ще реагират с насилие, ако продължат да им отказват. Кандидатът знае, че членовете на организацията са задържали други момчета и млади мъже в неговото и съседните села, за да ги вербуват насилно. Поради тази причина семейството решава те да напуснат страната и организира заминаването им. Кандидатът заявява, че семейството му не може да поиска закрила, тъй като знае, че полицията или армията няма да са в състояние да направят нищо срещу тази терористична организация.

Кандидатът и неговият по-малък брат пътуват по суша от столицата на държавата А до държавата L, от която възнамеряват да пътуват до Европа. В държавата L те са държани затворени заедно с други мигранти в склад под контрола на трафиканти в продължение на около два месеца, когато един ден въоръжени мъже откриват огън по тях. Убити са над 30 души. След този инцидент с брат си успяват да избягат и от един крайбрежен град се натъпкват в гумена лодка с над 100 души и потеглят. Пътуването им е кратко; бреговата охрана на държавата L залавя гумената лодка след около четири часа в морето. Всички пътници са прехвърлени в център за задържане в държавата L, където са държани в продължение на четири месеца при ужасни, пренаселени и нехигиенични условия. Той разказва, че надзирателите често ги биели, отказвали им храна, а понякога посещавали тях и други момчета през нощта. Той също така разказва, че надзирателите са го удряли с маркуч по

ходилата, след като се опитал да избяга. Оттогава те често го болят при ходене и бягане. Вторият им опит бил успешен и този път успели да пристигнат в Европа.

Той не иска да се върне у дома, защото или ще бъде задължен да се присъедини към терористичната организация, или ще трябва да понесе последиците от отказа да се включи в групировката. Споменава също, че животът му е застрашен заради гражданската война, която се разразява в държавата А. Добавя, че след заминаването му положението в неговия регион и селото му се е влошило и сега има много цивилни жертви.

По време на личното интервю той представя психосоциална оценка, изготвена от екип от психолози и социални работници, и удостоверение от лекар ортопед, към когото е бил насочен от служителите по приемането.

(b) Случай на активистка от държавата Б

Кандидатката от държавата Б прави следното изявление.

Кандидатката е жена от държавата Б. Тя е адвокат и обществен лидер, който се застъпва за правата на човека и документира, разследва и разобличава злоупотреби с власт и нарушения на правата на човека. Членува в няколко организации по правата на човека, включително неправителствена организация (НПО), наречена Y, която популяризира и защитава правата на човека, и по-специално икономическите, социалните и културните права, в държавата Б.

През януари 2022 г., докато е извън града, специалните сили нахлуват в дома ѝ без съдебна заповед и убиват един от братовчедите ѝ, който бил там в този ден. По време на друг незаконен обиск през март 2023 г. няколко роднини са малтретирани, а роднините ѝ от женски пол са съблечени. Няколко месеца по-късно, през юни 2023 г., двама от племенниците ѝ са задържани по време на друг обиск без съдебна заповед. Във всеки от тези случаи специалните сили ясно посочват, че тези случки са имали за цел да накарат кандидатката да разбере, че трябва да прекрати дейността си. След тези инциденти семейството ѝ обявява, че не желае да има никакви отношения с нея, тъй като дейността ѝ ги излага на опасност.

Преди няколко месеца тя участва в протест на местна бензиностанция в подкрепа на здравните работници и хората, подложени на диализно лечение, в искането им за приоритетно снабдяване с гориво. Тъй като властите не реагират, тя решава да заснеме демонстрацията със смартфона си. Когато я виждат, служителите на силите за сигурност поискват телефона ѝ, но тя отказва да го даде и е арестувана и задържана за две седмици. По време на задържането си е била бита и многократно е обвинявана от високопоставен служител, че „работи за НПО, която действа против интересите на държавата Б“. Кандидатката е обвинена в „оказване на съпротива при задържане“ и „публично подбуждане към насилие“ и ѝ е разрешено да напусне. Съдебният процес срещу нея във военен съд е определен да се проведе през следващите няколко месеца.

Неотдавна, когато се качила в колата си и започнала да шофира, установила, че някой е деактивирал спирачките. За щастие, успяла да насочи колата към нива, където автомобилът спрял, а тя се отървала с няколко натъртвания. Няколко дни по-късно получава анонимно писмо, в което се споменава, че следващия път може да няма такъв късмет. След тези инциденти тя решава да избяга от страната. Пристига в Европа и подава молба за международна закрила.

По време на регистрацията си представя личната си карта, паспорта си, професионалната си карта на адвокат, членската си карта на НПО Y, обвинителния акт, както и анонимното писмо със заплахи.

(с) Случай на млада жена от държавата В

Кандидатката прави следното изявление.

Тя е 19-годишна жена от държавата В. Живееела в малък град заедно с двете си по-малки сестри, съответно на 15 и 12 години, 8-годишния си брат и родителите си. Посещавала училище в продължение на 10 години. Преди две години напуска държавата си на произход с подкрепата на родителите си, за да намери по-добър живот в Европа.

По време на пътуването си до Европа се запознава с момче от държавата Г, от което има дете, родено след пристигането им в държавата на убежище. Детето вече е на 6 месеца. Една седмица след раждането на детето партньорът ѝ я напуска и тя не го е виждала оттогава. Телефонът му е изключен и тя не знае къде да го търси, затова остава сама с детето.

След като напуска държавата В, родителите ѝ, които винаги са ѝ били близки и са я подкрепяли, загиват в автомобилна катастрофа. Тя се страхува и притеснява, че ще трябва да се грижи сама за бебето, но не може да се върне в страната си с бебе и без съпруг. В страната, от която идва, самотните майки не са приети. Те са обиждани и заклеймявани и е почти невъзможно да се намери някой, който да ѝ предложи работа или жилище. Завръщането у дома също не е възможен вариант. В миналото семейството ѝ не е поддържало много контакти с чичо ѝ, но след смъртта на родителите ѝ той и съпругата му се грижат за братята и сестрите на кандидатката. Чичо ѝ е важен човек в родния ѝ град. Той би казал, че тя е опозорила семейството, и ще я задължи да се омъжи за човек, когото дори не познава. Ако има късмет и успее да избяга, ще остане на улицата сама с детето си.

Кандидатката представя паспорта си и свидетелството за раждане на детето, както и снимка на автомобил, оставен за скрап.

Основни елементи на оценката на доказателствата

Оценката на доказателствата е метод за установяване на относимите факти (материалните факти) по индивидуална молба за международна закрила ⁽⁷⁾ чрез процес на разглеждане на изявленията на кандидата и други налични доказателства.

„Доказателства“ е широко понятие, което включва предоставени от кандидата изявления, документи или други материали, които подкрепят, потвърждават или опровергават даден относим факт ⁽⁸⁾.

„Оценка на риска“, от друга страна, представлява извършвана въз основа на всички приети материални факти и наличната информация фактическа и ориентирана към бъдещето оценка на вероятността след връщането си кандидатът да бъде изправен пред събитие, което потенциално би могло да бъде определено като преследване или тежко посегателство.

Трудности при оценката на доказателствата в процедурите за предоставяне на убежище

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Оценката на доказателствата в процедурите за предоставяне на убежище се различава от повечето други административни или правни процедури поради липсата на обичайни средства за набавяне на обективно проверими доказателства. В резултат на специфичното си положение на кандидат за международна закрила, прекъснатата закрила от родната му страна и поради условията, при които е избягал, кандидатът може да не е бил в състояние да събере доказателства и да ги вземе със себе си, когато е напуснал родината си. По подобни причини за него може да не е възможно да се сдобие с доказателства след пристигането си в държавата на убежище. Само по себе си събирането на доказателства може да изложи кандидатите или членовете на техните семейства на (допълнителна) опасност.

Освен това самото обстоятелство, което кандидатът трябва да докаже, напр. преследване или тежко посегателство, често е резултат от действия на извършителите, с които те се опитват да не оставят никакви доказателства. При това положение е разбираемо, че от кандидатите не може да се очаква да представят доказателства в същата степен, както от лицата в други граждански, наказателни или административни производства. Поради това в процедурите за предоставяне на убежище може да се очаква да има ограничени документни и други доказателства. В много случаи

⁽⁷⁾ В контекста на настоящото практическо ръководство текстът „молба за международна закрила“ понякога се изписва съкратено като „молба“.

⁽⁸⁾ EUAA, *Evidence and credibility in the context of the Common European Asylum System — Judicial analysis* (Съдебен анализ — Оценка на доказателствата и достоверността в контекста на Общата европейска система за убежище), 2-ро издание, 2023 г.

единственото доказателство, представяно от кандидата, са собствените му изявления, които следователно често имат ключова роля при оценката на молбата за международна закрила ⁽⁹⁾.

Освен това трудности, свързани със събирането на доказателства, са налице и за органите. Органите в областта на убежището са обвързани със задължение за поверителност с оглед гарантиране на безопасността на кандидатите за международна закрила и членовете на семействата им. По общо правило това задължение не им позволява да се свързват с първични източници на информация, които биха могли да изложат кандидата или членовете на неговото семейство на риск, напр. органи на държавата на произход. Характерно предизвикателство при оценката на доказателствата в молбите за убежище е, че фактите, които трябва да се проверят, често умишлено се прикриват или се представят по неверен начин от извършващите преследване субекти. Освен това има вероятност фактите да са се случили в райони, до които международните органи, медиите или международни организации и/или организации на гражданското общество нямат право на достъп, поради което информацията за тези региони е ограничена или липсва.

С оглед на гореизложеното е ясно, че от кандидатите не се очаква да докажат искането си до степен на „категорична сигурност“ или „извън всякакво разумно съмнение“ (вж. [2.4 „Определяне дали даден материален факт се приема или отхвърля“](#)). Това може да ви постави в несигурно положение. Все пак има набор от критерии, които могат да спомогнат да се направи заключение за достоверността на различните аспекти на молбата. Тези критерии и начинът на тяхното прилагане са във фокуса на настоящото ръководство. Макар че в този контекст невинаги сте в състояние да „установите истината“ като такава, в процеса на разглеждане се прилагат редица критерии, които ще дадат възможност да се отговори на въпроса дали определени факти, представени в искането, биха могли в разумна степен да бъдат приети за достоверни, или не.

Подход в три стъпки

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Предвид предизвикателствата и ограниченията, които се отнасят както до вас, така и до кандидата, е важно при оценката на доказателствата и рисковете да бъде следван структуриран подход. Това ще спомогне за избягване допускането на грешки по време на аргументацията, формулирането на прибързани заключения или предубеденост от субективни впечатления.

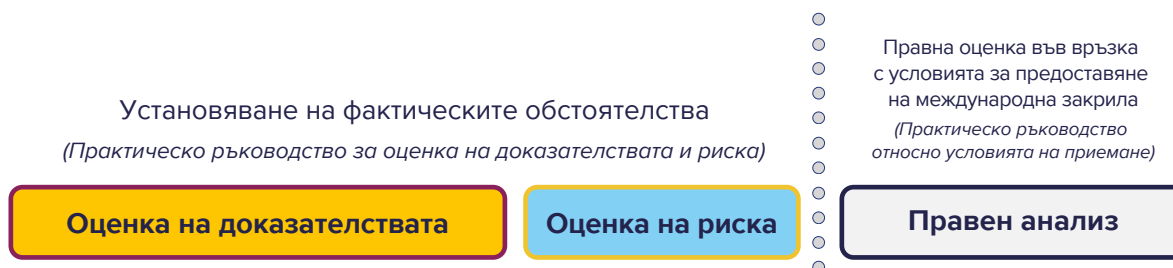
Процесът на разглеждане се състои от два етапа: оценка на доказателствата и риска (установяване на относимите факти) и правен анализ (прилагане на правната уредба по

⁽⁹⁾ ВКБООН, [Handbook on procedures and criteria for determining refugee status and guidelines on international protection under the 1951 Convention and the 1967 Protocol Relating to the Status of Refugees](#) (Наръчник за процедурите и критериите за определяне на статут на бежанец и насоки относно международната закрила в съответствие с Женевската конвенция от 1951 г. и Протокола към нея за статута на бежанците от 1967 г.), февруари 2019 г., HCR/1P/4/ENG/REV. 4.

отношение на установените факти) ⁽¹⁰⁾. След установяване на фактическите обстоятелства оценката се съсредоточава върху това дали са изпълнени материалноправните условия, определени в Директива 2011/95/ЕС (ДО (преработен текст) ⁽¹¹⁾ за предоставяне на международна закрила.

Фигура 1. Етапи на процедурата по разглеждане

Настоящото практическо ръководство се фокусира върху първата част, а именно оценката на доказателствата и риска, и предлага структуриран подход от три стъпки за нейното извършване ⁽¹²⁾.

Значение на структурирания подход

Оценката на доказателствата и риска е методика, която се прилага през целия процес на разглеждане на молбата за убежище. Използването на структуриран подход ще спомогне тази дейност да бъде извършена по-ефективно, ще намали риска от допускане на грешка и ще улесни постигането на рационално, обосновано и съгласувано решение. Структурираният подход има за цел да осигури обективно и неспекулативно разглеждане на доказателствата и рисковете и ще подобри вземането на справедливи и последователни решения, като гарантира, че сходни случаи ще бъдат третирани по еднакъв начин.

В **стъпка 1** се събират доказателства и се определят материалните факти на молбата. След това събраните доказателства се свързват с всеки материален факт. Вж. раздел [Стъпка 1. „Събиране на информация“](#).

В **стъпка 2** се оценяват по конкретни критерии достоверността на изявленията на кандидата и останалите доказателства, които са били свързани с всеки материален факт от молбата, за да се определи кои материални факти да бъдат приети и кои — отхвърлени. Вж. раздел [Стъпка 2. „Оценка на достоверността“](#).

⁽¹⁰⁾ Съд на ЕС (CEC), решение от 22 ноември 2012 г. по дело [M.M. срещу Minister for Justice, Equality and Law Reform \(Ирландия\)](#), C-277/11, EU:C:2012:744. Резюмето е достъпно в [базата данни на EUAA за съдебна практика](#).

⁽¹¹⁾ [Директива 2011/95/ЕС](#) на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 г. относно стандарти за определянето на граждани на трети държави или лица без гражданство като лица, на които е предоставена международна закрила, за единния статут на бежанците или на лицата, които отговарят на условията за субсидиарна закрила, както и за съдържанието на предоставената закрила (преработен текст) (ОВ L 337, 20.12.2011 г.).

⁽¹²⁾ За повече информация относно правната оценка вж. EASO, [Практическо ръководство — условия за предоставяне на международна закрила](#), април 2018 г.

В **стъпка 3** приетите материални факти се анализират с оглед на бъдещото развитие, за да се направи оценка на риска, пред който би бил изправен кандидатът в случай на връщане. Тази оценка на риска е оценка на фактическите обстоятелства. Въпросът дали въз основа на приетите материални факти и определените рискове кандидатът отговаря на условията за предоставяне на международна закрила е предмет на правния анализ, който е част от по-нататъшния етап на разглеждане на молбата. Вж. раздел [Стъпка 3. „Оценка на риска“](#).

Фигура 2. Етапи на процедурата по разглеждане

Правни норми

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Областта на оценката на доказателствата и риска се урежда от международното право само в ограничена степен. Конвенцията за статута на бежанците от 1951 г.⁽¹³⁾ не съдържа никакви специални разпоредби относно оценката на доказателствата или оценката на риска. Върховният комисар за бежанците на Организацията на обединените нации (ВКБООН) обаче е разработил някои насоки по темата, а именно наръчник и насоки⁽¹⁴⁾ и бележка⁽¹⁵⁾.

Квалификационната директива (КД) (преработен текст) е първият правно обвързващ законодателен инструмент на ЕС в тази област, в който се определят критериите, на които трябва да отговаря кандидатът, за да му бъде признат статут на бежанец или на лице, което се нуждае на друго основание от международна закрила. КД (преработен

⁽¹³⁾ Общо събрание на ООН, [Конвенция за статута на бежанците](#), Женева, 28 юли 1951 г., Организация на обединените нации, Серия договори, том 189, стр. 137, и [Протокол относно статута на бежанците](#), 31 януари 1967 г., Организация на обединените нации, Серия договори, том 606, стр. 267 (наричана в законодателството на ЕС в областта на убежището и от Съда на ЕС „Женевската конвенция“).

⁽¹⁴⁾ ВКБООН, [Handbook on procedures and criteria for determining refugee status and guidelines on international protection under the 1951 Convention and the 1967 Protocol Relating to the Status of Refugees](#) (Наръчник за процедурите и критериите за определяне на статут на бежанец и насоки относно международната закрила в съответствие с Женевската конвенция от 1951 г. и Протокола към нея за статута на бежанците от 1967 г.), февруари 2019 г., HCR/1P/4/ENG/REV. 4, параграфи 195–205.

⁽¹⁵⁾ ВКБООН, [Note on Burden and Standard of Proof in Refugee Claims](#) (Бележка относно тежестта и изискването за доказване в контекста на молби за убежище), 16 декември 1998 г.; ВКБООН, [Beyond Proof. Credibility Assessment in EU Asylum Systems: Full report](#) (Отвъд доказването: оценка на достоверността в системите за предоставяне на убежище в ЕС — пълен доклад), май 2013 г.

текст) се основава в голяма степен на международни и европейски правни инструменти и съдебна практика в областите на бежанците и правата на човека ⁽¹⁶⁾.

Член 4 от КД (преработен текст) урежда оценяването на фактите и обстоятелствата във връзка с молба за международна закрила:

- В член 4, параграф 1 се разглежда [задължението на кандидата и на органа да си сътрудничат](#), за да съберат и оценят относимите факти във връзка с молбата.
- В член 4, параграф 2 са изброени [всички относими елементи](#) на молбата, които следва да бъдат обосновани и оценени.
- В член 4, параграф 3 е посочен [индивидуалният характер на разглеждането](#) и са изброени редица елементи, които трябва да се вземат под внимание.
- В член 4, параграф 4 [минало преследване или тежко посегателство](#) и директни заплахи за преследване или тежко посегателство се определят като сериозен признак за основателни опасения на кандидата от преследване или от реален риск да понесе тежко посегателство, освен ако има достатъчни основания да се смята друго.
- В член 4, параграф 5 се определят обстоятелствата, при които [материалните факти, които не са подкрепени](#) с документни или други доказателства, не могат да бъдат отхвърлени.

Тези разпоредби са в основата на оценката на доказателствата и риска и ще бъдат допълнително анализирани по-нататък в текста.

Процедурните изисквания за разглеждане на молбата са посочени в **член 10 от Директива 2013/32/ЕС (ДПУ (преработен текст))** ⁽¹⁷⁾:

- В член 10, параграф 1 се посочва, че дадена молба не може да бъде отхвърлена или изключена от разглеждане по причина единствено, че не е била подадена **в най-кратките възможни срокове**.
- В член 10, параграф 3, буква а) се посочва, че оценката се извършва и решението се взема **индивидуално, обективно и безпристрастно**.
- Член 10, параграф 3, буква б) се отнася до изискванията, на които трябва да отговаря информацията за държавата на произход (ИДП), и начина, по който тя трябва да бъде предоставена за оценката на молбата.
- В член 10, параграф 3, буква в) се определя изискване **служителите да са запознати** със съответните приложими норми в областта на правото за предоставяне на убежище и бежанското право.
- В член 10, параграф 3, буква г) е предвидена възможността да се потърси **съвет от експерти** при извършване на оценката.

⁽¹⁶⁾ Всички норми трябва да се разглеждат в светлината на съдебната практика на Съда на ЕС и на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ). За допълнителна информация относно правната рамка и съдебната практика в областта на оценяването на доказателствата вж. EASO, [Evidence and credibility assessment in the context of the common European asylum system — Compilation of Jurisprudence](#) (Оценка на доказателствата и достоверността в контекста на общата европейска система за убежище — сборник със съдебна практика), 2018 г., и EUAA, [Evidence and credibility in the context of the Common European Asylum System — Judicial analysis](#) (Съдебен анализ: Доказателства и достоверност в контекста на общата европейска система за убежище), 2-ро издание, 2023 г.

⁽¹⁷⁾ [Директива 2013/32/ЕС](#) на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. относно общите процедури за предоставяне и отнемане на международна закрила (преработен текст), (ОВ L 180/60, 29.6.2013 г.).

Ръководни принципи

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Въз основа на всички налични правни източници и съдебната практика е възможно да се определят няколко основни принципа, от които следва да се ръководи целият процес на оценяване на молба за международна закрила.

(а) Индивидуално разглеждане

Молбите се разглеждат индивидуално, като се вземат предвид индивидуалното положение и личните обстоятелства на кандидата. В ДПУ (преработен текст) се посочва, че е необходимо служителът, който извършва оценяването, да е компетентен да отчете личните и общите обстоятелства във връзка с молбата ⁽¹⁸⁾.

Какво представляват личните обстоятелства?

„Лични обстоятелства“ е общо понятие, определено по неизчерпателен начин в КД (преработен текст) и в ДПУ (преработен текст) чрез елементите, които те може да включват, като „културен произход, пол, сексуална ориентация, полова идентичност или уязвимост на кандидата“ ⁽¹⁹⁾ или „минало, пол и възраст“ ⁽²⁰⁾.

Личните обстоятелства се отнасят до набор от характеристики, свързани с дадено лице. Такива характеристики може да са отнасящите се до самоличността на кандидата (напр. националност, възраст, пол, вероизповедание), индивидуалните му характеристики (напр. образование, увреждания, психично здраве), но също и до личния му контекст (напр. социален, културен, икономически контекст) и произхода му (включително например семейни отношения, място на пребиваване в държавата на произход) в по-общ смисъл. Личните обстоятелства може да бъдат определени на всеки етап от процедурата за предоставяне на убежище.

В КД (преработен текст) също се отбелязва, че оценяването на молбата трябва да се извършва индивидуално. Следователно ваше задължение е да се запознаете с личните обстоятелства на кандидата и да вземете предвид всяко от тях при разглеждането на молбата ⁽²¹⁾.

(b) Обективна и безпристрастна оценка

Оценката ⁽²²⁾ трябва да се основава на доказателства и да избягва субективни елементи, пристрастия и предубеждения, които оценяващият може да има. От основно значение е той да осъзнава и да е в състояние да сведе до минимум въздействието на всички фактори, които могат да повлияят на тази обективност и безпристрастност. Тези фактори

⁽¹⁸⁾ Член 15, параграф 3, буква а) от ДПУ (преработен текст).

⁽¹⁹⁾ Член 15, параграф 3, буква а) от ДПУ (преработен текст).

⁽²⁰⁾ Член 4, параграф 3, буква в) от КД (преработен текст).

⁽²¹⁾ Член 4, параграф 3, буква в) от КД (преработен текст).

⁽²²⁾ Член 10, параграф 3 от ДПУ (преработен текст).

ще бъдат анализирани в раздел [2.3. „Разглеждане на индивидуалните и косвените фактори, които могат да доведат до изкривяване на информацията“](#).

(с) Прозрачност

Основанията за заключенията от оценката на доказателствата и риска трябва да бъдат ясно посочени в решението. Информацията, на която се основава решението, трябва да бъде достъпна за кандидата и/или неговия правен съветник, за да могат те да разберат резултата от разглеждането на молбата им и ако е необходимо, да оспорят решението чрез обжалване при пълно познаване на фактите ⁽²³⁾.

(d) Право на кандидата да бъде изслушан

Правото да бъдеш изслушан ⁽²⁴⁾ е от първостепенно значение, а личното интервю е в сърцевината на процедурата за предоставяне на убежище ⁽²⁵⁾. Възможно е кандидатите да са в такова положение, че да могат да разчитат единствено или главно на собствените си изявления за обосноваване на молбата си.

На кандидата трябва да се даде възможност да бъде изслушан по съществото на молбата чрез лично интервю, проведено от компетентен служител съгласно националното законодателство. Целта на интервюто е да се даде възможност на кандидата да представи възможно най-пълно елементите, необходими за обосноваване на молбата му.

Правото на изслушване включва правото на кандидата да обясни/поясни потенциално неблагоприятни констатации по отношение на достоверността, преди да се вземе решението ⁽²⁶⁾. Също така на кандидата следва да се дава възможност „да прави коментар и/или да предостави разяснения в устен и/или писмен вид по отношение на грешки в превода или недоразумения, отразени в доклада или в стенограмата, в края на личното интервю или в определен срок, преди решаващият орган да вземе решение“ ⁽²⁷⁾.

В ДПУ (преработен текст) са предвидени много правила за провеждането на личното интервю, за да се даде възможност на кандидата да представи молбата си възможно най-пълно. За повече информация относно начина на провеждане на лично интервю и правните задължения в тази връзка съгласно ДПУ (преработен текст) вж. Практическото ръководство на ЕУАА за провеждане на лично интервю ⁽²⁸⁾.

⁽²³⁾ Членове 11 и 17, член 12, параграф 1, буква е) и член 23, параграф 1 от ДПУ (преработен текст).

⁽²⁴⁾ Вж. член 14, параграф 1 от ДПУ (преработен текст) и член 41, параграф 2, буква а) от [Хартата на основните права на Европейския съюз](#), 26 октомври 2012 г., 2012/С 326/02. В точка 87 от решението на СЕС по делото *М.М.*, цитирано по-горе, бележка под линия [10](#), Съдът на ЕС е приложил конкретно този принцип към процедурата за предоставяне на убежище: „Правото на изслушване гарантира на всяко лице възможността да изрази надлежно и ефективно становището си в хода на административното производство и преди приемането на всяко решение, което може да засегне неблагоприятно интересите му...“

⁽²⁵⁾ Ограничаване на правото на изслушване е възможно в изброените изчерпателно в ДПУ случаи, но те остават изключение, тъй като се прилагат само „когато решаващият орган е в състояние да вземе положително решение по отношение на статута на бежанец въз основа на наличните доказателства“ или когато „решаващият орган е на мнение, че кандидатът не е в състояние или не може да бъде интервюиран поради трайно независещи от неговата воля обстоятелства“.

⁽²⁶⁾ Член 16 от ДПУ (преработен текст).

⁽²⁷⁾ Член 17, параграф 3 от ДПУ (преработен текст).

⁽²⁸⁾ EASO, [Практическо ръководство: Лично интервю](#), декември 2014 г.

(e) Поверителност

Принципът на поверителност ⁽²⁹⁾ е особено важен поради специфичното положение, в което се намират много от кандидатите (вж. [Предизвикателства при оценката на доказателствата в процедурите за предоставяне на убежище](#)). Цялата информация, свързана с досието на кандидата, следва да се третира при спазване на поверителност.

Органите трябва да гарантират съответстваща поверителност при провеждането на личното интервю ⁽³⁰⁾, но и в условията, при които се събира информация, свързана с кандидата.

Органите трябва да не разкриват „пред предполагаемия извършител (или извършители) на преследване или тежко посегателство информация относно индивидуални молби за международна закрила или факта, че е подадена молба“ ⁽³¹⁾. Те следва също така да избягват да получават информация от предполагаемия извършител или извършители на преследване или тежко посегателство срещу кандидата „по начин, по който този извършител или извършители да бъдат пряко информирани, че е подадена молба от кандидата, и която информация може да застраши физическата неприкосновеност на кандидата или на лицата на негова издръжка, или свободата и сигурността на членовете на неговото семейство, които живеят все още в неговата страна на произход“ ⁽³²⁾. Вж. също раздел [1.1.2.\(д\). „Досиетата за предоставяне на убежище на членове на семейството“](#) във връзка с въпроса за поверителността при оценяване на молбите на членовете на семейството.

(f) Право на личен живот и зачитане на човешкото достойнство

Методите за оценка на доказателствата, използвани от органите, трябва винаги да зачитат правото на кандидата на човешко достойнство, неприкосновеност на личността и личния и семейния му живот ⁽³³⁾. Те никога не трябва да включват методи, които са болезнени, унижаващи или унижителни за кандидата или неоснователно накърняващи интимните сфери на личния живот ⁽³⁴⁾.

ДПУ (преработен текст) се позовава на зачитането на човешкото достойнство, по-специално по отношение на медицинския преглед на непридружени деца, който трябва да се извършва при зачитане на достойнството на детето. Методът, използван за провеждане на медицинския преглед, трябва винаги да бъде най-малко инвазивен ⁽³⁵⁾.

⁽²⁹⁾ Членове 15, 30 и 48 от ДПУ (преработен текст) и член 8 от Хартата на основните права на ЕС.

⁽³⁰⁾ Член 15 от ДПУ (преработен текст).

⁽³¹⁾ Член 30 от ДПУ (преработен текст).

⁽³²⁾ Член 30 от ДПУ (преработен текст).

⁽³³⁾ Членове 1, 3 и 7 от Хартата на основните права на ЕС.

⁽³⁴⁾ Вж. в този контекст член 13, параграф 2, буква г) от ДПУ (преработен текст), който предвижда, че „претърсването на кандидата съгласно настоящата директива се извършва от лице от същия пол при пълно зачитане на принципите на човешко достойнство и на физическа и психическа неприкосновеност“. Допълнителна информация е налична в раздел [1.1.2\(н\) „Доказателства, които са в нарушение на основните права на кандидата“](#) и решение на Съда на ЕС от 25 януари 2018 г. по дело [F/Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal](#), N° C-473/16, EU:C:2018:36, точка 48. Резюмето е достъпно в [базата данни на EUAA относно съдебната практика](#); и решение на СЕС от 2 декември 2014 г. по дело [A., B., C./Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie](#), C-148/13 до C-150/13, EU:C:2014:2406, точки 59—66. Резюмето е достъпно в [базата данни на EUAA за съдебна практика](#).

⁽³⁵⁾ Съображение 60 и член 25 от ДПУ (преработен текст).

1. Стъпка 1. Събиране на информация

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Оценката на доказателствата започва със събиране на информация. Процесът на събиране на информация преминава през различни етапи: събиране на доказателства, установяване на материалните факти и свързване на всички доказателства с един или няколко материални факта.

Събирането на доказателства и установяването на материалните факти е непрекъснат процес, който продължава от момента на подаване на молбата от кандидата до момента на извършване на оценката на риска. Дори на този последен етап може да е необходимо да бъдат събрани допълнителни доказателства, ако са необходими пояснения или допълнителна информация. Основният принцип е служителят в областта на убежището да не бъде предубеден и да има предвид, че е възможно да бъдат установени нови факти на всички етапи от процедурата. Въпреки че този процес е структуриран, той невинаги е линеен.

Важно е да се вземат предвид факторите, които могат да доведат до изкривяване на информацията

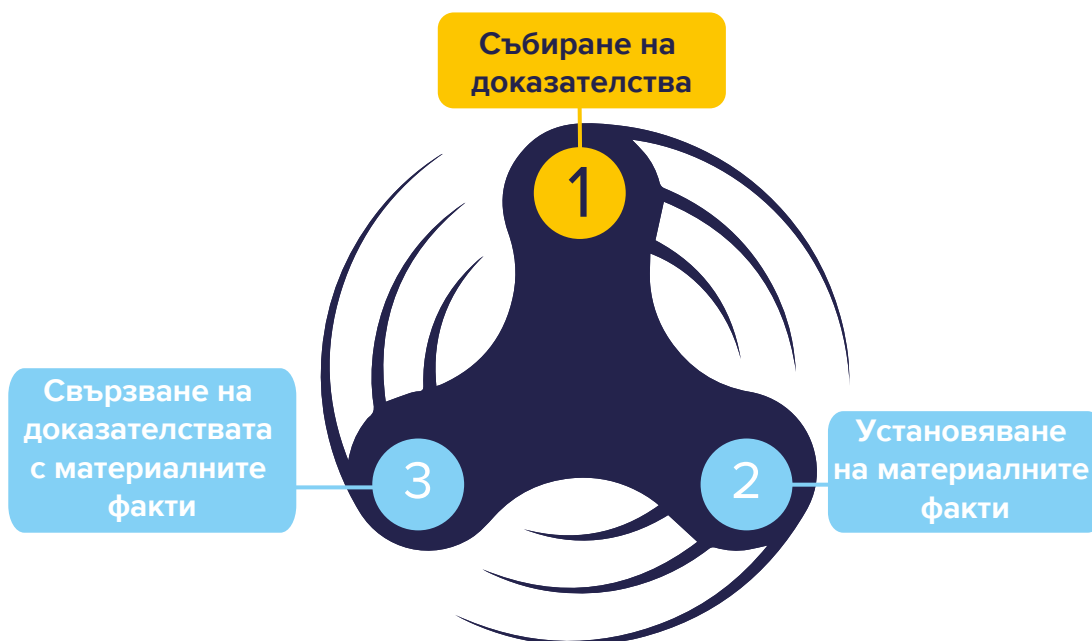
При събирането на доказателства е от първостепенно значение да бъдат взети предвид всички относими индивидуални и контекстуални обстоятелства, които могат да повлияят на степента, в която кандидатът е в състояние да изпълни задълженията си, или да попречат на възможността да бъде извършена обективна и адекватна проверка (вж. раздел [2.3. „Разглеждане на индивидуалните и косвените фактори, които могат да доведат до изкривяване на информацията“](#)).

1.1. Събиране на доказателства

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Фигура 3. Събиране на доказателства

Първият етап от процеса на оценяване на доказателствата изисква да бъдат събрани всички доказателства по случая, необходими за обосноваване на молбата за международна закрила.

1.1.1. Изпълнение на задължението да се сътрудничи (тежест на доказване)

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

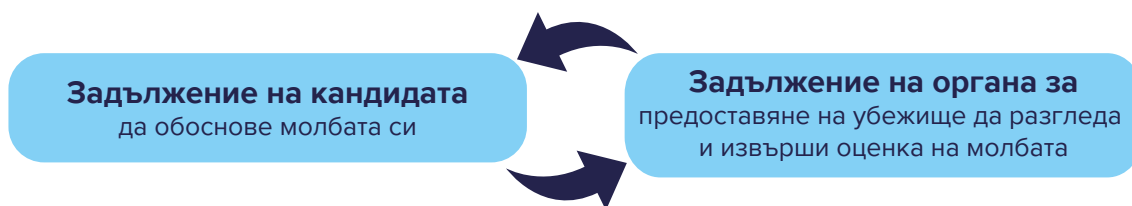
Въпреки че „тежестта на доказване“ е утвърдено правно понятие, което определя кой е отговорен за доказването на определено обстоятелство в рамките на дадена правна процедура, то трябва да се разбира в специфичната форма, която придобива в процедурата за предоставяне на убежище. Член 4 от КД (преработен текст) не възлага доказателствената тежест нито на кандидата, нито на решаващия орган. И двата субекта обаче имат определени задължения, които трябва да изпълняват, за да може да се извърши задълбочена оценка на молбата за международна закрила.

По принцип кандидатът има задължението да представи необходимите елементи за обосноваване на своята молба. Междувременно решаващият орган е задължен да проучи и извърши оценка на относимите елементи на молбата в сътрудничество с кандидата ⁽³⁶⁾. Кандидатът, както и органът имат задължението да си сътрудничат за оценяването на относимите елементи на молбата ⁽³⁷⁾.

⁽³⁶⁾ Член 4, параграф 1 от КО (преработен текст).

⁽³⁷⁾ СЕС, 2012 г., [M.M.](#), C-277/11, цитирано по-горе в бележка под линия [10](#), т. 65 и 66.

Фигура 4. Задължение да се сътрудничи**(а) Проверка дали кандидатът изпълнява задължението си да обоснове молбата си**

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

Служителят трябва да информира кандидата за задължението му да обоснове молбата си (вж. раздел [1.1.1.\(б\).ii. „Уведомяване на кандидата за неговите задължения“](#)), което се изразява в задължение на кандидата да направи истинни изявления, да представи всички доказателства, с които разполага, и да сътрудничи на органите при разглеждането на молбата му.

В разпоредбите на член 4 от КД (преработен текст) е указано, че „да обоснове“ „означава кандидатът да направи изявления и представи документни или други доказателства, с които разполага“ ⁽³⁸⁾ по отношение на своята възраст, минало, свързани с него роднини, самоличност, гражданство(а), държава(и) и място(а) на предишно пребиваване, предходни молби за убежище, маршрути на пътуване, документи за пътуване и причините за кандидатстване за международна закрила ⁽³⁹⁾. Това означава, че кандидатът трябва да предприеме стъпки да подкрепи молбата си с декларации и всякакви доказателства, с които разполага. Обикновено кандидатът е в по-добра позиция от органа да предостави информация за индивидуалните аспекти на молбата си (своите опасения и преживявания) ⁽⁴⁰⁾.

Начинът, по който пропуските в изпълнението на задължението на кандидата да обоснове молбата си влияе върху оценката на доказателствата, е разгледан в раздел [2.4.1. „Определяне на тежестта на констатациите за достоверността на всички доказателства, свързани с даден материален факт“](#) и раздел [2.4.2. „Заклучение относно материалните факти“](#).

- i. Положил ли е кандидатът реални усилия да направи изявления и да предостави всички документи, с които разполага?

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

Кандидатът следва да предостави на служителя в областта на убежището всички относими доказателства, с които разполага.

⁽³⁸⁾ ВКБООН, [Beyond Proof, Full Report](#) (Отвъд доказването — пълен доклад), май 2013 г., цитирано по-горе в бележка под линия [15](#), стр. 85.

⁽³⁹⁾ ВКБООН, [Beyond Proof, Full Report](#) (Отвъд доказването — пълен доклад), май 2013 г., цитирано по-горе в бележка под линия [15](#), стр. 89.

⁽⁴⁰⁾ ЕСПЧ, решение от 23 август 2016 г. по дело [J.K. и др./Швеция](#), № 59166/12, ECLI:CE:ECHR:2016:0823JUD005916612, точка 96. Резюмето е достъпно в [базата данни на EUAA за съдебна практика](#).

Член 4 от КД (преработен текст) определя обхват на задължението за предоставяне на доказателства само до онези от тях, **с които кандидатът разполага**. Счита се, че документите и другите доказателства са на разположение на кандидата само когато може в разумна степен да се очаква, че той е в състояние да ги набави ⁽⁴¹⁾. Това означава също така, че задължението на кандидата да обоснове молбата си не може да се разбира и като задължение да представи доказателства в подкрепа на **всеки** факт.

Необходимо е кандидатът да положи **реални усилия** ⁽⁴²⁾ да обоснове молбата си чрез своите изявления и всякакви документи и други доказателства, с които разполага. Обхватът на това задължение зависи от индивидуалния случай. Следва да се вземат предвид наличните средства за набавяне на доказателствата, както и обстоятелствата, при които кандидатът е напуснал държавата си на произход и общото положение в нея. Други фактори, които също могат да попречат на кандидата да представи всички необходими доказателства, може да произтичат от личното му положение и да са свързани например с физическото/психическото му здраве, образованието му или семейните връзки. Индивидуалните обстоятелства по случая винаги са от значение при оценяване на степента, в която кандидатът е бил в състояние да изпълни задълженията си.

ii. Предоставени ли са всички доказателства в най-краткия възможен срок?

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

От кандидата се очаква също така да представи на органа по убежището цялата информация и доказателствата, с които разполага, в най-краткия възможен срок. По този начин е възможно да се установят и оценят правилно и своевременно всички материални факти по случая. Изпълнението на това задължение е тясно свързано със задължението на органа да уведоми кандидата за задълженията му в процедурата по предоставяне на убежище и за доказателствените средства, с които разполага. Понятието „в най-краткия възможен срок“ следва да се тълкува във връзка с момента, в който кандидатът е бил уведомен на език, който разбира, за задължението му да обоснове молбата си ⁽⁴³⁾ (вж. раздел [1.1.1. \(б\).ii. „Уведомяване на кандидата за неговите задължения“](#)).

Един практичен подход е да се обсъди с кандидата какви доказателства възнамерява да предостави по случая и да се постигне съгласие относно разумни срокове.

Задължението на кандидата да представи информация и доказателства в най-краткия възможен срок се отнася до доказателствата, с които той разполага. То е изпълнено, когато информацията или доказателствата станат на разположение на по-късен етап (напр. след личното интервю) и бъдат представени в най-краткия възможен срок.

Когато се преценява дали изявленията или другите доказателства са предоставени в срок, е необходимо да се отчитат общите и личните обстоятелства, както и относимата уязвимост на кандидата. Не може да се правят отрицателни изводи за достоверността

⁽⁴¹⁾ ВКБООН, [Beyond Proof, Full Report](#) (Отвъд доказването — пълен доклад), май 2013 г., цитирано по-горе в бележка под линия [15](#), стр. 96.

⁽⁴²⁾ Член 4, параграф 5, буква а) от КД (преработен текст).

⁽⁴³⁾ ВКБООН, [Beyond Proof, Full Report](#) (Отвъд доказването — пълен доклад), май 2013 г., цитирано по-горе в бележка под линия [15](#), стр. 102.

само въз основа на факта, че кандидатът не е представил определени елементи при първия възможен случай ⁽⁴⁴⁾.

- iii. Предоставил ли е кандидатът приемливо обяснение за липсата на доказателства в подкрепа на молбата му?

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

По отношение на някои факти по случая кандидатът може да не е в състояние да предостави подкрепящи доказателства. Ако кандидатът не може да изпълни задължението си да представи всички доказателства, с които разполага, или всички доказателства, за които може в разумна степен да се очаква, че са на негово разположение предвид индивидуалните обстоятелства, той трябва да представи задоволително обяснение защо не може да представи доказателства в подкрепа на някои факти.

Служителят следва да прецени дали може да бъде прието даденото от кандидата обяснение относно невъзможността му да предостави допълнителни доказателства. Обяснението, предложено от кандидата, следва да бъде преценено, като се вземат предвид индивидуалните и контекстуалните обстоятелства (вж. също раздел [2.4.1. „Определяне на тежестта на констатациите за достоверността на всички доказателства, свързани с даден материален факт“](#)).

(b) Изпълнение на задължението на служителя по случая за провеждане на разследване

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

Кандидатът трябва да получи възможност да предостави цялата относима информация и всички свързани със случая доказателства. Задължение на решаващия орган е да установи в сътрудничество с кандидата относимите елементи, свързани с молбата. За изпълнението на това задължение трябва да бъдат следвани стъпките по-долу.

- i. Подходяща подкрепа за лица със специални процедурни потребности

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

За да могат по ефективен начин да обосноват молбата си и да представят изчерпателно основанията за нея, някои кандидати може да се нуждаят от специални процедурни гаранции. Това може да се дължи, наред с други фактори, на тяхната възраст, пол, сексуална ориентация, полова идентичност, увреждане, тежко заболяване, психични разстройства. Необходимостта от специални процедурни гаранции може да е следствие също така от изтезания, изнасилване или други тежки форми на психологическо, физическо или сексуално насилие. По-специално непридружените деца имат специфични потребности, които изискват адекватна подкрепа ⁽⁴⁵⁾.

⁽⁴⁴⁾ Съд на ЕС, решение от 2 декември 2014 г. по дело [A., B., C/Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie](#), C-148/13 до C-150/13, EU:C:2014:2406, точки 70 и 71. Резюмето е достъпно в [базата данни на EUAA за съдебна практика](#).

⁽⁴⁵⁾ Член 25 от ДПУ (преработен текст).

Държавите членки трябва да преценят дали кандидатът се нуждае от специални процедурни гаранции в разумен срок след подаването на молбата. В такъв случай държавата членка трябва да му предостави подходяща подкрепа ⁽⁴⁶⁾. Необходимо е да се постави специален акцент върху разследващите функции на служителя по отношение на лицата със специални процедурни потребности ⁽⁴⁷⁾. Относимата информация следва да бъде събрана, като се отдели особено внимание на специалните потребности на кандидата. За правилното оценяване на тези обстоятелства и смекчаване на влиянието им върху разглеждания случай може да е необходимо становище от експерт, например за случаи на психични заболявания или увреждания, или когато се касае за последиците от психологическо, физическо или сексуално насилие (вж. също раздел [1.1.2.\(к\). „Доклади от медицински, психиатрични и психологически прегледи“](#)). Освен това следва да бъде предоставено достатъчно време на кандидата със специални процедурни потребности да представи необходимите елементи за обосноваване на молбата си за международна закрила и тези потребности следва да се вземат предвид при провеждането на личното интервю.

ii. Уведомяване на кандидата за неговите задължения

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Гореспоменатите задължения на кандидата вървят ръка за ръка със задължението на решаващия орган да уведоми кандидата за всички негови задължения, както и за правата му, на език, който той разбира или може да се предполага, че разбира, и по-специално — да го уведоми за задължението му да обоснове молбата си ⁽⁴⁸⁾. Тази информация трябва да включва факта, че кандидатът има задължението да обоснове молбата си, както и какви са последиците от неизпълнението на това задължение. Информацията трябва да бъде предоставена своевременно, за да може кандидатът да изпълни задълженията си. Предоставената информация трябва да включва приложимите срокове за изпълнение на задълженията, като по този начин на кандидата се предоставя подходяща възможност да представи всички елементи. Наред с горното кандидатът следва да получи практическа информация относно средствата, посредством които следва да изпълни задълженията си в съответствие с националното законодателство и практика.

⁽⁴⁶⁾ Член 24 от ДПУ (преработен текст).

⁽⁴⁷⁾ Подходящите мерки, които е необходимо да бъдат предприети в зависимост от процедурните потребности, могат да бъдат определени с помощта на EASO, [Tool for Identification of Special Needs](#) (Инструмент за определяне на специални потребности), 2016 г.

⁽⁴⁸⁾ Член 12, параграф 1, буква а) от ДПУ (преработен текст).

Примери за предоставяне на информация

Националното законодателство или практика може да изискват в писмото — покана за личното интервю, да се уведоми кандидатът за видовете доказателства, които се очаква да представи по време на това интервю, както и за общите му задължения в хода на процедурата по разглеждане на първа инстанция.

Ако някои доказателства не може да бъдат представени по време на личното интервю, въпреки че са на разположение на кандидата, може да му бъде предоставено известно време да представи допълнителни доказателства преди оценяването на молбата и/или изготвянето на решение. Това зависи от националната практика и спецификата на молбата. В такъв случай по време на личното интервю следва да се дадат указания на кандидата за начина, по който може да бъдат представени допълнителните доказателства, срока, в който се очаква те да бъдат получени от органа по предоставяне на убежище, преди той да вземе решение по молбата, както и какви са последиците от непредставянето на доказателствата в определения срок.

Поясненията и информацията следва да бъдат предоставени по начин, който отчита специфичното положение на кандидата, например по подходящ за деца начин, ако кандидатът е дете (вж. раздел [1.1.1.\(б\).i. „Подходяща подкрепа за лица със специални процедурни потребности“](#))⁽⁴⁹⁾.

- iii. Даване на възможност на кандидата да представи всички относими факти и доказателства в хода на личното интервю

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

За да изпълнят задължението си да предоставят цялата информация и доказателствата, с които разполагат, на кандидатите трябва да се даде възможност да представят всички материални факти и всички доказателства в хода на лично интервю⁽⁵⁰⁾. Личното интервю е най-важният етап за събиране на информация, тъй като то дава на кандидата най-голяма възможност да обоснове молбата си. Член 16 от ДПУ (преработен текст) задължава държавите членки да провеждат личните интервюта по начин, който гарантира, че „кандидатът разполага с подходяща възможност да представи възможно

⁽⁴⁹⁾ ЕУАА, [Practical Guide on Information Provision – Access to procedure](#) (Практическо ръководство относно предоставянето на информация — достъп до процедура), декември 2024 г., раздел 1.2.3. „Съобразяване на техниките на комуникация с личните обстоятелства на кандидата“.

⁽⁵⁰⁾ Вж. раздел „[Ръководни принципи](#)“, „г) [Право на кандидата да бъде изслушан](#)“. В ДПУ са предвидени само строги изключения от правото на изслушване. В член 14, параграф 2 от ДПУ (преработен текст) е посочено, че

„Личното интервю по същество на молбата може да не се проведе, когато:

решаващият орган е в състояние да вземе положително решение по отношение на статута на бежанец на основание на наличните доказателства; или

решаващият орган е на мнение, че кандидатът не е в състояние или не може да бъде разпитван поради трайно независещи от неговата воля обстоятелства.“

Задължението за изслушване се отнася и за интервютата за допустимост (вж. член 34 от ДПУ (преработен текст)). Държавите членки могат да направят изключение за интервюта за допустимост в рамките на процедурата по допустимост в случай на последващи молби само при определени условия (вж. членове 34 и 42 от ДПУ (преработен текст)).

най-подробно елементите, необходими за обосноваване на молбата в съответствие с член 4 от Директива 2011/95/ЕС“.

Тъй като невинаги може да се очаква кандидатът да знае какви изявления, документи или други доказателства може да бъдат относими, задължението на решаващия орган да сътрудничи на кандидата на етапа на личното интервю не се ограничава до предоставянето на време и място на кандидата. Решаващият орган трябва също така да предостави необходимите насоки на кандидата, да използва подходящи въпроси и да създаде подходящите условия за събиране на относимите елементи за обосноваване на фактите, посочени от кандидата ⁽⁵¹⁾.

- iv. Изискване от кандидата на разяснения по въпросите, които не са достатъчно ясни

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

Трябва да бъдат изяснени всички относими факти по молбата за убежище в сътрудничество с кандидата и при отчитане на наличните доказателства, информацията за държавата на произход и възможните фактори, които могат да породят изкривяване на информацията (вж. раздел [2.3. „Разглеждане на индивидуалните и косвените фактори, които могат да доведат до изкривяване на информацията“](#)). Оценката на случая не трябва да се основава на аспекти, които не са ясни, и не трябва да се допуска да се правят предположения, спекулации, догадки, заключения по интуиция или вътрешно чувство.

- v. Изясняване на привидни несъответствия, липса на достатъчно информация, проблеми, свързани с правдоподобността на показанията

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

Евентуалните несъответствия, проблемите, свързани с правдоподобността на показанията, и липсата на достатъчно информация следва да бъдат поставени на вниманието на кандидата, който трябва да получи възможност да ги изясни. Освен това следва да бъдат положени усилия да се установят причините за тези проблеми, за да може да се оцени правилно тяхното значение за оценката на достоверността. Следва да бъде взето предвид потенциалното наличие на фактори, които могат да доведат до изкривяване на информацията (вж. раздел [2.3. „Разглеждане на индивидуалните и косвените фактори, които могат да доведат до изкривяване на информацията“](#)) и които биха могли да повлияят на последователността и правдоподобността на изявленията на кандидата и на способността му да предостави подробна информация.

- vi. Набавяне на съответната информация за държавата на произход и други доказателства

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

⁽⁵¹⁾ EASO, [Практическо ръководство: Лично интервю](#), декември 2014 г. Вж. СЕС, 2012 г., [М.М.](#), С-277/1, цитирано по-горе, бележка под линия [10](#), т. 66. Вж. също ВКБООН, [Beyond Proof, Full Report](#) (Отвъд доказването — пълен доклад), май 2013 г., цитирано по-горе, бележка под линия [15](#), стр. 112.

За оценяването на случая следва да бъде набавена съответна, точна и актуална ИДП, „включително законите и подзаконовите актове на държавата на произход, както и начинът на тяхното прилагане“⁽⁵²⁾. Вж. раздел [1.2.2. „Формулиране на ясни, изчерпателни, фактически материални факти“](#) за повече подробности. В този контекст Европейският съд по правата на човека (ЕСПЧ) е счел, че по принцип органите по предоставяне на убежище са в по-добра позиция от кандидата да разполагат с достъп до информация за общото положение, включително информация за възможността за закрила в държавата на произход⁽⁵³⁾.

Решаващият орган набавя ИДП по безпристрастен начин. Когато се оценяват доказателствата в индивидуалните случаи, е необходимо да се прилага същият безпристрастен подход и да се вземат предвид всички доказателства в подкрепа на фактите, за които твърди кандидатът, както и доказателствата, които са в противоречие на тези факти. Без тази безпристрастност задължението на решаващия орган за разследване няма да бъде изпълнено в пълна степен, тъй като не би компенсирало липсата на определени видове доказателства на разположение на кандидата.

За преценяване на случая може да се наложи да се набавят и други доказателства, до които можете да имате достъп по собствена инициатива. Например [досиета за предоставяне на убежище на членове на семейството, информация от социални медии, доказателства от други национални органи на компетентната държава членка](#) или [от други държави членки](#). Необходимостта да бъдат събрани такива доказателства зависи от специфичните особености на молбата. Например подтикът да бъде осъществен достъп до такива допълнителни доказателства може да дойде от информация, с която вече се разполага и която може да бъде обект на допълнително разследване.

Решаващият орган ще трябва също така да вземе предвид евентуални рискове, които не са били споменати от кандидата, но за които органът разполага с информация и които може да изложат кандидата на опасност от преследване или тежки посегателства при връщането му в държавата на произход⁽⁵⁴⁾. Това важи особено, ако решаващият орган знае, че кандидатът вероятно е член на група, която е системно изложена на преследване или тежки посегателства⁽⁵⁵⁾. В зависимост от националните практики може да е необходимо кандидатът да бъде уведомен и да му се даде възможност да направи коментар.

Когато случаят изисква, задължението на решаващия орган да сътрудничи включва също така организирането на медицински преглед, при съгласие на кандидата, или

⁽⁵²⁾ Член 4, параграф 3 от КД (преработен текст).

⁽⁵³⁾ ЕСПЧ, решение от 23 август 2016 г. по дело [J.K. и др./Швеция](#), жалба № 59166/12, ECLI:CE:ECHR:2016:0823JUD005916612, точка 132. Резюмето е достъпно в [базата данни на ЕУАА за съдебна практика](#).

⁽⁵⁴⁾ ЕСПЧ, решение от 23 март 2016 г. по дело [F.G./Швеция](#), молба № 43611/11, ECLI:CE:ECHR:2016:0323JUD004361111, точка 127. Резюмето е достъпно в [базата данни на ЕУАА за съдебна практика](#). ЕСПЧ, решение от 27 октомври 2020 г. по дело [M.A./Белгия](#), молба № 19656/18, ECLI:CE:ECHR:2020:1027JUD001965618, точка 81. Резюмето е достъпно в [базата данни на ЕУАА за съдебната практика](#); ЕСПЧ, решение от 21 юли 2021 г. по дело [E.H./Франция](#), молба № 39126/18, ECLI:CE:ECHR:2021:0722JUD003912618, точка 132. Резюмето е достъпно в [базата данни на ЕУАА за съдебна практика](#).

⁽⁵⁵⁾ ЕСПЧ, решение от 23 март 2016 г. по дело [F.G./Швеция](#), молба № 43611/11, ECLI:CE:ECHR:2016:0323JUD004361111, точка 127. Резюмето е достъпно в [базата данни на ЕУАА за съдебна практика](#). ЕСПЧ, решение от 27 октомври 2020 г. по дело [M.A./Белгия](#), молба № 19656/18, ECLI:CE:ECHR:2020:1027JUD001965618, точка 81. Резюмето е достъпно в [базата данни на ЕУАА за съдебната практика](#); ЕСПЧ, решение от 21 юли 2021 г. по дело [E.H./Франция](#), молба № 39126/18, ECLI:CE:ECHR:2021:0722JUD003912618, точка 132. Резюмето е достъпно в [базата данни на ЕУАА за съдебна практика](#).

уведомяване на кандидата, че трябва да организира медицински преглед, ако е необходимо ⁽⁵⁶⁾.

(с) Разглеждане на специалните правила за обосноваване, ако е приложимо

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Когато се използват в хода на разглеждането, решаващият орган трябва да докаже, че са изпълнени условията да бъдат приложени следните понятия:

- наличието на закрила в държавата на произход;
- възможността за намиране на алтернатива за вътрешна закрила (АВЗ); и
- наличието на основания за изключване ⁽⁵⁷⁾.

Задължението за обосноваване е на органа по убежището също и когато е прието, че:

- кандидатът вече е бил обект на (директна заплаха от) преследване или тежко посегателство.

В този случай органът трябва да представи „достатъчни основания да се смята, че такова преследване или тежко посегателство не би се повторило“ ⁽⁵⁸⁾.

Въпреки че решаващият орган има задължението да докаже, че са изпълнени условията да бъдат приложени горепосочените понятия, както решаващият орган, така и кандидатът трябва да си сътрудничат при събирането и предоставянето на всички относими доказателства, които дават възможност да се направи оценка на тези условия.

Ако кандидатът идва от държава, която е определена като сигурна държава на произход, индивидуалното разглеждане може да започне с акцент върху задължението на кандидата да обоснове молбата си, като представи всички елементи, които доказват, че при конкретните за него обстоятелства страната не е сигурна държава на произход ⁽⁵⁹⁾.

Тези случаи са обяснени по-подробно в следващите раздели.

⁽⁵⁶⁾ Вж. член 18 от ДПУ (преработен текст).

⁽⁵⁷⁾ EASO, [Практическо ръководство: Условия за предоставяне на международна закрила](#), април 2018 г. EASO, [Practical Guide on the Application of the Internal Protection Alternative](#) (Практическо ръководство на EASO относно прилагането на алтернативата за вътрешна закрила), май 2021 г. EASO, [Практическо ръководство: изключване](#), януари 2017 г.

⁽⁵⁸⁾ Член 4, параграф 4 от КД (преработен текст):

⁽⁵⁹⁾ Членове 36 и 37 от ДПУ (преработен текст). За допълнителна информация относно това правило за обосноваване вж. ЕУАА, [Evidence and credibility in the context of the Common European Asylum System — Judicial analysis](#) (Доказателства и достоверност в контекста на Общата европейска система за убежище — Съдебен анализ), 2-ро издание, 2023 г.

i. Налична ли е закрила в държавата на произход?

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Макар че кандидатът е длъжен да обоснове молбата си за закрила (опасност от преследване/тежко посегателство в случай на връщане в държавата на произход), тежестта на доказване, че в държавата на произход може да бъде предоставена закрила (твърдение, опровергаващо съдържанието на молбата) е възложена на служителя в областта на убежището.

За да се докаже наличието на закрила в държавата на произход, в процеса на установяване на материалните факти по молбата за закрила трябва да се установи дали кандидатът е правил опити да търси закрила от компетентните органи/субекти; ако не е правил такива опити, каква е причината за това; от кои органи/субекти е търсена закрила; какви са били резултатите от тези постъпки и дали наличната закрила е била достъпна, ефективна и с постоянен характер ⁽⁶⁰⁾.

ii. Приложима ли е алтернативата за вътрешна закрила?

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Ако това е предвидено в националното законодателство, може да се твърди, че вътрешна закрила от преследване или тежко посегателство е реално на разположение на кандидата в част от държавата на произход. В този случай трябва да се определи една зона и да се докаже, че има част от държавата, до която кандидатът може сигурно и законно да пътува и да получи достъп до тази част на държавата, както и че може основателно да се очаква да се установи там ⁽⁶¹⁾.

За обосноваване на такава констатация, в процеса на установяване на материалните факти следва да се вземат под внимание общите условия в тази част на страната и как те се отнасят към личното положение на кандидата. Следва да се гарантира набавянето от подходящи източници като ЕУАА, ВКБООН и съответните международни организации по правата на човека на относима, точна и актуална ИДП относно общото положение в страната и в определения регион, където е налична закрила.

Когато преследването или тежките посегателства се извършват от държавата или от нейни представители, следва да се изхожда от презумпцията, че кандидатът няма достъп до ефективна вътрешна закрила. Ако кандидатът е непридружено дете, част от разследването за това дали тази закрила е реално на разположение следва да представлява наличието на подходящи грижи и режим на попечителство, съответстващи на висшия интерес на непридруженото дете. За допълнителна информация относно алтернативата за вътрешна закрила вж. практическото ръководство на ЕУАА по тази тема ⁽⁶²⁾.

⁽⁶⁰⁾ Член 7 от КД (преработен текст).

⁽⁶¹⁾ Член 8 от КД (преработен текст).

⁽⁶²⁾ EASO, [Practical Guide on the Application of the Internal Protection Alternative](#) (Практическо ръководство на EASO относно прилагането на алтернативата за вътрешна закрила), май 2021 г.

iii. Приложимо ли е изключване от международна закрила?

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

В процеса на установяване на материалните факти (преди разглеждането на молбата от правна гледна точка) може да се установят елементи, които да водят до изключване на кандидата от международна закрила. Ако бъде сметнато, че на кандидата следва да бъде отказана закрила на основания за изключване, е необходимо това заключение да се обоснове ⁽⁶³⁾. Изключването трябва да се основава на ясни и достоверни доказателства. Кандидатът следва да получи възможност да оспори доказателствата, на които се основава решението за изключване. За повече информация вж. практическото ръководство на ЕУАА по тази тема ⁽⁶⁴⁾.

iv. Бил ли е кандидатът вече обект на предишни (директни заплахи за) преследване или тежко посегателство?

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

В рамките на проверката може да се установи, че кандидатът е доказал факта, че е бил преследван, понесъл е тежко посегателство или е бил обект на директни заплахи за подобно преследване или подобно посегателство в държавата на произход. Това е сериозен признак за основателни опасения на кандидата от преследване или от реална опасност да понесе тежко посегателство, освен ако съществуват достатъчни основания да се смята, че такова преследване или тежко посегателство не би се повторило ⁽⁶⁵⁾. Задължение на служителя в областта на убежището е да докаже, че са налице такива основания.

v. Кандидатът пристигнал ли е от сигурна държава на произход, определена за такава съгласно националното законодателство?

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Някои държави членки са определили определени държави като сигурни държави на произход в съответствие с националното си законодателство. В хода на процеса на определяне дали дадена страна е сигурна държава на произход национални органи вече са извършили оценка и са направили заключението, че като цяло и системно в разглежданата държава не съществува опасност от преследване или тежки посегателства и че е налична и достъпна закрила от страна на държавата. Това определяне следва да се основава на относима, точна и актуална ИДП, поради което задължението за разследване на общото положение в държавата на произход може да се счита за изпълнено. Следователно индивидуалното разглеждане на молбата може да започне с акцент върху задължението на кандидата да обоснове молбата си, като предостави елементите, които доказват, че:

- държавата му на произход не може да се счита за сигурна предвид неговите конкретни обстоятелства;

⁽⁶³⁾ Членове 12 и 17 от КД (преработен текст).

⁽⁶⁴⁾ EASO, [Практическо ръководство: изключване](#), януари 2017 г.

⁽⁶⁵⁾ Член 4, параграф 4 от КД (преработен текст).

и/или че

- въз основа на някои индивидуални елементи наличната по принцип в държавата му на произход ефективна защита не е налична или не е ефективна предвид неговите конкретни обстоятелства.

Тази проверка трябва да се извърши в контекста на индивидуална оценка. Също така е необходимо да се гарантира, че проверката се основава на ИДП, която е актуална. Ако случаят не е такъв, следва да се проведе допълнително проучване за ИДП, която би била необходима.

1.1.2. Събиране на доказателства, относими към молбата

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

Ваша е отговорността за разследване и проучване на наличните доказателства и за търсене на допълнителни доказателства (вж. раздел [1.1.1.\(б\).vi. „Набавяне на съответната информация за държавата на произход и други доказателства“](#)) и ако е целесъобразно, се кани кандидатът да представи допълнителни доказателства, които с основание може да се очаква да бъдат предоставени.

За вземането на висококачествени решения е от съществено значение да се съдейства на кандидата, като се разгледат задълбочено всички представени доказателства и му се предостави възможност да представи всякакви относими доказателства.

Трябва да е сигурно, че се разбира относимостта към молбата на всички доказателства, представени от кандидата. Добра практика е да се попита кандидатът какво иска да докаже с представените от него доказателства.

Освен това в някои случаи може да се сметне за необходимо да бъде набавена допълнителна информация, за да бъдат изяснени всички относими факти по случая.

Предоставянето на доказателства е без ограничения. Това означава, че кандидатът може да представи всякакъв вид доказателства в подкрепа на молбата си (напр. материални доказателства, като документи или предмети от всякакъв вид, или нематериални доказателства, напр. основани на информация, налична в интернет) и те трябва да бъдат приети. Не следва обаче да се иска или приема представянето на доказателства, които могат да засягат достойнството на кандидата (вж. раздел [1.1.2., буква н\) — Доказателства, които са в нарушение на основните права на кандидата](#)).

Кандидатите може да предоставят доказателства в подкрепа на искането си при подаване на молбата или на всеки друг етап от процедурата, включително в разумен срок след личното интервю.

За тази цел е важно в досието на кандидата да се записват всички представени доказателства, като се посочват датата и часът на представянето им, тъй като моментът, в който е представено дадено доказателство, може да окаже влияние върху оценката на достоверността.

Не забравяйте поверителността

Не трябва да се забравя, че когато се събират доказателства, трябва да се гарантира, че кандидатът или свързаните с него лица няма да бъдат изложени на риск. Трябва да се спазва принципът на поверителност ⁽⁶⁶⁾.

Наред със собствените си изявления, направени в хода на личното интервю и/или в писмена декларация, кандидатите може да предоставят и допълнителни доказателства под различна форма. По-нататък са дадени насоки относно най-често срещаните видове доказателства, които може да бъдат представени или събрани, и как да се процедира с всяко от тях.

(а) Устни изявления

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

Устните изявления на кандидата понякога са единственото налично доказателство по дадена молба. От решаващо значение са устните показания на кандидата, дадени по време на личното интервю. Поради това е важно интервюто да се проведе по такъв начин, че да се осигури получаването на висококачествени, относими и надеждни доказателства от кандидата. Необходимо е да се прилагат подходящи техники за интервюиране, по-специално в случаите на деца и уязвими лица (в т.ч. лица, които са преживели тежки житейски събития), за да се гарантира, че ще бъде набавена възможно най-пълна информация с оглед на познанията и способностите на кандидата.

По време на интервюто е важно да се поддържа съсредоточеността върху [същностните елементи](#) на молбата, а не върху по-периферните. Ако се набляга на периферни факти или им се отделя много време, особено в началото на интервюто, това може да подведе кандидата по отношение на това кои са важните основни факти, които трябва да бъдат представени.

Свързана публикация на EУАА

Насоки за това как да се събират висококачествени доказателства в личното интервю и как да се провеждат интервюта, ориентирани към кандидатите, може да бъдат намерени в EASO, [Практическо ръководство: Лично интервю](#), декември 2014 г.

⁽⁶⁶⁾ За повече информация вж. раздел „Ръководни принципи, (д) Поверителност“ и EASO, [Практическо ръководство относно използването на информацията за страната на произход от служителите, работещи по случаи при разглеждане на молби за убежище](#), декември 2020 г.

(b) Писмени декларации

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Когато за подаването на молбата са представени писмени декларации, те могат да спомогнат за подготовката за интервюто, тъй като могат да дадат информация за причините за бягството, за опасенията и бъдещия риск, както и за самоличността и личните обстоятелства на кандидата. Писмените декларации може да бъдат допуснати също и като допълнителни доказателства в подкрепа на молбата, допълващи устните изявления, събрани по време на интервюто. В извънредни случаи писмените декларации може да бъдат и единствените налични изявления, когато не се провежда интервю по определени причини (вж. раздел [„Ръководни принципи, \(г\) „Правото на кандидата да бъде изслушан“](#)).

Писмените декларации може да бъдат особено полезни при тежко травмирани кандидати или кандидати с психични разстройства или увреждания. Писменият формат може да осигури на такива кандидати чувство за сигурност и рамка, която да следват по време на личното интервю, особено в случаите, когато може да е засегната паметта им.

Писмените декларации може да бъдат написани спонтанно от кандидата в допълнение към устните изявления или да са дадени в резултат от искане на органа да се попълни общ или специфичен въпросник или формуляр.

Въпреки че писмените декларации са полезно доказателство, следва да се има предвид, че съдържанието им и спецификата на детайлите може да са повлияни от контекста, в който са написани. Примерни случаи за това как обстоятелствата биха могли да повлияят на съдържанието на писмените декларации са например: декларации, написани непосредствено след задържане за незаконно преминаване на границата, написани в присъствието на униформени гранични или полицейски служители, написани от лице, което е под влиянието на контрабандисти, трафиканти на хора или други членове на общността. Следва да се обърне специално внимание на такива обстоятелства, когато се сравняват тези декларации с други налични доказателства (напр. изявления, предоставени по време на личното интервю), и ако е възможно, да се даде възможност на кандидата да направи пояснения, преди да се стигне до отрицателно заключение относно констатацията за достоверността.

(c) Документи за самоличност и други документни доказателства

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Документните доказателства може да включват различни видове документи за самоличност, документи за пътуване, удостоверения (за гражданско състояние, раждане, семейно положение, гражданство и др.), заповеди за арест, съдебни решения или определения, разпечатани електронни писма, писма или свидетелски показания от политически или други групи, членски карти, медийни доклади, снимки, медицински документи, вестници и др. Други материални доказателства може да бъдат дрехи, картини, USB устройства или SIM карти, телефони, амулети или други предмети. Нематериалните доказателства може да се състоят от интернет страници, напр. хипервръзки към социални медии.

При събирането на доказателства може да бъдат открити много различни видове доказателства, напр. такива, които са представени от кандидата, събрани от служителя по случая или достъпни по друг начин за него (когато кандидатът е представил доказателствата в друга процедура или защото са станали известни в резултат на конкретно процесуално-следствено действие).

Всички документи, предоставени от кандидат в подкрепа на неговата молба за убежище, трябва да бъдат обстойно разгледани. Първо трябва да се гарантира, че е ясно какви документи се подават и каква е тяхната относимост към молбата. Добра практика е да бъде попитан кандидатът какво иска да докаже с всеки документ, който представя.

Документи или други доказателства може да бъдат предоставени в оригинал или копие и да включват лични материали, както и официални документи.

Трябва да се осигури да се разполага с достатъчно информация във връзка с доказателствата, за да се разбере тяхното съдържание, обстоятелствата, при които е издаден документът (кога, от кого, с каква цел и т.н.), и как кандидатът се е снабдил с доказателствата. По време на личното интервю следва да се прегледат всички документи възможно най-подробно, за да се провери дали се разполага с достатъчно информация, за да може да им се направи допълнителна оценка или да се прецени дали са необходими допълнителни пояснения от кандидата.

Паспортите например трябва да бъдат проверени за входни/изходни печати, визи, доказателства за завръщане в държавата на произход и т.н., за да се потвърди както имиграционната история на кандидата, така и неговият разказ за събитията с оглед на оценката за достоверност на по-късен етап (стъпка 2). Друг пример: ако кандидатът е представил документи, които не се очаква да притежава, трябва да му се даде възможност да обясни как се е сдобил с тях.

Освен това при възможност следва да се събере информация и относно обичайното съдържание и форма, които може да се очаква да има всеки от предоставените документи (напр. заповеди за арест, призовки за явяване в съда и пр.). Такава информация може да бъде получена чрез съответната ИДП или чрез специална процедура за проверка. Ако е възможно, проверката на документите следва да се извърши преди личното интервю. Това ще осигури възможност на кандидата да даде пояснения по евентуални отрицателни констатации във връзка с автентичността на представените доказателства. Проверката на документите може да се извърши от момента на регистриране на молбата, ако те са налични към този момент.

В зависимост от националните практики и възможности проверката на (определени категории) документи може да се извършва от специализирано звено или орган. За повече информация вж. стъпка 2, [2.1. Оценка на документни и други доказателства](#), както и практическото ръководство на ЕУАА относно регистрацията ⁽⁶⁷⁾. Проверката трябва да бъде извършена по начин, който гарантира спазването на принципа на поверителност (вж. по-горе раздел „[Ръководни принципи](#)“, [буква д\) Поверителност](#)) ⁽⁶⁸⁾.

⁽⁶⁷⁾ EASO, [Практическо ръководство относно регистрацията — Подаване на молби за международна закрила](#), декември 2021 г.

⁽⁶⁸⁾ Член 30 от ДПУ (преработен текст).

(d) Информация за държавата на произход[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Наличието на качествена ИДП е от решаващо значение за процеса на вземане на решение ⁽⁶⁹⁾. Трябва да е сигурно, че наличната ИДП е относима, точна и актуална и че е от различни надеждни и независими източници. ИДП следва да е възможно най-конкретна, като нейният обхват не трябва да е ограничен само до общото положение в държавата на произход. Тъй като всеки източник има своя гледна точка и фокус, за да се постигне възможно най-всеобхватна и балансирана представа, следва да се прави справка в различни източници и различни видове източници, включително като се взема предвид информацията, получена от ЕУАА, ВКБООН и съответните организации в областта на правата на човека ⁽⁷⁰⁾. ИДП следва да бъде обективна, а подходът, прилаган във връзка със събирането ѝ, следва да е безпристрастен, което означава, че лицето, което събира тази информация следва да се въздържа от това да разглежда ИДП, която би обосновала само отрицателна или само положителна оценка ⁽⁷¹⁾.

Всички източници, използвани при оценката, трябва да бъдат посочени в решението, когато това е възможно.

Свързана публикация на ЕУАА

В [Практическото ръководство на ЕАСО относно използването на информацията за страната на произход от служителите, работещи по случаи за разглеждане на молби за убежище](#), декември 2020 г., е предоставена информация за това как да се използва ИДП на различните етапи от разглеждането на молбите за международна закрила, включително във връзка с оценката на достоверността. В допълнение към намирането на по-подробна информация за това как да се използва ИДП при оценката на достоверността, ръководството съдържа информация и за това какво се разбира под относима и точна ИДП или актуална ИДП, събрана от различни източници.

(e) Досиетата за предоставяне на убежище на членове на семейството[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

За извършването на правилна оценка при пълно познаване на фактите може да е необходимо решаващият орган да разгледа свързани с молбата досиета за предоставяне на убежище, с които разполага. Това може да включва молби, които се отнасят до идентични факти или обстоятелства, като например досиета за убежище на членове на семейството, тъй като опасенията, изразени от кандидата, може да са тясно

⁽⁶⁹⁾ Член 4, параграф 3 от КД (преработен текст) и член 10, параграф 3, буква б) от ДПУ (преработен текст).

⁽⁷⁰⁾ Член 10, параграф 3, буква б) от ДПУ (преработен текст)

⁽⁷¹⁾ ЕУАА, [Evidence and credibility in the context of the Common European Asylum System — Judicial analysis](#) (Съдебен анализ — Оценка на доказателствата и достоверността в контекста на Общата европейска система за убежище), 2-ро издание, 2023 г.

свързани с положението на други членове на семейството ⁽⁷²⁾. Понякога кандидатът се позовава на досието на свой роднина и представя елементи от неговото досие. Досиетата на членове на семейството обаче следва да се третираат поверително (вж. разделите [„Ръководни принципи“](#), [„Поверителност“](#) и [„Право на личен живот и зачитане на човешкото достойнство“](#)). В зависимост от националните разпоредби и от съдържанието на информацията, използването на такива доказателства може да изисква съгласието на съответния член на семейството.

В някои случаи разкриването на чувствителна информация от други досиета може сериозно да изложи на риск или да застраши сигурността на членове на семейството. Такъв е случаят в ситуации на сексуално и основано на пола насилие, злоупотреба, negliжиране, насилие и експлоатация над деца, насилие, основано на сексуална ориентация, полова идентичност, изразяване на пола или полови характеристики и др. В тези случаи доказателствата не може да бъдат разкривани и ще е необходимо да се проучат проблемите и да се пояснят евентуалните неблагоприятни констатации по отношение на надеждността, без да се разкрива информацията.

(f) Информация, предоставена от други лица/свидетелски показания

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

В допълнение към информацията, предоставена от квалифицирани експерти в съответната област (вж. по-долу [\(й\) „Езиков анализ, оценка или признак“](#), [\(к\) „Доклади от медицински, психиатрични и психологически прегледи“](#), [\(м\) „Доклади от други специалисти“](#)), може да бъдат представени или поискани свидетелски показания от други лица или групи, които могат да съдействат при оценката за достоверността на разказа на кандидата или на личните му обстоятелства. Тези показания може да са от най-различни източници, включително членове на семейството, партньори, училища, политически и религиозни групи. При някои обстоятелства свидетелските показания са от особена важност, например изявления, направени от придружаващи пълнолетни лица от името на непълнолетни кандидати. Важна информация може да се набави също и от показанията на определения законен представител на детето, както и на учители, социални работници или служители в центъра за настаняване, които са в тесен контакт с детето.

Когато се събират такива доказателства, следва да се обърне особено внимание на евентуалната поверителност на показанията.

(g) Информация, налична в социалните медии

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

Информацията, която се събира от социалните медии, може да бъде от различен характер. Кандидатите често разчитат на информация, налична в социалните медии, за да обосноват молбата си, независимо дали става въпрос за обща (например статии в блогове или свидетелства, свързани с общото положение в държавата на произход, имащи отношение към даден факт от молбата) или за по-конкретна информация

⁽⁷²⁾ EASO, [Практическо ръководство относно използването на информацията за държавата на произход от служителите, работещи по случаи при разглеждането на молби за убежище](#), декември 2020 г.

(например публикации в платформи на социални медии, техни собствени публикации в интернет или публично достъпни техни снимки, направени по време на проява или обстоятелство, и т.н.).

Информацията, която се събира от социалните медии, може да бъде от различен характер. Кандидатите често разчитат на информация, налична в социалните медии, за да обосноват молбата си, независимо дали става въпрос за обща (например статии в блогове или свидетелства, свързани с общото положение в държавата на произход, имащи отношение към даден факт от молбата) или за по-конкретна информация (например публикации в платформи на социални медии, техни собствени публикации в интернет или публично достъпни техни снимки, направени по време на проява или обстоятелство, и т.н.).

Решаващият орган може да събере също и такава информация, която е публично достъпна в социалните медии, и може да я използва като доказателство. Тази информация може да е от особен интерес, когато не са налични други източници във връзка с дадена тема или проява, за да се компенсира липсата на официална ИДП или например защото проявата е съвсем отскоро.

Информацията, събрана в социалните медии, може да обоснове дадена молба, но също така може и да разкрие неточна или ненадеждна информация. Все пак, поради особеното си естество, наличната в социалните медии информация поставя множество предизвикателства и следва да се използва и оценява внимателно (вж. стъпка 2, раздел [2.1.4.\(в\). „Съдържание, събрано чрез социалните медии“](#)) ⁽⁷³⁾.

(h) Доказателства от други национални органи на компетентната държава членка

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Възможно е други държавни органи да съхраняват информация, която да съдейства за установяването на материалните факти, свързани с молбата. Например може да е обосновано да се изиска информацията относно:

- положителни резултати за дактилоскопични отпечатьци от системата „Евродак“.

Информацията от Евродак може например да се използва за проследяване на маршрута на пътуване на кандидата, незаконни влизания и престои, както и на предишни молби за убежище;

- брачни регистри;
- полицейски/съдебни архиви;

⁽⁷³⁾ ЕУАА, [Qualification for international protection \(Directive 2011/95/EU\) — Judicial analysis](#) (Определяне на статут на международна закрила (Директива 2011/95/ЕС) — съдебен анализ), 2-ро издание, 2023 г., раздел 1.10.3.4. Sur place activities and use of social media; and the Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber (IAC)), (UK), judgment of 20 January 2022, XX (PJAK – sur place activities – Facebook) Iran CG [2022] UKUT 23 (IAC) (Действия на място и използване на социални медии и Върховен съд (Състав по спорове във връзка с убежището и имиграцията (IAC), (Обединено кралство), решение от 20 януари 2022 г., XX (PJAK – действия на място – Facebook) Иран CG [2022 г.] UKUT 23 (IAC).

- информация, предоставена в молби за издаване на виза, например чрез Визовата информационна система.
- Регистрите на Визовата информационна система могат да хвърлят светлина върху самоличността и документите за пътуване, които кандидатът притежава;
- информация, достъпна чрез Шенгенската информационна система.

Шенгенската информационна система може да предостави информация по въпроси на обществената сигурност, свързани с кандидата, например за връзка с наказателно производство, използване на фалшиви документи или уязвимост.

(i) Информация, предоставена от други държави членки.

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

В някои случаи е уместно да бъде отправено искане за информация относно кандидата към друга държава членка, където лицето е пребивавало или търсило закрила преди.

Възможно е да се поискат копия от елементи от досието за предоставяне на убежище на кандидат, за когото молбата за международна закрила е била отхвърлена в друга държава членка или в асоциирана държава, когато Регламент (ЕС) N° 604/2013 ⁽⁷⁴⁾ вече не е приложим или не е приложен за случая на кандидата. Тази информация може да бъде използвана при разглеждането на молбата в държавата на убежище, тъй като може да предостави относима информация във връзка с предишни изявления на кандидата и доказателства, предоставени от него по време на друга процедура.

За всяко искане за получаване на копия на елементи от досие за убежище от друга държава може да се изисква съгласието на кандидата от съображения за поверителност.

Свързана публикация на EУАА

За подробни насоки относно искания за информация, отправени към други държави членки, вж. EASO, [Recommendations on Information Exchange between Dublin Units](#) ([Препоръки относно обмена на информация между звената „Дъблин“](#)), декември 2021 г.

(j) Езиков анализ, оценка или признак

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

В зависимост от националната практика може да има достъп до индивидуална езикова оценка, признак или анализ, които биха дали някои (повече или по-малко формални) предложения във връзка с вероятното място на произход или етнически профил на

⁽⁷⁴⁾ [Регламент \(ЕС\) N° 604/2013](#) на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. за установяване на критерии и механизми за определяне на държавата членка, компетентна за разглеждането на молба за международна закрила, която е подадена в една от държавите членки от гражданин на трета държава или от лице без гражданство (преработен текст), (ОВ L 180, 29.6.2013 г.) (наричан също „Регламент Дъблин III“).

кандидата. Езиковият анализ не разкрива държавата, на която е гражданин кандидатът, а мястото (или едно от местата), където той е пребивавал в общност по-дълго време и е общувал в общността. Следва да се има предвид, че даден език може да има различни диалекти в зависимост от района на произход или социалната принадлежност на говорещия, както и че в един град може да се говорят няколко езика, включително и от общности на диаспора. В някои държави на произход диалектът на даден език може да е свързан по-скоро с етническия произход или принадлежността към даден клан, отколкото с мястото на произход или пребиваване. Говоримият език също така е променлив, тъй като лексиката и произношението могат да се менят в зависимост от контекста, в който пребивава кандидатът. Кандидат, който притежава заявената националност, може да не говори или да говори със затруднения своя национален език, например ако е живял в чужбина по-дълго време.

Съществува цяла гама от възможни езикови оценки, които варират от официални научни процеси до по-неформални процедури. Поради това те може да се различават по надеждност в зависимост от начина, по който се изготвят докладите от анализа или оценката (от езикови експерти или изкуствен интелект, въз основа на аудио записи на кандидатите, въз основа на терминологични списъци за проверка и др.).

Необходимо е методите за езиков признак да бъдат ясно разграничени от методите за езиков анализ. Методите за определяне на езиковия признак са по-ненадеждни от езиковия анализ и не може да се използват като доказателство в съда, но могат да се извършват по-бързо за първоначално определяне на кандидати, чието декларирано място на произход не съответства на говоримия език. След като този признак бъде определен, е необходимо допълнително изследване или чрез задълбочен езиков анализ, или чрез интервю за доказване на държавата на гражданство, или чрез съчетаването на двете възможности.

Важно е да се отбележи, че езиковите оценки или признаци, включително използването на контролни списъци, трябва да се използват много внимателно при оценката за достоверност.

(к) Доклади от медицински, психиатрични и психологически прегледи

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

В зависимост от конкретния случай и личните обстоятелства на кандидата, доказателства от медицински, включително психиатрични и психологически прегледи могат да бъдат много ценни за оценката, тъй като могат да хвърлят светлина върху различни аспекти на молбата.

- Те могат да бъдат показател за способността на кандидата да събере и/или представи доказателства, включително устни и писмени изявления. По този начин медицинските доказателства могат да повлияят не само на очакванията по отношение на способността на кандидата да обоснове молбата си, но и на начина, по който се извършва оценяването на достоверността на неговите изявления (относно факторите, които могат да доведат до изкривяване на информацията, вж. раздел [2.3.1. „Фактори, свързани с кандидата“](#) в стъпка 2).

Пример за влиянието на медицинските доказателства върху събирането на информация

Кандидат, който страда от посттравматично стресово разстройство (ПТСР) може да не е в състояние да предприеме необходимите действия, за да събере доказателствата, с които разполага.

- Това може да е показател за евентуално въвеждане на специални процедурни гаранции.
- То може да се разглежда като доказателство в подкрепа на материални факти, свързани с минали събития, които кандидатът твърди, че е преживял.

Пример за доказателства за обосноваване на минали събития

Кандидатът представя медицинско свидетелство във връзка с белези, които се наблюдават по тялото му и за които твърди, че са резултат от преживени изтезания в държавата му на произход.

- Те могат да бъдат показател за лични обстоятелства, които биха могли да повлияят на оценката на риска или допълнително да подкрепят други признаци.

Пример за доказателства за обосноваване на лични обстоятелства

В зависимост от националната практика, ако кандидатът представи медицинско свидетелство, удостоверяващо, че живее с увреждане, и ако това обстоятелство може да се счита за установено, както и в зависимост от конкретния случай и тежестта на увреждането, това може да се счита за утежняващо обстоятелство. Това се прилага, когато е налице случай на безогледно насилие в контекста на вътрешен или международен конфликт и може да повлияе на оценката на риска.

В случаи на кандидати с проблеми с психичното здраве, диагностицирани психиатрични или физически разстройства, хронични заболявания, увреждания или при кандидати, които са преживели тежки форми на насилие, жертви на изтезания или на трафик на хора и др., особено полезно може да бъде да се потърси експертно становище.

Ролята на извършващия оценката е да идентифицира кандидатите с потенциална уязвимост и специални потребности и впоследствие също така, в зависимост от националната практика, да ги насочи към специалисти за изясняване на физическото и психическото им състояние.

Възможно е кандидатите да представят също и по своя инициатива всякакви медицински доказателства. Следователно въпросът ще се отнася до доказателствената тежест на доказателствата (вж. стъпка 2, раздел [2.1.4.\(а\). „Доказателства от медицински и психологически прегледи“](#)). Полезни доказателства могат да бъдат клиничните регистри или лекарските предписания. Доказателствата с експертни становища може да са предоставени в държавата на произход на кандидата, в транзитните държави или в приемащата държава.

Истанбулски протокол ⁽⁷⁵⁾

Истанбулският протокол е набор от международни норми, от които се ръководят разследванията на жертви на изтезания и други форми на жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание. Протоколът е в помощ на специалистите, които документират свидетелствата за изтезания или друго нечовешко отношение.

Съдебномедицинските оценки, извършвани съгласно Истанбулския протокол, съдействат за документирането както на психически, така и на физически признаци за изтезания или друго нечовешко отношение. Те също така подпомагат документирането на въздействието, което подобно отнасяне оказва върху лицето. По този начин се осигурява стандартизирана оценка, която надхвърля физическите признаци за потенциално малтретиране.

Насочването към подобни съдебномедицински оценки може да бъде от голяма полза, например когато са налице признаци, че кандидатът не е в състояние да направи логически свързани изявления за преживяното в миналото поради травмиране.

(I) Определяне на възрастта

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

Определянето на възрастта е процесът, посредством който органите се стремят да прогнозираят хронологичната възраст или възрастовия диапазон на дадено лице с цел да определят дали то е дете или пълнолетен ⁽⁷⁶⁾. Нито един метод за определяне на възрастта обаче не може да установи със сигурност възрастта на дадено лице и определянето на възрастта не следва да се използва, без да е необходимо. Само когато възникнат основателни съмнения относно това дали кандидатът е непълнолетен или е навършил пълнолетие, отговорният орган може да поиска от кандидата да се подложи на определяне на възрастта, което изисква медицински преглед. Ако след това все още има съмнения относно възрастта на кандидата се приема, че той е непълнолетен ⁽⁷⁷⁾. За повече информация може да се направи справка в практическото ръководство на EUAA по темата ⁽⁷⁸⁾.

⁽⁷⁵⁾ Служба на Върховния комисар по правата на човека на ООН, [Istanbul Protocol: Manual on the effective investigation and documentation of torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment](#) (Истанбулски протокол: Наръчник за ефективно разследване и документиране на изтезания и други форми на жестоко, нечовешко или унижително отношение или наказание), Поредица за професионално обучение № 8/Rev. 1, 2004 г.

⁽⁷⁶⁾ EASO, [Практическо ръководство на EASO относно определянето на възрастта — Второ издание](#), септември 2018 г.

⁽⁷⁷⁾ Вж. член 25, параграф 5 от ДПУ (преработен текст).

⁽⁷⁸⁾ За повече информация относно възрастта като материален факт, наличните доказателства и широкото тълкуване на приети документи, и анализа на доказателства, вж. EASO, [Практическо ръководство на EASO относно определянето на възрастта — Второ издание](#), септември 2018 г., стр. 24, 45 и 47.

(m) Доклади от други специалисти

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Може да бъдат предоставени и доклади от други специалисти, например изготвени от други експерти със специализирана компетентност или от специалисти, които обичайно поддържат връзки с кандидата.

Доказателствата може да бъдат представени от кандидата или оценяващият служител да има достъп до доклади от експерти по закрила на детето или експерти по сексуално и основано на пола насилие, например. Доказателствата от други експерти може да включват доклади и други видове информация, изготвени от експерти по конкретни въпроси, например културни и религиозни въпроси ⁽⁷⁹⁾.

Декларации или доклади на специалисти, които поддържат връзка с кандидатите, също може да бъдат от полза за сигнализирането относно някои аспекти като потенциални медицински проблеми, за които трябва да се разполага с информация, но които (все още) не са потвърдени с медицински доклад.

Социалните работници разполагат с информация за кандидата от първа ръка и може да изразят опасения във връзка с поведението или други аспекти от живота на кандидата в държавата на приемане. Подходящите канали за комуникация и взаимодействие между решаващите органи и други заинтересовани страни, като приемните органи, може да дадат възможност на служителите, работещи по случаите, да се възползват от полезна информация за правилното извършване на оценката.

(n) Доказателства, които са в нарушение на основните права на кандидата

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Тъй като кандидатът може свободно да представя доказателства в подкрепа на молбата си, решаващият орган трябва да приеме и оцени всички представени доказателства без изключение, освен ако самото представяне не води до нарушаване на основните права на кандидата. Набавянето и приемането на доказателства следва да става при спазване на основните права, гарантирани от Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ) и Хартата на основните права на ЕС, например правото на зачитане на човешкото достойнство (член 1 от ЕКПЧ и член 1 от Хартата на ЕС), правото на зачитане на личния и семейния живот (член 8 от ЕКПЧ и член 7 от Хартата на ЕС) и общата и абсолютна забрана на изтезанията и на нечовешкото или унижително отношение (член 3 от ЕКПЧ и членове 3 и 4 от Хартата на ЕС).

Макар че даден орган може да поиска експертен доклад, „условията за прибягване до такава експертиза трябва да са съобразени по-специално с основните права, гарантирани от Хартата“ ⁽⁸⁰⁾.

При разглеждането и приемането на доказателствата решаващият орган следва да вземе предвид тежестта на намесата, която това доказателство създава в правото на

⁽⁷⁹⁾ Член 10, параграф 3, буква г) от ДПУ (преработен текст).

⁽⁸⁰⁾ Съд на ЕС, решение от 25 януари 2018 г. по дело [F/Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal](#), N° C-473/16, EU:C:2018:36, т. 48. Резюме е достъпно в [базата данни на EUAA за съдебна практика](#).

неприкосновеност на личния живот, и да прецени дали тази намеса може да се счита за пропорционална на ползата, която евентуално може да има от него за оценяването на фактите по индивидуалната молба ⁽⁸¹⁾.

Задължение на администрацията е да оцени относимостта на представените доказателства за обосноваването на разглежданите факти.

По-специално, органите не трябва да използват унижителни методи със задаване на въпроси относно сексуалните практики на кандидата, доказателства за сексуални действия и тестове, целящи установяването на сексуалната ориентация или половата идентичност на дадено лице, както е пояснено от Съда на Европейския съюз (СЕС) ⁽⁸²⁾.

Зачитането на тези основни права забранява на решаващия орган да приема например предоставени видеозаписи на интимни действия от страна на кандидата за обосноваване на молба, основана на сексуална ориентация. Съдът на ЕС е постановил, че „допускането или приемането на доказателства от този вид би насърчило други търсещи убежище лица и на практика би им наложило да представят такива доказателства“ ⁽⁸³⁾. В много случаи такива доказателства също така не се считат и за относими за обосноваването на сексуалната ориентация.

1.2. Установяване и формулиране на материални факти

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

Фигура 5. Установяване на материалните факти

⁽⁸¹⁾ Съд на ЕС, решение от 25 януари 2018 г. по дело [F/Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal](#), N° C-473/16, EU:C:2018:36, т. 55 и следващи. Резюмето е достъпно в [базата данни на EUAA за съдебна практика](#).

⁽⁸²⁾ Решение на Съда на ЕС от 2 декември 2014 г. по дело [A., B., C./Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie](#), N° C-148/13 до C-150/13, EU:C:2014:2406, точки 59—66. Резюмето е достъпно в [базата данни на EUAA за съдебна практика](#).

⁽⁸³⁾ Решение на Съда на ЕС от 2 декември 2014 г. по дело [A., B., C./Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie](#), N° C-148/13 до C-150/13, EU:C:2014:2406, точки 59—66. Резюмето е достъпно в [базата данни на EUAA за съдебна практика](#).

Кои са материалните факти?

Материални факти са (предполагаеми) факти и обстоятелства, които са свързани с един или повече от съставните елементи на определението за бежанец ⁽⁸⁴⁾ или лице, което има право на субсидиарна закрила ⁽⁸⁵⁾, и които са съществени основания в молбата.

Тъй като материалните факти са пряко свързани с условията за предоставяне на международна закрила, правилното им установяване е от съществено значение за извършването на оценката на достоверността и оценката на риска. Материалните факти определят обхвата на оценката и спомагат за структуриране на аргументацията. Само доказателства, свързани с установените материални факти подлежат на разглеждане в молбата.

Установяването на материалните факти е продължителен процес. Той започва след запознаване със случая, като се проверява наличната информация от регистрацията и всички допълнителни доказателства, представени от кандидата преди личното интервю. Процесът продължава по време на личното интервю чрез събиране на изявления и всякакви други доказателства. Нови материални факти все пак може да се установят в хода на оценката на достоверността и оценката на риска.

1.2.1. Установяване на материалните факти

(а) Установяване на материални факти въз основа на условията за предоставяне на международна закрила

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

За правилно установяване на относимите факти се започва с **условията за предоставяне на международна закрила**, които произтичат от правните определения за бежанец и за лице, отговарящо на условията за субсидиарна закрила.

Разбивката на различните компоненти на определенията за „бежанец“ и „лице, което отговаря на условията за субсидиарна закрила“, т.е. условията за предоставяне на международна закрила, ще даде възможност да се установят правилно материалните факти във връзка с конкретна молба.

⁽⁸⁴⁾ Общо събрание на ООН от 1951 г., [Конвенция за статута на бежанците](#), Женева, 28 юли 1951 г., Организация на обединените нации, Серия договори, том 189, стр. 137, член 1А(2) и [Протокол относно статута на бежанците](#), 31 януари 1967 г., Организация на обединените нации, Серия договори, том 606, стр. 267 (наричани в законодателството на ЕС в областта на убежището и от Съда на Европейския съюз „Женевската конвенция“); член 2, буква г) от КД (преработен текст).

⁽⁸⁵⁾ Член 2, буква е) и член 15 от КД (преработен текст).

Таблица 1. Условия за предоставяне на международна закрила

Определение за „бежанец“	Определение за „лице, което отговаря на условията за субсидиарна закрила“
1. гражданин на трета държава или лице без гражданство, което се намира извън своята държава на произход или на предишно обичайно пребиваване	
2а. поради основателни опасения от преследване	2б. поради наличие на неоспорими основания за реален риск от тежко посегателство ⁽⁸⁶⁾
3. поради раса, вероизповедание, националност, политическо мнение, принадлежност към определена социална група	—
4. не може или поради основателните си опасения от риск не желае да се обърне за закрила към държавата си на произход, или не може или поради своите опасения не желае да се завърне в държавата на предишното си обичайно пребиваване	
5. разпоредбите за изключване не се прилагат ⁽⁸⁷⁾	

Отправна точка е установяването на фактите, свързани с **гражданството** на кандидата (1) и самоличността му, както и всички относими минали и настоящи факти и допринасящи лични обстоятелства, които обосновават **опасенията на кандидата и рисковете при завръщане** (2). За всеки от фактите, обосноваващи опасенията и рисковете при завръщане, след това се разглеждат **причините** (3), които са ги предизвикали или ги предизвикват и защо кандидатът не може да се обърне за **закрила** (4) в държавата си на произход. Тези материални факти следва да бъдат допълнени с всеки един възможен факт, който може да сочи към **изключване** (5). Следва да се има предвид, че националността на кандидата също ще бъде решаваща при разглеждането на опасенията или рисковете, и по-специално наличието на национална закрила. Следователно гражданството или липсата на такова е материален факт по подразбиране.

По този начин, въз основа на условията за предоставяне на международна закрила се определят следните групи материални факти:

1. гражданството(ата) на кандидата или липсата на такова (такива);
2. факти, на които се основават бъдещи опасения или рискове при завръщане;
3. причините за установените опасения или рискове;

⁽⁸⁶⁾ Член 15 от КД (преработен текст): „Тежко посегателство е:

а) смъртно наказание или екзекуция; или

б) изтезание или нечовешко или унизително отношение, или наказание, наложено на кандидат в държавата на произход; или

в) тежки и лични заплахи срещу живота или личността на цивилно лице поради безогледно насилие в случай на въоръжен вътрешен или международен конфликт“.

⁽⁸⁷⁾ Разпоредбите относно изключването се отнасят до членове 12 и 17 от КД (преработен текст). За допълнителна информация вж. EASO, [Практическо ръководство: Изключване](#), януари 2017 г.

4. наличието на закрила срещу това, от което произтичат опасенията или за което съществува риск, или липсата на такава;
5. факти, свързани с евентуално изключване.

Следва да се има предвид, че не е задължително кандидатът да знае какво е относимо за разглеждането на неговата молба. Поради това той може да представи редица опасения и проблеми, които са важни за него, но не са непременно относими за предоставянето на международна закрила. Служителят по случая трябва да е запознат с условията за предоставяне на международна закрила и въз основа на това да определи кои аспекти на молбата са относими и следователно трябва да бъдат установени като материални факти.

В таблицата по-долу е очертана връзката между условията за предоставяне на международна закрила и фактите и обстоятелствата и са дадени някои ключови въпроси, които биха могли да насочват при установяването на материалните факти в дадена молба. Тези ориентировъчни насочващи въпроси са предложени, за да спомогнат за установяването на фактите. В зависимост от обстоятелствата по случая те ще трябва да бъдат допълнени с подробни проучвателни въпроси, за да се установят всички относими факти. Тъй като са ориентировъчни, тези въпроси може да не са относими във всички случаи и когато се използват за насочване при провеждането на личното интервю, те следва да се формулират по подходящ начин за всеки случай⁽⁸⁸⁾.

Таблица 2. Насочващи въпроси за установяване на материални факти

Условия за предоставяне на международна закрила	Идентифициране на материални факти, свързани с условията за предоставяне на международна закрила	Насочващи въпроси в помощ на установяването на материалните факти (неизчерпателен списък).
1. Гражданин на трета държава извън своята държава на произход/на предишно обичайно пребиваване	Установяват се фактите, свързани с гражданството на кандидата или липсата на такова	• Какво е гражданството или държавата на предишното обичайно местопребиваване на кандидата? • Друго гражданство, което кандидатът може да има или на което има право? • Има ли риск кандидатът да е без гражданство?

⁽⁸⁸⁾ За повече насоки по теми или въпроси, които може да имат отношение към конкретни профили, може да се направи справка с EUAA, [Практическо ръководство относно политическото мнение](#), декември 2022 г.; EUAA, [Practical Guide – Interviewing Applicants with Religion-based Asylum Claims](#) (Практическо ръководство: Интервюиране на кандидати с молби за убежище, основани на вероизповедание), ноември 2022 г.; EASO, [Practical Guide on the Application of the Internal Protection Alternative](#) (Практическо ръководство относно прилагането на алтернативата за вътрешна закрила), май 2021 г.; EASO, [Ръководство относно принадлежност към определена социална група](#), март 2020 г.; EASO, [Практическо ръководство: Изключване](#), януари 2017 г.

Условия за предоставяне на международна закрила	Идентифициране на материални факти, свързани с условията за предоставяне на международна закрила	Насочващи въпроси в помощ на установяването на материалните факти (неизчерпателен списък).
2. Основателно опасение от преследване или реален риск от тежко посегателство	Определяне на фактите, свързани с бъдещи опасения или рискове при връщане, и обстоятелствата, които допринасят за тях	• Какво се е случило с кандидата в миналото, което може евентуално да представлява (включително кумулативно) преследване или тежко посегателство? • Какво се е случило със семейството/приятели/лица в сходни обстоятелства с тези на кандидата? • Кои минали и настоящи факти, ситуации или обстоятелства пораждат опасения или рискове? • Кои лични обстоятелства може да повлияят на риска от преследване/посегателство над кандидата? • Кой(и) е(са) извършителят(ите), предизвикал(и) проблемите и/или посегателствата в миналото, както и какви са статутът, нивото на власт и капацитетът му(им)?
3. На основание раса, националност, вероизповедание, политическо мнение или принадлежност към определена социална група	Установяват се фактите, свързани с причините, поради които кандидатът се опасява от посегателства.	• Поради какви причини кандидатът се е опасявал или се опасява от посегателства? • Какви са мотивите на извършителя(ите) на преследването според кандидата? • Какви са причините за липсата на закрила, за която твърди кандидатът?
4. Не може или не желае да се възползва от закрилата на държавата си на произход/обичайно пребиваване	Установяват се факти, свързани с твърдението за липса на закрила	• Кой(кои) е(са) органът(ите), който(които) следва да осигури(ят) закрила и какъв е капацитетът му(им) да предостави(ят) закрила срещу проблемите? • Какъв вид закрила (и в каква степен) е получил кандидатът и ако това не е така, защо не е била предоставена такава и от кои фактори се влияе наличието на закрила? • Има ли регион в държавата на произход, който може да предложи АВЗ ⁽⁸⁹⁾?

⁽⁸⁹⁾ За повече информация относно материалните факти, които могат да бъдат установени във връзка с АВЗ, вж. EASO, [Practical guide on the application of internal protection alternative](#) (Практическо ръководство относно прилагането на алтернатива за вътрешна закрила), май 2021 г.

Условия за предоставяне на международна закрила	Идентифициране на материални факти, свързани с условията за предоставяне на международна закрила	Насочващи въпроси в помощ на установяването на материалните факти (неизчерпателен списък).
5. Разпоредбите за изключване не се прилагат	Идентифициране на всякакви елементи, свързани с изключване	Има ли някакви признаци в профила или действията на кандидата, които сочат към потенциално изключване?

Не трябва да се забравя, че установяването на относимите факти не включва и извършване на самата правна оценка. При установяването само се указва кои факти или обстоятелства са относими за разглеждането на молбата и може да обосноват различните условия за предоставяне на международна закрила.

(b) Материални факти, отнасящи се до минали и настоящи факти, ситуации и обстоятелства

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

Материалните факти най-често включват минали **преживявания, събития и инциденти**, обикновено случили се в държавата на произход пряко с кандидата или с близки до него лица с цел да се навреди на него или на други лица със сходен на неговия профил. Минали събития може да обосноват опасения или риск, включително основанията, както и липсата на закрила, и може да бъдат основание за изключване от международна закрила.

Добра практика

Когато по време на личното интервю ⁽⁹⁰⁾ се проучват материални факти, свързани с минали факти или събития, може да се използват петте въпроса: какво, кой, защо, кога, къде, за да е сигурно, че ще бъде събрана цялата необходима информация за всеки материален факт. Например какво събитие се е случило и при какви обстоятелства? Къде се е случило събитието? Кога се е случило? Защо се е случило?

По този начин може да се осигури, че по време на етапа на събиране на доказателства ще бъде събрана цялата необходима информация за всеки материален факт. Така преди да се извърши оценката на достоверността и риска, може да се провери дали има достатъчно информация, за да се пристъпи към задълбочено разглеждане.

⁽⁹⁰⁾ За повече насоки относно провеждането на личното интервю направете справка в EASO, [Практическо ръководство: Лично интервю](#), декември 2014 г.

Пример за установяване на материални факти: [Случай на активистка от държавата Б](#)

Няколко инцидента, споменати в нейния разказ, са материални факти, тъй като са били причинени с цел да прекрати дейността си, която се възприема като противоречаща на интересите на страната. Например:

- ✓ През януари 2022 г. специалните сили нахлуват в дома на кандидатката и убиват неин братовчед по време на нейното отсъствие, за да оказат натиск върху нея да прекрати дейността си.
- ✓ Кандидатката е претърпяла автомобилна катастрофа, след като неизвестно лице е манипулирало спирачките на автомобила.

Всички тези факти могат да обосноват опасенията ѝ за живота и свободата ѝ след връщане и следователно са от съществено значение за молбата ѝ.

Следва да се има предвид, че кандидатът може също така да изрази опасения по отношение на връщането си, основани на **настоящи факти, дейности, ситуации или (лични) обстоятелства**, които не са били причина за инциденти в миналото, но може да доведат до инциденти в бъдеще. Такъв може да е случаят, когато убежденията, вярванията, самоличността и характеристиките са били скривани или не са били изразявани в държавата на произход, или когато кандидатът е избягал, преди да му се случи нещо, въз основа на информацията, която е имал за това, на което са били подложени други лица в подобно положение. Други примери са промени в условията в държавата на произход или събития, настъпили след заминаването на кандидата, както и нови дейности, които кандидатът е започнал да осъществява откакто живее в държавата на убежище (молби, възникнали на място (*sur place*)).

(с) Материални факти, свързани с известни рискове, на които кандидатът не се е позовал

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Материалните факти може да включват и факти и обстоятелства, които не са (изрично) посочени от кандидата, но може да бъдат установени въз основа на профила на кандидата и положението в държавата на произход.

Кандидатите може да не разкрият информация поради страх, срам, незнание, нормализиране или приемане на тормоза или дискриминацията, наред с другото ⁽⁹¹⁾. Възможно е също така кандидатите просто да не осъзнават риска или да не са запознати с това, че рискът може да е относим в контекста на молбата за международна закрила. Когато органите по предоставяне на убежище разполагат с информация относно подобни потенциални рискове, в съответствие със задължението да сътрудничат (вж. раздел [1.1.1.\(б\).vi. „Набавяне на съответната информация за държавата](#)

⁽⁹¹⁾ Решение на Съда на ЕС от 2 декември 2014 г. по дело [A., B., C./Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie](#), № C-148/13 до C-150/13, EU:C:2014:2406, точки 69–71. Резюме е достъпно в [базата данни на EUAA за съдебна практика](#).

на произход и други доказателства“) и съответната съдебна практика ⁽⁹²⁾ те следва да установят основните материални факти и да ги разследват съвместно с кандидата.

Пример за установяване на материални факти: [Случай на млада жена от държавата В](#)

В този случай се знае, че кандидатката е на 19 години и че идва от държава, в която според ИДП делът на генитално осакатени/обрязвани жени е сред най-високите в света, широко разпространена практика е в цялата страна и еднакво засяга както децата, така и младежите. Макар кандидатката да не е изразила опасения, че ще бъде подложена на генитално осакатяване/обрязване, все пак е необходимо да се проучи този въпрос по деликатен начин по време на интервюто, за да се види дали има елементи, които може да предизвикат някакъв риск.

При по-нататъшното разглеждане на темата по време на интервюто кандидатката обяснява, че не е била обрязвана, тъй като родителите ѝ винаги са отказвали, когато останалите членове на семейството са искали да се направи това. Сестрите ѝ също не са обрязани. Леля ѝ обаче, която след смъртта на родителите отговаря за сестрите на кандидатката в държавата С, ги е информирала преди две седмици, че обрязването им е планирано за следващата седмица, заедно с няколко момичета от други семейства. Кандидатката се страхува за тях, може да е много болезнено, но нищо не може да се направи по въпроса. Леля ѝ казва, че ако не го направят, семейството ще бъде опозорено и няма да могат да намерят съпруг за всяка от сестрите ѝ.

Въз основа на тези нови елементи ще бъдат формулирани съответните материални факти, които стоят зад бъдещия риск от генитално осакатяване/обрязване.

Материален факт: лелята на кандидатката, която понастоящем отговаря за нея и братята и сестрите ѝ след смъртта на родителите им, е организираща обрязването на сестрите ѝ.

(d) Отчитане на личните обстоятелства на кандидата, които съпровождат материалните факти

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

При установяването на материалните факти е необходимо надлежно да се отчитат личните обстоятелства на кандидата. Когато личните обстоятелства не са материални факти въз основа на самото им естество, но е възможно потенциално да повлияят на риска при връщане, те задължително се установяват и изрично се посочват при формулирането на материалния факт, за да се укаже тяхната относимост. Необходимо е също така да бъдат събрани доказателства относно личните обстоятелства, доколкото това е възможно, и да се направи оценка на тяхната достоверност, преди да може да се извърши оценка на риска за приетия материален факт като цяло.

⁽⁹²⁾ ЕСПЧ, решение от 23 март 2016 г. по дело [F.G./Швеция](#), молба № 43611/11, ECLI:CE:ECHR:2016:0323JUD004361111, точка 127. Резюмето е достъпно в [базата данни на EUAA за съдебна практика](#).

Пример за установяване на материални факти: [Случай на млад мъж от държавата А](#)

Този млад мъж е на 18 години. Той е от село Х и е член на клан Y. Има ограничено образование и е син на земеделски работници.

Тези лични обстоятелства, свързани със семейството, образованието, социалното положение и средата на живот, нямат пряка връзка с опасенията му, тъй като сами по себе си те не са причината, поради която от него е било поискано да се присъедини към терористичната групировка. Тези обстоятелства обаче може да са го направили (и го правят) по-лесна мишена за терористичната група, тъй като могат да влияят на способността му да се противопостави на исканията. Следователно, за да бъдат надлежно взети под внимание при оценката на риска, личните обстоятелства на кандидата задължително допълват относимите материални факти и трябва да бъдат част от техните формулировки.

Материален факт: кандидатът, 18-годишен син на земеделски работници, нискообразован и с ниско социално положение, произхождащ от малко село в район Х и член на клан Y, многократно е каран да се присъедини към терористичната група.

Важно е също да се има предвид, че личните обстоятелства могат да повлияят също и на способността на кандидата да обоснове молбата си или да служат като фактор за изкривяване на информацията при оценката на достоверността. Тези обстоятелства не трябва да се формулират като (част от) материални факти, които се подлагат на оценка на достоверността. Те обаче трябва да бъдат установени и отчетени, тъй като трябва да бъдат взети предвид не само при провеждането на интервюто, но и при оценката на достоверността (вж. раздел [2.3. „Разглеждане на индивидуалните и косвените фактори, които могат да доведат до изкривяване на информацията“](#)).

Пример за отчитане на лични обстоятелства: [Случай на млад мъж от държавата А](#)

Травматичните преживявания, които кандидатът е преживял по време на пътуването си до Европа, нямат съществено значение за молбата. Въпреки това травмата може да повлияе на паметта, познавателните способности и емоционалните реакции на кандидата и съответно на начина, по който той може да разкаже и обоснове молбата си по време на личното интервю. Следователно тези обстоятелства трябва да се разбират и вземат надлежно под внимание, когато се прилагат условията за предоставяне на международна закрила. Докладът от психосоциален преглед, представен от кандидата, може да бъде полезен подкрепящ материал.

Тези лични обстоятелства може да бъдат предмет и на оценка на уязвимостта (която не попада в обхвата на настоящото практическо ръководство). Това се отнася особено за случаите, когато не са налични доклади от медицински или психосоциални прегледи или други полезни сведения, които да помогнат да бъдат установени тези обстоятелства, или когато са необходими по-специализирани познания ⁽⁹³⁾.

(е) Изключване на нематериални факти

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

В разделите по-горе се обяснява по какво се различават фактите, които не са свързани с условията за предоставяне на международна закрила, от материалните факти. Когато факти и обстоятелства, които стават ясни като част от молбата, не са материални факти, те не трябва да бъдат формулирани и допълнително разглеждани в оценката на достоверността и риска. С други думи това означава, че това дали тези факти са достоверни или не е без значение за разглеждането на молбата.

Пример за събития, които не се установяват като материални факти: [Случай на млад мъж от държавата А](#)

Младият мъж споменава, че семейството му притежавало малко земя, но след спор за наследство чичо му им я отнел. Това събитие може да е било от огромно значение за кандидата, но след проучване по време на интервюто се изяснява, че събитието не е имало никакви по-нататъшни последици за кандидата и семейството му, не е в основата на молбата и не е налице елемент, който да го свързва с някое от условията за предоставяне на международна закрила. Следователно няма да бъде установено и формулирано като материален факт, тъй като няма да трябва да бъде взето предвид при по-нататъшната оценка на молбата. Това означава също, че достоверността му не е от значение за оценката на молбата.

В някои случаи не само специфичните аспекти на молбата, но и цялостните изявления на кандидата нямат връзка с условията за предоставяне на международна закрила и не са налице допълнителни признаци за възможен бъдещ риск с оглед на профила на кандидата и наличната ИДП. В този случай, ако профилът и молбата са надлежно проучени в личното интервю и не възникнат други основания за безпокойство, не трябва да се формулират материални факти във връзка с опасенията или риска от тежко посегателство. Все пак в решението ще трябва да се посочи кои са фактите, на които се основава молбата, и защо тези факти не се считат за материални факти.

Независимо от горното, трябва да се внимава установяването на материални факти да не се разглежда в твърде тесен смисъл. Всъщност, след като се съберат повече елементи, може да се появят повече такива, които са материални факти. Например, когато кандидатът съобщава, че е напуснал страната си, защото не е могъл да си изкарва прехраната, по време на личното интервю трябва да бъдат проучени и изяснени

⁽⁹³⁾ За повече информация и насоки относно оценката на уязвимостта направете справка в EASO, [Tool for Identification of Special Needs](#) (Инструмент за идентифициране на специални потребности), 2016 г.

причините за това. Когато този въпрос не се разгледа в хода на интервюто, може да се пропусне например фактът, че кандидатът няма възможности за работа или достъп до здравеопазване и жилищно настаняване поради етническия си произход. В този случай етническият му произход би бил материален факт, тъй като той е причина за дискриминацията, на която е подложен кандидатът, и се свързва с условията за предоставяне на международна закрила. По същия начин очевиден спор за земя може да е в основата на кръвна вражда, което, в зависимост от случая, може да поражда необходимост от международна закрила. Ето защо е важно, когато кандидатът изтъкне факти и обстоятелства, които очевидно не са материални факти, да бъде проучено защо той смята, че те са от значение за молбата му.

Не следва да се забравя, че общи факти не се определят като материални факти

Общи факти, свързани с положението в държавата на произход, които са известни въз основа на проучване на ИДП (в съответствие с методологията за проучване на ИДП), може да са от съществено значение за оценката на риска и/или правната оценка, но не са предмет на оценката на достоверността, както тя е разглеждана в настоящото ръководство. Поради това те не следва да бъдат определяни като материални факти.

1.2.2. Формулиране на ясни, изчерпателни, фактически материални факти

След като бъдат установени материалните факти, е важно те да се формулират по правилен начин, така че да могат да послужат като основа за надеждна оценка на достоверността.

Следните правила спомагат за формулирането по правилен начин на материалните факти, които ще бъдат обект на оценката на достоверността.

Обхващане само на минали и настоящи събития

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Материалните факти включват само факти, обстоятелства и ситуации, които са се случили в миналото или съществуват понастоящем. Това, което може да се случи в бъдеще, не трябва да се формулира като материален факт, тъй като нещо, което все още не се е случило, не може да бъде предмет на оценка на достоверността. Възможните бъдещи събития и рискове ще бъдат формулирани и оценени на по-късен етап при оценката на риска.

Пример за формулиране на минали и настоящи събития като материални факти:

[Случай на млад мъж от държавата А.](#)

Погрешно формулиране на бъдещ риск като материален факт:

- ✗ кандидатът не може да се върне у дома, защото ще бъде задължен да се присъедини към терористичната група или ще трябва да понесе последиците от отказа си.

Правилно формулиране на материалните факти, свързани с този риск:

- ✓ от кандидата многократно е искано да се присъедини към терористичната група;
- ✓ други момчета и млади мъже в селото му са били задържани от терористичната група, за да бъдат наети принудително.

Придържане към изявленията на кандидата

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Изявленията на кандидата са отправната точка при формулирането на материалните факти. Това ще спомогне кандидатът или неговата гледна точка да станат предметът на материалните факти. Начинът, по който се формулират, следва да отразява начина, по който кандидатът ги е представил. Материалните факти трябва да се опишат с материални понятия, като се придържате към ситуацията, описана от кандидата. Трябва да се избягват общи твърдения, които не отразяват гледната точка, ситуацията или непосредственото обкръжение на кандидата.

Пример за формулиране на материални факти в съответствие с изявленията на кандидата: [Случай на активистка от държавата Б](#)

Общата формулировка на материалните факти следва да се замени с формулировка, която се придържа към изявленията на кандидатката.

- ✗ Използват се тактики за сплашване от неизвестни лица.
- ✓ Кандидатката е била заплашена, че ще бъде изнасилена и убита от мъже с качулки, ако не се откаже от дейността си.

Включват се всички относими данни

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

При формулирането на материалния факт трябва да бъдат включени всички относими данни във връзка с този материален факт. Важно е да се обърне внимание на всички отделни елементи, които могат да увеличат риска от преследване или тежко

посегателство, особено ако без тези елементи прагът за наличието на преследване или тежко посегателство може да не бъде достигнат. Ако има такива елементи, те трябва да бъдат изрично включени във формулировката на материалния факт.

Пример за формулиране на пълни материални факти: [Случай на млада жена от държавата В](#)

Пример за непълно и пълно формулиране на материалния факт:

- ✗ Кандидатката е самотна майка.
- ✓ Кандидатката е млада, самотна майка, сирак и живее под властта на чичо си традиционалист в държавата си на произход.

Избягвайте лични тълкувания или заключения

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Материалните факти трябва да бъдат посочени като факти, независимо какво е тяхното естество. Трябва да се избягва тълкуването на елементи или правенето на заключения относно достоверността при формулирането на материалните факти. Това ще бъде предмет на оценката на достоверността, която е следващата стъпка, след като всички материални факти са установени и формулирани и всички доказателства са събрани и свързани с материалните факти.

Пример за избягване на субективни формулировки на материални факти: [Случай на активистка от държавата Б](#)

Субективната формулировка на материалния факт в текста трябва да бъде заменена с формулировка, съобразена с фактите, представени от кандидата.

- ✗ В обвинителен акт със съмнителна надеждност се посочва, че кандидатката е обвинена в „оказване на съпротива при задържане“ и „публично подстрекаване към насилие“ и скоро ще бъде изправена пред военен съд.
- ✓ Кандидатката е обвинена в „оказване на съпротива при задържане“ и „публично подстрекаване към насилие“ и е получила обвинителен акт, в който е посочена датата на съдебния процес пред военния съд.

Избягване на правни въпроси

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

На този етап трябва да се избягва включването на правни въпроси при формулирането на материални факти. На правните въпроси ще бъде отговорено по време на правния анализ.

Пример за избягване на правни формулировки в материални факти: [Случай на активистка от държавата Б](#)

Формулировка, предполагаща правен анализ, следва да бъде заменена с такава, която се придържа към фактите, представени от кандидата, в този случай чрез изброяване на относимите инциденти.

- ✗ Кандидатката е била подложена на преследване от страна на държавните органи чрез поредица от обиски в дома ѝ.
- ✓ През януари 2022 г. специалните сили нахлуват в дома на кандидатката и убиват неин братовчед по време на нейното отсъствие, за да оказат натиск върху нея да прекрати дейността си.

1.2.3. Формулиране на всеки материален факт въз основа на ясно определени факти, събития или ситуации

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

Материалните факти следва да бъдат формулирани въз основа на ясно определени факти, събития, ситуации или обстоятелства. Ето защо е по-добре фактите да бъдат разделени и да се формулират като отделни материални факти, за да бъде направена оценка на достоверността им поотделно, тъй като това ще даде подходяща основа за оценка на риска. Грешното формулиране като един материален факт на различни факти или ситуации, които следва да бъдат оценени независимо един от друг, крие опасност от объркване на оценката на достоверността и на риска. Това може дори да доведе до погрешни заключения. С други думи различните посегателства или инциденти, дори и да са свързани помежду си, следва да бъдат формулирани като отделни материални факти, когато са се случили в по-дълъг период от време или засягат различни лица, или се основават на различни причини, или може да са се случили независимо едно от друго.

Пример за формулиране на конкретни материални факти: [Случай на активистка от държавата Б](#)

Кандидатката посочва, че са извършени три отделни незаконни нахлувания в къщата ѝ в опит да бъде принудена да спре дейностите си. Трите инцидента са се случили по различно време в рамките на двегодишен период (2022 г. и 2023 г.) и се отнасят до различни видове тормоз, упражнен върху различни лица. Въпреки че извършителят и целта на нахлуванията са едни и същи, те представляват отделни инциденти, които са се случили независимо един от друг. Формулирането на тези различни факти като един общ материален факт може евентуално да доведе до погрешно приемане или отхвърляне и на трите инцидента като цяло.

- ✗ В периода 2022—2023 г. специалните сили извършват няколко обиска в домовете на кандидатката и членовете на семейството ѝ.

- ✓ През януари 2022 г. специалните сили нахлуват в дома на кандидатката и убиват неин братовчед по време на нейното отсъствие, за да оказат натиск върху нея да прекрати дейността си.
- ✓ През март 2023 г. специалните сили нахлуват в дома на кандидатката, за да оказат натиск върху нея да прекрати дейността си; няколко роднини са малтретирани, а роднините от женски пол са принудени да се съблекат.
- ✓ През юни 2023 г. специалните сили нахлуват в дома на сестрата на кандидатката, за да оказат натиск върху кандидатката да прекрати дейността си, а двама от племенниците ѝ са задържани.

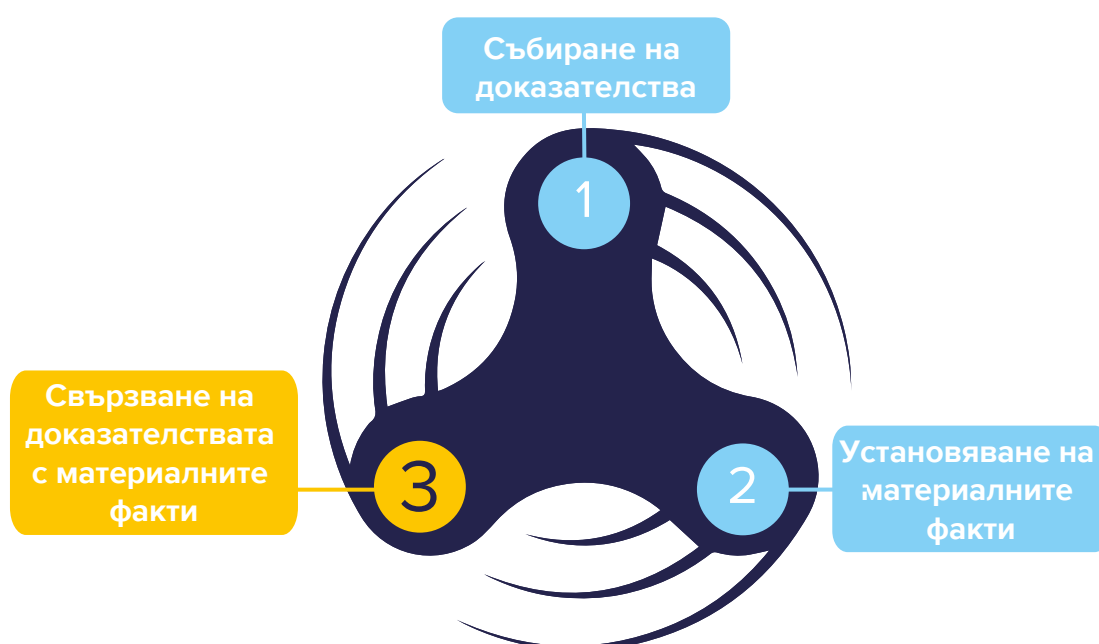
Независимо от горното общо правило, понякога материалните факти са толкова тясно свързани помежду си, че тяхната достоверност може да бъде оценена едновременно за по-голяма ефективност. Такъв може да бъде случаят, когато в един и същи период от време са се случили много на брой малки и сходни инциденти, по-специално когато извършителите, методите, причините, целите и/или последиците са едни и същи.

Не трябва да се забравя обаче, че съчетаването на материални факти трябва да се извършва в ограничена степен и само когато е ясно, че отделното оценяване на фактите няма да доведе до различен резултат.

1.3. Свързване на относими доказателства с материалния факт (материалните факти)

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

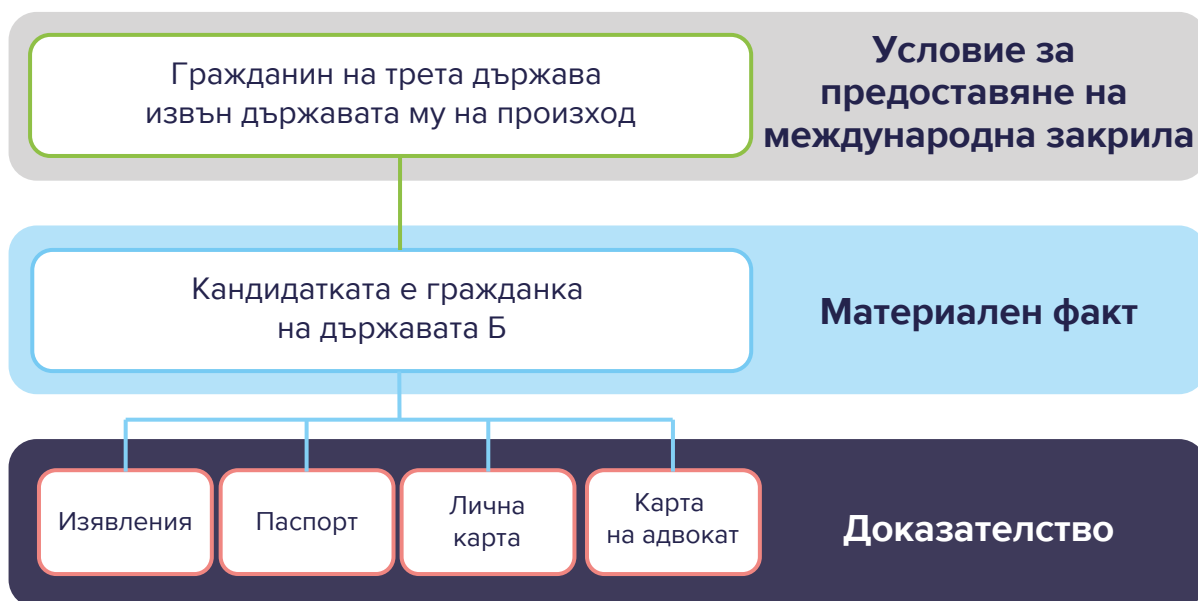
Фигура 6. Свързване на доказателствата с материалните факти

След като са събрани всички налични доказателства и са установени материалните факти, процесът на оценка на доказателствата продължава с обвързване на наличните доказателства с всеки материален факт.

Установяването на материалните факти определя кои факти и обстоятелства от молбата трябва да бъдат оценени за достоверност и следователно е необходимо да бъдат подкрепени с доказателства. Аналогично на изискването материалните факти да бъдат свързани с едно или няколко от условията за предоставяне на международна закрила, всички относими доказателства трябва да са свързани с един или няколко материални факта.

Фигура 7. Свързване на всяко доказателство с един материален факт — пример въз основа на случая на активистка от държавата Б

Когато се свързват доказателства с всеки материален факт, трябва да се разгледат всички налични доказателства, като надлежно се вземат предвид тези от тях, които кандидатът счита за важни за своя случай. В много случаи определени видове доказателства може да бъдат свързани с няколко материални факта. Доказателствата може пряко да подкрепят същността на материалния факт или да обосновават обстоятелства, които могат да окажат влияние например върху риска или достъпа до закрила. Доказателствата могат да подкрепят или опровергават материалния факт.

Освен това в процеса на свързване на доказателствата с материалния факт (материалните факти) трябва също така да се разглеждат и липсващите доказателства. Възможно е да е необходима повече информация от кандидата или може да няма на разположение ИДП относно конкретно събитие, или да няма документи във връзка с даден инцидент или събитие. В някои случаи може да е необходимо допълнително проучване, например чрез допълнително интервю. Ако не са налични доказателства или не е възможно да бъдат предоставени, тази липса на доказателства се разглежда в оценката на достоверността, която е следващият етап от оценката на доказателствата. На този етап не се правят заключения относно достоверността или допустимостта на доказателствата. В раздел [2. „Стъпка 2. Оценка на достоверността“](#) на настоящото ръководство е разгледано подробно как липсващите доказателства може да се включат в оценката.

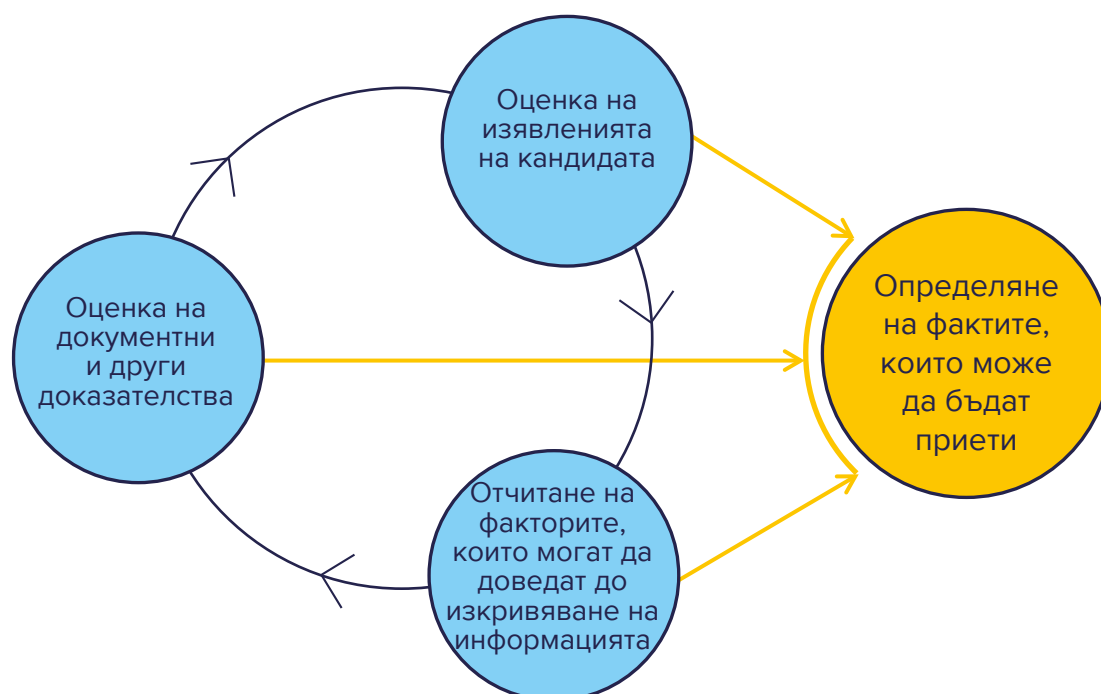
2. Стъпка 2. Оценка на достоверността

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

Оценката на достоверността е процесът на анализиране на доказателствата чрез използването на различни критерии с цел да се установи дали даден материален факт може да се приеме за достоверен.

Оценката на достоверността включва три основни оценки, които трябва да се извършат по динамичен начин, за да се направят заключения относно фактите, които може да се приемат.

Фигура 8. Три аспекта на оценката на достоверността, водещи до заключението относно фактите, които да бъдат приети

Оценката на документни и други доказателства (раздел [2.1. „Оценка на документни и други доказателства“](#)), оценката на изявленията на кандидата (раздел [2.2. „Оценяване на изявленията на кандидата въз основа на показателите за оценка на достоверността“](#)) и отчитането на факторите, които могат да доведат до изкривяване на информацията (раздел [2.3. „Разглеждане на индивидуалните и косвените фактори, които могат да доведат до изкривяване на информацията“](#)), са представени по-долу като три отделни последователни раздела за целите на текста.

Редът, в който са представени, обаче не отразява реда на важност или реда, в който се извършва оценката. Всъщност на практика всички тези етапи протичат едновременно. Следователно едновременно с оценяването на изявленията на кандидата трябва да се отчитат и факторите, които могат да доведат до изкривяване на информацията, както и резултатите от оценката на документните и другите доказателства. Разглеждайки всички

тези оценки и фактори и с прилагане на принципа на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства, може да се определи кои материални факти трябва да бъдат приети или отхвърлени (раздел [2.4. „Определяне дали даден материален факт се приема или отхвърля“](#)).

2.1. Оценка на документни и други доказателства

2.1.1. Критерии за оценяване

Проверката на доказателствената стойност на документните и другите доказателства се изразява в проверка на тяхната относимост и достоверност (този раздел не обхваща изявленията на кандидата и наличната ИДП).

(a) Относимост

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Относимостта отразява дали доказателството се отнася до конкретен материален факт. Колкото по-силна е връзката между доказателството и материалния факт, толкова по-голяма е относимостта на доказателството. Относимостта следва да бъде уточнена с помощта на кандидата.

Едно доказателство може да бъде свързано с различни материални факти и относимостта му може да е различна за всеки от тях. Поради това оценката на относимостта на доказателствата трябва да се извършва наново за всеки един материален факт.

(b) Достоверност

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Достоверността отразява това дали и до каква степен обосноваването на материалния факт може да се основава на доказателството, което съдържа относима за материалния факт информация. С други думи е необходимо да се провери в каква степен това доказателство е в подкрепа на материалния факт (материалните факти), за който (които) се отнася.

Достоверността на разглежданото доказателство се основава на разгледаните по-нататък критерии.

Съществуване/наличие

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Наличието се изразява в това дали е възможно даден вид документно или друго доказателство да съществува или да е било издадено от неговия автор, като се вземат предвид времето, мястото и обстоятелствата, посочени от кандидата. Оценката за наличие се извършва въз основа на ИДП или друга налична информация.

Примерна оценка за съществуването/наличието на дадено доказателство

Администрацията разполага с надеждна и актуална ИДП, където се споменава, че нелегалната организация А никога не е издавала членски карти от съображения за сигурност и продължава да не го прави. Ако кандидатът е представил членска карта на (предполагаемата) организация А и не дава задоволително обяснение за това как му е била издадена тя, има сериозни основания да се счита, че тази карта няма доказателствена стойност, тъй като не е възможно това доказателство да е издадено от организацията А.

Съдържание

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Тук е необходимо да се оценят следните елементи.

- В съдържанието на документното/другото доказателство има ли вътрешно противоречие?
- Прецизен ли е документът? Прецизността се изразява в степента на детайлност на елементите, които имат отношение към конкретен материален факт.
- Документът обхваща ли съществените елементи на материалния факт или само периферни такива?
- Информацията от пряк източник ли произтича или е преразказ на твърденията на кандидата? Например доказателствената тежест на свидетелски показания е по-голяма, ако авторът е пряк свидетел на това, което се удостоверява. Доказателствената тежест е по-малка, ако той просто преразказва това, което му е казал кандидатът, без да е проведено конкретно разследване в уверение на това дали показанията удостоверяват реално събитие.
- Противоречи ли документът на налична информация, включително ИДП? Има ли съгласуваност между него и други налични доказателства в молбата?

Характер

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Елементът за характера на документното или другото доказателство се изразява в това дали доказателството е представено в оригинал или е копие. Обикновено на оригиналите се придава по-голяма тежест при оценката. Следва да се има предвид обаче, че кандидатите може да не са в състояние да набавят оригиналния документ и че някои документи по принцип не може да бъдат получени в оригинал. Например някои оригинални документи, издадени от органите, са предназначени да останат в собствените им служби и не се разпространяват другаде. Фактът, че кандидатът представя такъв документ в оригинал, може да породя съмнения относно това как той е попаднал у кандидата.

Автор

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Необходимо е да се провери кой е авторът, в какво качество той е изготвил документа и доколко той е обективен.

Форма

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Формата на документното или другото доказателство е израз на неговите формални компоненти и начина, по който те са структурирани и представени, както и неговото състояние и дали има някакви повреди или следи от поправки. Формата на даден документ е от значение за оценката на неговата автентичност, достоверност или истинност. Формата е особено важна при документи, които имат официален характер, тъй като може да се очаква, че такива документи представляват официални елементи за идентифициране на подписалите го страни и институцията, от чието име е издаден документът, напр. атестация от председател на партия с адрес в горния край на бланката, подпис, печат и т.н.

Следва да се проявява предпазливост, когато се прави заключение за истинността единствено въз основа на формата на документа, тъй като в някои държави няма стандартизирана форма за някои видове документи или администрациите може да са твърде слаби, за да наложат стандартен формат за цялата територия. Формата може да се различава също и в зависимост от това кога и от кого е издаден документът.

2.1.2. Удостоверяване на автентичността на документи

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Обхват на настоящия раздел

Предназначението на този раздел е да се представят някои общи принципи, информация и насоки относно удостоверяването на автентичността на документите, които могат да съдействат за оценката на доказателствата. Темата за удостоверяването на автентичността включва много допълнителни аспекти, които не са обхванати в настоящото практическо ръководство.

Удостоверяването на автентичността е най-убедителната процедура по отношение на проверката на формата и доказателствената стойност на даден документ. В общоприетото значение „ако удостоверявате нещо, вие доказвате или потвърждавате, че то е вярно“ ⁽⁹⁴⁾, „официално заявявате, че то е истинно, след като сте го проучили“ ⁽⁹⁵⁾. Удостоверяването на истинността предполага, че разполагате с инструментите или сте в състояние да стигнете до положително или отрицателно заключение относно

⁽⁹⁴⁾ Collins, онлайн речник на английския език Collins English Dictionary, „authenticate“ (удостоверява), 2023 г.

⁽⁹⁵⁾ Collins, онлайн речник на английския език Collins English Dictionary, „authenticate“ (удостоверява), 2023 г.

автентичността на представените доказателства. Служителят по случаите може да разполага с различни възможности в зависимост от националната практика.

- Може да се потърси експертиза от **специализираните служби**, например полицията или вътрешна служба, чиито служители са специално обучени и имат достъп до специфични научни материали за удостоверяване на автентичността или откриване на измами. Тези служби имат капацитет да анализират например качеството на присъщите особености на документа, например качеството на хартията, използваното мастило, признаци за фалшифициране на печати, водни знаци, подвързии и др.
Това се счита за най-пълното удостоверяване на автентичността.
- Може да се ползва образец на съответния документ или доказателства, до които може да има достъп чрез специални (вътрешни) **бази данни**, за да се сравни представеният документ със съществуващ образец.

По-долу може да се намерят примери за публично достъпни онлайн бази данни с паспорти и други официални документи, издадени от държави по света.

- [Public Register of Authentic identity and travel Documents Online \(PRADO\)](#) (Публичен регистър на автентични документи за самоличност и пътуване онлайн (PRADO) е база данни с образци на документи за самоличност и пътуване, която се предоставя за публичен достъп от Съвета на Европейския съюз.
- [EdisonTD](#) е база данни, разработена от нидерландските органи в сътрудничество с органите в Австралия, Канада, Обединените арабски емирства, Съединените американски щати и Международната организация на криминалната полиция (Интерпол). Част от базата данни е публично достъпна.

Някои други бази данни са с ограничен достъп, но администрацията може да има или да може да получи достъп.

- [Интранет за фалшиви и автентични документи онлайн \(iFADO\)](#) е портал на Генералния секретариат на Съвета на ЕС и съдържа допълнителна информация към тази в PRADO. Тя включва и информация, съдържаща се в други бази данни, като например Информационната система за документи за гражданско състояние.
- Document Information System Civil Status (Информационната система за документи за гражданско състояние — DISCS) е

„уеб базирана справочна система, разработена от органите на Нидерландия, Канада, Австралия, Обединените арабски емирства — Дубай, Дания и Норвегия (Норвежкият център за идентификация ⁽⁹⁶⁾). DISCS има за цел да подпомага проверката на чуждестранни и национални документи, съдържащи информация за ... самоличността,

⁽⁹⁶⁾ Вж. [уебсайта на норвежкия център за идентификация](#) и неговия специален раздел за [Reference databases](#) (Референтни бази данни).

гражданството, както и други въпроси, свързани с притежателя на документа“⁽⁹⁷⁾.

- Ако има съмнения относно автентичността на официален документ, който изглежда автентичен (напр. паспорт), може да се намери информация и в Шенгенската информационна система, тъй като в нея са включени и списъци с откраднати празни документи.
- Може също така да се ползват конкретни **проучвания за ИДП**. Въпреки че горепосочените бази данни може да са от помощ във връзка с официални държавни документи, малко вероятно е да се предоставят образци на други видове документи, издадени например от недържавни организации. В такива случаи конкретното проучване за ИДП може да предостави ценна информация (напр. образци на членски карти, атестации, значки).
- Търсят се очевидни груби признаци за фалшифициране или поправяне, които могат да бъдат разпознати от служителя по случаите без специализирана помощ.

Например може да се забележи, когато снимката е небрежно залепена в документ, картата не е от еднослоен ламиниран картон, а има два слоя, които са залепени един за друг и след това ламинирани, подписът на притежателя на карта (предполага се, че това е кандидатът) не съответства на подписа на кандидата, чийто случай служителят разглежда (което е видно от различните формуляри, подписани от кандидата по време на процедурата за предоставяне на убежище), или има груби грешки в мотото на организацията в заглавния най-горен ред на официалния документ и т.н.

Следва да се има предвид, че когато бъдат забелязани признаци на фалшифициране или поправка на дадено доказателство (напр. липсва страница в истински паспорт), фалшифицирането или поправката са направени с определена цел, напр. да бъде подкрепена по-добре молбата за убежище. Това трябва да се уточни с кандидата.

Удостоверяването на автентичността може да е трудно и невинаги е възможно.

Невъзможността или трудността да бъде извършено официално удостоверяване на автентичността може да се дължи на следните причини, например:

- разходите за експертизата по удостоверяване на автентичността;
- технически трудности, поради които не се дава категорично заключение относно истинността на доказателствата. Това важи особено в случаите, когато доказателството е представено като копие;
- липсата на образец на документа или на съответни инструменти за удостоверяване на автентичността му;
- забраната за получаване на съответна информация от източника, тъй като източникът на доказателството е извършителят на преследването или тежкото посегателство;

⁽⁹⁷⁾ Вж. раздел [Reference databases](#) (Референтни бази данни) на уебсайта на норвежкия център за идентификация и раздел [Document database](#) (База данни с документи) на датския национален център за идентификация.

- едновременното разпространение на различни версии на един и същ вид документ поради липсата на централизирана администрация и/или на единни процедури за издаване на такива документи;
- високото ниво на корупция в държавата на издаване, където подправените документи са нещо обичайно, наред с истинските такива, придобити по корупционен начин, като се издават и документи, които са истински както по форма, така и по съдържание.

Невъзможността или трудността да се удостовери автентичността на даден документ не може да служи за основание да не се пристъпи към неговото разглеждане и оценка. Независимо от това дали предоставените доказателства са автентични или не, трябва да се вземе решение каква е тяхната доказателствена тежест във връзка с разглеждания материален факт ⁽⁹⁸⁾. От полза за тази оценка ще бъдат останалите критерии (съществуване/наличие на вида документ, съдържание, форма, характер, автор) ⁽⁹⁹⁾.

Удостоверяването на автентичността следва да се извършва при определени обстоятелства ⁽¹⁰⁰⁾, т.е. когато авторът на доказателството е надежден и такова удостоверяване на автентичността е осъществимо на практика, достъпно е и може да повлияе върху оценката на материалния факт.

Следва да се има предвид, че когато се извършва оценка въз основа на представените по-горе критерии и се предприемат някакви стъпки за тази цел (напр. за удостоверяване на автентичността на даден документ), от първостепенно значение е да се гарантира по всяко време спазването на принципа на поверителност (вж. раздел [„Ръководни принципи, буква д\) Поверителност“](#)).

2.1.3. Определяне на тежестта на констатациите за достоверността по отношение на доказателството

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

Посочените по-долу принципи ще спомогнат за определянето на тежестта на констатациите за достоверността, направени след прилагане на горните критерии за оценка.

- Когато не са изпълнени всички условия за достоверност, дадено доказателство може да има определена тежест при оценката на достоверността. Когато например всички условия за достоверност са изпълнени, но кандидатът е представил само копие от документа, това доказателство все пак има определена доказателствена тежест, за която трябва да се направи оценка заедно с констатациите за достоверността по отношение например на изявленията (вж. раздел [2.4.1. „Определяне на тежестта на констатациите за достоверността на](#)

⁽⁹⁸⁾ Решение на Съда на ЕС от 10 юни 2021 г. по дело [LH/Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid](#), № C-921/19, EU:C:2021:478, точки 42—44 и 61. Резюме е достъпно в [базата данни на EUAA за съдебна практика](#).

⁽⁹⁹⁾ За конкретен пример за оценка на акт за раждане вж. решение на ЕСПЧ от 7 януари 2014 г. по дело [AA/Швейцария](#), молба № 58802/12, ECLI:CE:ECHR:2014:0107JUD005880212, точки 61—63.

⁽¹⁰⁰⁾ ЕСПЧ, решение от 2 октомври 2012 г. по дело [Singh et autres/Belgique](#), молба № 33210/11, ECLI:CE:ECHR:2012:1002JUD003321011, точки 100—105 (достъпно само на френски език). Резюме е достъпно в [базата данни на EUAA за съдебна практика](#).

[всички доказателства, свързани с даден материален факт“](#)). Това важи в още по-голяма степен, ако кандидатът дава разумно обяснение защо не може да представи оригиналния документ.

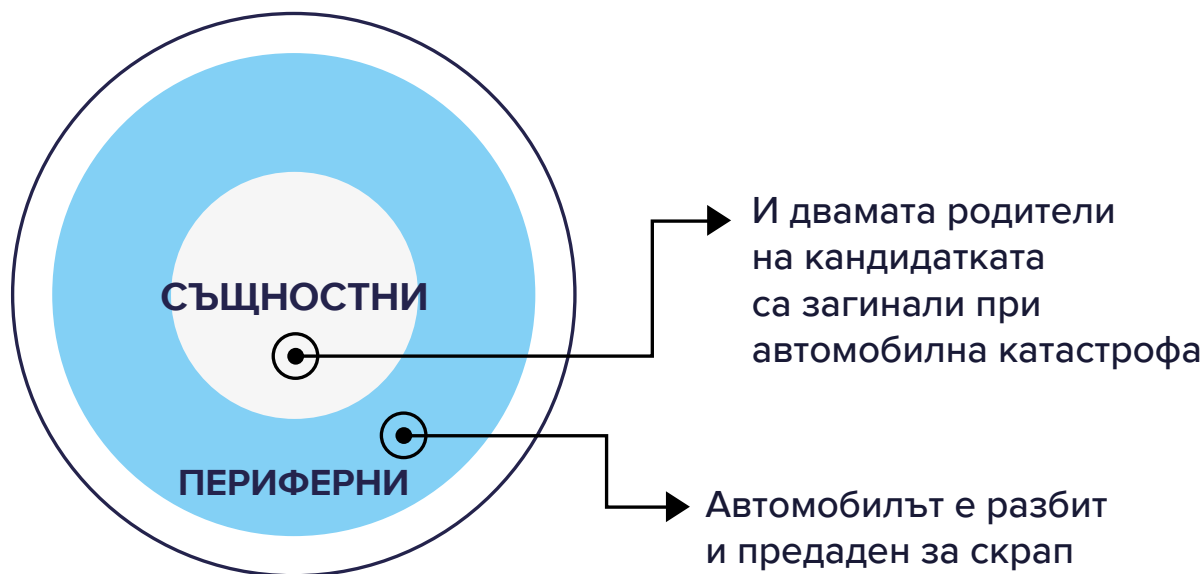
- Когато се разглежда относимостта на доказателствата, следва да се има предвид, че тези от тях, които са свързани със същността на материалния факт, имат по-голяма тежест от доказателствата, които са свързани с елементи, които не се отнасят до същността на материалния факт и следователно са периферни. Приемането на даден материален факт по принцип следва да се основава само на достоверността на съществените елементи. Ако периферните елементи се считат за недостоверни, тяхната ограничена значимост не може да разклати фундамента на материалния факт, доколкото той все пак може да се основава на достоверни съществени елементи.

Пример за доказателство, което се отнася до периферен елемент на материалния факт: [Случай на млада жена от държавата В](#)

- Разглежданото доказателство е снимка на автомобил, намиращ се в пункт за скрап. Това доказателство се отнася до периферен елемент от разказа във връзка с автомобилната катастрофа, в която са загинали родителите на кандидатката. То не се отнася до основните обстоятелства на тяхната смърт, нито е в подкрепа на факта на настъпилата смърт на родителите, а е случилото се след предполагаемата фатална катастрофа. Такова документно доказателство няма да има голяма тежест при оценката на материалния факт.
- По подобен начин всякакви противоречиви изявления относно периферни елементи, като например точното местоположение на площадката за скрап или нейното име, няма да повлияят на достоверността на материалния факт, ако доказателствата, т.е. изявленията на кандидата в този случай, по отношение на съществените елементи на материалния факт отговарят на условията за предоставяне на международна закрила (вж. раздел [2.2. „Оценяване на изявленията на кандидата въз основа на показателите за оценка на достоверността“](#)).

Фигура 9. Същностни и периферни аспекти на даден материален факт — пример въз основа на случай на млада жена от държавата В

- Несъществени отрицателни констатации по отношение на един или повече критерии не изключват възможността доказателствата да са достоверни като цяло. По принцип наличието на няколко незначителни отрицателни констатации не означава, че доказателството не е в подкрепа на материалния факт или че го подкопава, въпреки че това може да внася известно съмнение относно достоверността на доказателството. Няколко незначителни отрицателни констатации по отношение на достоверността обикновено не представляват важна отрицателна констатация по отношение на достоверността.
- Както е разгледано подробно в стъпка 1 (вж. раздел [1.1.1. „Изпълнение на задължението да се сътрудничи \(тежест на доказване\)“](#)), когато се разглеждат всички доказателства, свързани с материалния факт, може да се установи, че липсват доказателства. Ако при определени обстоятелства е логично от кандидата да се очаква да предостави определени доказателства и органът е изпълнил собственото си задължение за разследване, на липсващата или непълна информация може да се даде определена тежест, която да бъде взета предвид в процеса на определяне на тежестта на доказателствата, когато се решава дали материалният факт да бъде приет или отхвърлен (вж. раздел [2.4.1. „Определяне на тежестта на констатациите за достоверността на всички доказателства, свързани с даден материален факт“](#)).
- Когато се преценява как дадена отрицателна констатация може да повлияе на достоверността на доказателствата, следва да се обмисли дали на кандидата е била дадена възможност да даде обяснение относно тази констатация и дали представеното обяснение може да повлияе на оценката за достоверността на доказателствата.
- Когато се оценява доказателствената тежест на доказателствата, следва да се имат предвид всички относими индивидуални и косвени фактори, които могат да доведат до изкривяване на информацията (вж. раздел [2.3. „Разглеждане на индивидуалните и косвените фактори, които могат да доведат до изкривяване на информацията“](#)).

Пример за анализ на документни доказателства (обвинителен акт) по [случая на активистка от държавата Б](#)

- **Относимост.** Представеният обвинителен акт е относим, тъй като кандидатката го свързва с наказателното преследване, на което твърди, че е била обект, и което свързва с дейността си в защита на правата на човека. Това е относимо към един материален факт от нейната молба.
- **Съществуване/наличие.** Потвърдено е, че Министерството на правосъдието издава обвинителни актове в подобни ситуации.
- **Съдържание.** Обвинителният акт се позовава на закононарушение, изразяващо се в противопоставяне на орган на властта, но в него се споменава и член от наказателния кодекс, който не е относим към това закононарушение.
- **Форма.** Представеният обвинителен акт има антетка, която изглежда официална. Въз основа на наличната и актуализирана ИДП администрациите на Министерството на правосъдието в държавата В са добре оборудвани и организирани, с утвърдени официални процедури. Начинът, по който изглежда емблемата на Министерството на правосъдието в горния ляв ъгъл на документа обаче не съответства на образците на документи от този вид. Документът е подписан, но името на подписалото го лице и печатът са едва различни.
- **Характер.** Обвинителният акт е представен като копие. Според кандидатката оригиналът е останал в държавата В. Тя споменава, че има проблеми с изпращането му от съображения за сигурност.
- **Автор.** Предполагаемият автор е Министерството на правосъдието, но въз основа на горепосочените констатации относно формата на документа не може да се определи категорично подписалото лице или службата, която е издала документа. Възможно е да има основателни съмнения относно истинския автор на документа.
- **Заклучение.** Въз основа на всички тези критерии този документ има няколко особености, поради които може да бъде счетен за имащ недостатъчна доказателствена тежест по отношение на разглеждания материален факт. В действителност, въпреки че кандидатката е дала задоволително обяснение за причината, поради която е представила само копие, неговата доказателствена тежест се подкопава от факта, че се установени няколко формални недостатъка и пропуски в съдържанието. Ще е необходимо да се направи преценка дали има логични обяснения за тези слабости и да се даде възможност на кандидатката да ги представи (например наскоро направена промяна на емблемите, лошо качество на копието поради неподходящите средства). Във всеки случай ще е необходимо този документ да се разглежда заедно с всички други доказателства, свързани с материалния факт, включително изявленията на кандидатката, преди да се направи заключение относно самия материален факт.

В следващите раздели са разгледани специфичните характеристики на няколко често представяни видове доказателства и конкретните моменти, които да се вземат предвид при оценяването им.

2.1.4. Специфични видове документи

(а) Доклади от медицински и психологически прегледи

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Много специфичен вид доказателства са тези от медицински или психологически прегледи (вж. стъпка 1, раздел [1.1.2.\(к\). „Доклади от медицински, психиатрични и психологически прегледи“](#) за това как медицинските доказателства могат да повлияят на проверката).

За установяването на доказателствената тежест на документи от медицински или психологически прегледи са приложими също и всички горепосочени критерии. Има обаче една особеност при начина на прилагане на тези критерии към медицинските доказателства.

Докладите от медицински или психологически прегледи следва да включват специализацията на медицинския специалист и извършения преглед, за да има възможност за независима оценка на достоверността.

Трябва да се обърне внимание на съдържанието на медицинския доклад, за да се провери дали е изготвен по прецизен и професионален начин.

Следва да се има предвид, че независимите лекари и психиатри извършват прегледите си в зависимост от медицинските цели, а не с оглед на молбата за международна закрила (независимо дали в нейна подкрепа или срещу нея). Поради това е възможно независимите медицински специалисти да не вписват своите наблюдения по начин, който да е от полза при разглеждането на дадена молба, или дори да откажат изцяло да изготвят свидетелства за немедицински цели. Като решение при тази ситуация органите за предоставяне на убежище може да сключат договор или споразумение с медицински експерти, които са обучени и/или сертифицирани от съда и разбират процедурата за предоставяне на убежище, както и съгласно съответната национална практика. Тези експерти могат да изготвят съдебномедицински доклади или други уверения, които може да се считат за надеждни научни доказателства.

Ако не може да се ползва експертиза на лекар или медицински експерт в рамките на същата администрация, ще е необходимо да се провери доказателствената тежест на медицинския доклад въз основа на приложимите критерии за документни доказателства. Освен това посочените по-долу елементи могат да дадат допълнителни сведения за доказателствената тежест на даден медицински документ.

- Дали в медицинския доклад са посочени номер и дата на прегледа, вид на извършения преглед и съответните медицински заключения.
- Дали той се основава на един преглед или на поредица такива, с което се дава хоризонтална представа.
- Дали е основан по съразмерен начин на елементи, които се базират на собствени изявления на пациента, и на елементи от медицински/психологически наблюдения.

- Дали се позовава на стандартите от Истанбулския протокол, когато има твърдения или признаци за изтезания.
- Обхватът на медицинската/психологическата експертиза и становището на експерта в медицинския доклад следва да избягват заключения по отношение на достоверността на твърденията на кандидата във връзка с предполагаеми инциденти, свързани с минали посегателства или текущи събития, и/или дали той отговаря на условията за международна закрила.

Следва да се имат предвид следните моменти.

- Медицинските или психологическите прегледи сами по себе си не могат да потвърдят обстоятелствата, при които е настъпило увреждането, травмата или симптомът, но могат да дадат (убедителен) показател дали уврежданията, травмите или симптомите съответстват на декларираното грубо отношение и на посочената от кандидата хронология.
- Предоставянето на медицински и психологически доказателства може по-специално да преследва различни цели. Сред тях са обосноваването на действителния характер на самите материални факти, посочване на лични обстоятелства, които могат да изложат кандидата на повишен риск от преследване или посегателства, или посочване на уязвимост и специални потребности или възможни фактори за изкривяване на информацията, които трябва да се вземат предвид при събирането на доказателства и оценяването на достоверността. Ще е необходимо да се определят потенциалните различни функции, които представеният медицински доклад може да има при разглеждането на молбата на кандидата.
- Целта на проверката на доказателствената тежест на медицинския доклад е да се прецени дали и доколко (в каква степен) докладът е в подкрепа на материалния факт, обстоятелството или риска, за които се отнася, в рамките на разглеждането на молбата за международна закрила. Не следва да се забравя, че служителят не трябва да прави медицински заключения или да дава своето становище относно лечение, предписано от лекар. По същия начин от лекаря не се очаква да прави преценки относно необходимостта от международна закрила ⁽¹⁰¹⁾.
- В случаите, когато кандидатът представя медицинско заключение относно потенциално променящо се състояние, е (са) важна (важни) датата (датите) на (последния) преглед (прегледи). Един актуален доклад може да представя по-добре текущото положение, докато по-стар доклад може да бъде показателен за положението преди, но може да предизвика евентуални въпроси относно текущото състояние и/или дееспособността на кандидата. Макар че това може да не повлияе на доказателствената тежест на доклада по отношение на минали събития, актуалността може да е от значение при оценката на личните обстоятелства, които оказват влияние върху оценката на достоверността или риска.

⁽¹⁰¹⁾ Медицинският доклад и методът за неговото изготвяне не може да нарушават основните права на кандидата. Вж. раздел [1.1.2.\(н\)](#). „Доказателства, които са в нарушение на основните права на кандидата“.

Пример за оценка на медицинско свидетелство: [Случай на млад мъж от държавата А](#)

Кандидатът е представил свидетелство от лекар ортопед. Прилагането на общите критерии за оценяване на документни и други доказателства и за медицинските доказателства от това свидетелство може да доведе до следния анализ.

- **Относимост.** Доказателството е относимо, тъй като съдържа евентуални признаци за относими лични обстоятелства, които потенциално могат да окажат влияние върху оценката на риска във връзка с условията за сигурност в държавата А.
- **Съществуване/наличие.** Няма признаци, че този вид документ обичайно не се издава от лекар ортопед при сходни обстоятелства.
- **Форма.** Свидетелството е написано на официална бланка на лекарския кабинет. То съдържа официален заглавен ред с цялата информация за връзка с лекаря (име, адрес, номер на телефон и факс), датата на издаване на документа, името на автора, както и качеството, в което лекарят го издава, а също и подпис с официален печат. Печатът съдържа името на автора.
- **Характер.** Този документ е предоставен в оригинал и притежава всички характеристики на оригинал, тъй като подписът и печатът са поставени със синьо мастило и не са фотокопирани.
- **Автор.** Авторът е лекар ортопед и това е ясно отбелязано.
- **Съдържание.** Свидетелството дава съответната информация относно следваната от практикуващия лекар методология, който е направил две консултации относно тежките затруднения на пациента, произтичащи от силна болка в краката. Заключениета се основават предимно на наскоро направени медицински прегледи, включително рентгенови снимки и няколко свързани изследвания. Свидетелството не се позовава на Истанбулския протокол, но дава заключението, че причина за състоянието може да е единствено предизвикана тежка външна травма. Лекарят също така предписва редица физиотерапевтични процедури и медикаментозно лечение за силната болка. В свидетелството се посочва, че това лечение се провежда преди пристъпване към рискована операция. Свидетелството е предоставено по време на личното интервю и е с дата две седмици преди интервюирането на кандидата.
- **Заключение.** Предвид факта, че критериите за оценка са изпълнени в тяхната цялост, този документ потвърждава факта, че кандидатът е бил тежко малтретиран и страда от силни болки в краката и свързаните с това трудности при ходене.

(b) Обща информация, предоставена от кандидата

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Когато кандидатът предоставя обща информация в подкрепа на материални факти от молбата си (като например статии в пресата или в интернет, свързани с действия, предприети от властите срещу опозиционна политическа партия, в която кандидатът твърди, че членува), тези доказателства трябва да се разгледат внимателно. Прилагат се

общите принципи, които се прилагат към ИДП. По-специално следва да се провери достоверността на източника, неговата обективност, прецизност, проследимост и относимост. Също така предоставените доказателства трябва да са актуални, или ако са в подкрепа на минали събития — да са от времето на тези събития или да са свързани с фактите в исторически план. В зависимост от случая може да е необходимо предоставената от кандидата информация да бъде допълнително проучена за ИДП, ако няма налична ИДП по темата, за да може да се ползват и други източници на информация и да се получи най-балансирана и изчерпателна картина на положението. За допълнителна информация вж. Ръководството на ЕУАА по тази тема ⁽¹⁰²⁾.

(с) Съдържание, събрано чрез социалните медии

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

Горепосочените критерии за оценяване на документи и други доказателства са приложими и за съдържание, събрано чрез социалните медии. Наред с тях следва да се има предвид, че:

наличното в профилите в социалните медии съдържание най-често не се подлага на същото внимателно проучване и на същия редакционен процес като при утвърдените медии или други (ИДП) източници. Следователно има по-висок риск това съдържание да е неточно, предубедено, умишлено подвеждащо или несигурно. Освен това съдържанието в тях често е генерирано от потребителите. Когато се оценява информация, получена чрез профили в социалните медии, трябва да се обръща специално внимание на установяването на източника и на кръстосаната проверка на съдържанието ⁽¹⁰³⁾.

Не трябва да се забравя, че самоличността на автора на публикацията и частните профили в социалните медии може лесно да бъдат присвоени, дори по-често отколкото при други видове доказателства.

Информацията в социалните медии лесно може да се променя. Когато публикацията в интернет е написана от самия кандидат, той обикновено има право да прави промени в съдържанието и степента на публичност или дори да я изтрие. Това означава например, че такава публикация може да е била налична в даден момент (дори да е било за кратко), но вече да не съществува онлайн или да съществува, но не със същото съдържание, преди процедурата по разглеждане на молбата или на който и да е етап от нея.

- Ако се възнамерява да се използват някои доказателства, намерени в социалните медии, може да се обмисли възможността да се разпечатат или да се запазят в електронен формат, например като екранна снимка, за да се избегне загубата на информация, в случай че публикациите бъдат променени или изтрети по време на процедурата. В досието (независимо дали е разпечатано или запазено в електронен формат) трябва да бъде посочена датата на осъществения достъп до информацията, за да може да се сравнява с предишни или по-късни версии.

⁽¹⁰²⁾ EASO, [Практическо ръководство относно използването на информацията за страната на произход от служителите, работещи по случаи при разглеждане на молби за убежище](#), декември 2020 г., стр. 13–17.

⁽¹⁰³⁾ EASO, [Практическо ръководство относно използването на информацията за страната на произход от служителите, работещи по случаи за разглеждане на молби за убежище](#), декември 2020, стр. 56.

- Ако кандидатът представи разпечатка от интернет страница в подкрепа на материален факт, свързан с (публичността на) тази публикация, може да е необходимо да се провери дали това съдържание все още е публично достъпно в интернет. Ако то вече не е налично в интернет, може да е интересно да се проверят причините, поради които тази публикация все още е относима като доказателство за материален факт или как тя може да е показател за риск за кандидата при завръщане. Следва да се има предвид, че публикациите в интернет оставят цифров отпечатък и че фактът, че кандидатът е изтрил дадена публикация не означава, че тя не може да бъде възстановена. Вж. също раздел [3.3.2.\(г\).](#) „Показатели за риска, свързани с мотивите на извършителите да осъществят събития, които може да се квалифицират като преследване или тежко посегателство“.

(d) Свидетелски показания

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Свидетелските показания може да бъдат получени от много източници: не само кандидатът може да предложи свидетели или свидетелски показания за обосноваване на молбата си, но и организации на гражданското общество често предоставят писмени свидетелски показания, а органът, предоставящ убежище, също може да ги поиска.

Доказателствената тежест на свидетелските показания се проверява в съответствие с общите критерии за оценка. Когато се оценяват свидетелски показания, трябва да се обърне специално внимание на тяхната достоверност, която се определя, наред с други неща, от качеството, в което свидетелят ги дава, и от начина, по който информацията му е станала известна, т.е. дали това е информация от първа или от втора ръка. Когато се оценяват свидетелски показания, следва да се вземат предвид и личните обстоятелства на лицето, което ги дава (свидателят също е бил травмиран; свидетелят може да има особени връзки с кандидата), както и контекстът, в който са получени показанията ⁽¹⁰⁴⁾.

2.2. Оценяване на изявленията на кандидата въз основа на показателите за оценка на достоверността

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Възможно е изявленията да са единствените доказателства, които кандидатите могат да представят. Показателите за оценка на достоверността са инструменти за оценка на достоверността на изявленията по един индивидуален, безпристрастен и обективен начин.

На практика чрез показателите за достоверност се оценява подробният и конкретен характер, съгласуваността, последователността и правдоподобността на изявленията,

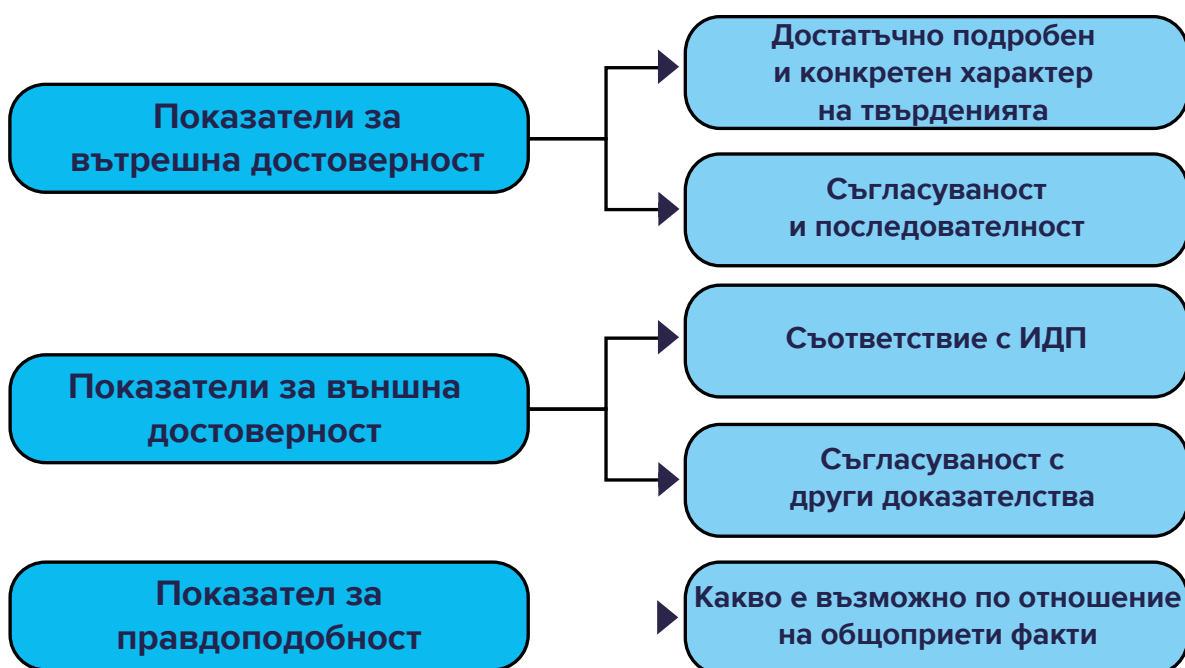
⁽¹⁰⁴⁾ Вж. също ВКБООН, [Beyond Proof, Credibility Assessment in EU Asylum Systems: Full Report](#) (Отвъд доказването: оценка на достоверността в системите за предоставяне на убежище в ЕС — пълен доклад), май 2013 г., глава 5, раздел 4.

както и съответствието на тези изявления с ИДП и документни или други доказателства, които са свързани с всеки един материален факт.

Член 4, параграф 5, буква в) от КД (преработен текст) предоставя основната рамка за показателите за достоверност „...декларациите на молителя са преценени за непротиворечиви и достоверни и не влизат в разрез с наличната и относима към неговия случай обща и конкретна информация“ и те винаги следва да се прилагат в съответствие с Хартата на основните права на ЕС ⁽¹⁰⁵⁾.

Показателите може да бъдат групирани според вътрешната достоверност, външната достоверност и правдоподобността.

Фигура 10. Показатели за достоверност

Трябва да се стремите да използвате всички приложими показатели за достоверност при оценяването на всеки един материален факт. Не всички показатели обаче могат да са еднакво относими за оценката на изявленията, в зависимост от това за какъв материален факт става въпрос. Ако даден показател за достоверност не е подходящ за оценяването на конкретен материален факт, е възможно той да не се използва.

⁽¹⁰⁵⁾ Показателите за достоверност бяха допълнително развити в съдебната практика. За повече информация, вж. EUAA, [Evidence and credibility in the context of the Common European Asylum System – Judicial analysis](#) (Доказателства и достоверност в контекста на общата европейска система за убежище – Съдебен анализ), второ издание, 2023 г., стр. 120–121.

Не следва да се забравя да се вземат предвид факторите, които могат да доведат до изкривяване на информацията.

Личните обстоятелства, свързани с кандидата, и контекстуалните обстоятелства във връзка с интервюто могат да повлияят на изявленията на кандидата. При прилагането на показателите за достоверност е необходимо едновременно да се отчитат факторите, които могат да доведат до изкривяване на информацията. Вж. раздел [2.3. „Разглеждане на индивидуалните и косвените фактори, които могат да доведат до изкривяване на информацията“](#).

2.2.1. Прилагане на показателите за вътрешна достоверност

Вътрешната достоверност се изразява в оценката на изявленията на кандидата и всякакви други представени от него доказателства, включително писмени изявления и документни доказателства. Вътрешната достоверност включва показателите за достоверност относно достатъчно подробния и конкретен характер, както и последователността и съгласуваността на твърденията.

Достатъчно подробен и конкретен характер на твърденията

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

Показателят за достатъчно подробен и конкретен характер на твърденията се отнася до начина, по който кандидатът преживява и се изразява относно дадено събитие, както и до нивото на подробност и характера на детайлите, които посочва.

Като цяло разказът за лични преживявания често включва повече подробности, например сетивни детайли, чувства или наблюдения, в сравнение с разказа на човек, който не е имал такова преживяване, особено ако то се е случило наскоро или е повлияло на живота на лицето. Въпреки че на различните хора може да се случат сходни неща, едно и също събитие никога не се преживява и не се припомня от всеки от тях по един и същи начин. За да е достатъчно подробен и конкретен характерът на твърденията, е необходимо кандидатът да описва събитието като видяно през собствените му очи, като субективна камера, а не в общ план.

Добра практика

За да се обясни на кандидата подробният и конкретен характер на твърденията, които се очакват от него по отношение на конкретно минало събитие, може да се даде пример, като се опише кратко събитие, което се е случило на самия интервюиращ, като се обърне внимание на това, което е видял, чул, почувствал и си е помислил по време на случилото се. Това обяснение трябва да се отбележи в протокола от интервюто, за да е ясно на вземащия решението как е било поискано от кандидата да предостави повече подробности или по-конкретни твърдения.

Липсата на подробности и конкретност не води непременно до отрицателна констатация по отношение на достоверността. На първо място, липсата на подробности и конкретност трябва да е от основно значение за материалния факт, който се отнася до общото описание на ситуацията или събитието. На второ място, трябва също така да е логично да се очаква от кандидата да даде определени подробности и конкретност, например в зависимост от това доколко лично е преживял събитието или ситуацията или доколко важно или маловажно е било събитието или конкретен детайл от него за кандидата в този момент.

Освен това не трябва да се забравя, че подробният и конкретен характер на разказа, който може в разумна степен да се очаква от кандидата, ще варира в зависимост от неговите лични и контекстуални обстоятелства, по-специално от факторите, които могат да доведат до изкривяване на информацията. Възможно е от такива фактори да произтича разумно обяснение защо кандидатът не може да си спомни подробности за определени събития (вж. раздел [2.3. „Разглеждане на индивидуалните и косвените фактори, които могат да доведат до изкривяване на информацията“](#) за повече подробности). Преди да се направи каквато и да е констатация относно достатъчно подробният и конкретен характер на твърденията, е необходимо да се уверите, че кандидатът е наясно колко подробно и конкретно се очаква от него да направи изявленията си по време на личното интервю. Също така следва да се осигури, че интервюто се провежда по начин, който дава възможност на кандидата да предостави подробна информация. Следователно липсата на подробности не влияе върху достоверността на изявленията на кандидата във всички случаи.

Пример за подробен и конкретен характер на твърденията, които е логично да се очакват предвид функционирането на паметта: [Случай на активистка от държавата Б](#)

Кандидатката заявява, че е участвала в демонстрация и е заснела събитието със смартфона си. Силите за сигурност поискали телефона ѝ и тя била произволно задържана, след като отказала да им предаде смартфона си. Служителят по случая задава на кандидатката няколко въпроса относно контекста на събитието, напр. какви сгради е имало около мястото, където се е състояла демонстрацията, и как са изглеждали полицаите, които са я задържали, но не получава подробни отговори.

Той решава да поиска обяснение от кандидатката защо не описва контекста по-подробно. Тя отговаря, че не си спомня как са изглеждали сградите или служителите, защото е съсредоточила вниманието си върху опитите си да сподели онлайн видеото, което е заснела, преди служителите да ѝ вземат телефона, и защото се е страхувала в тази ситуация. Когато кандидатката е помолена да опише от своя гледна точка случилото се във връзка със смартфона, тя подробно обяснява какво се е случило по време на демонстрацията през обектива на камерата на смартфона ѝ и как е успяла да сподели видеото онлайн, преди да ѝ вземат телефона. Тя също така описва подробно мотивите си да участва в демонстрацията, въпреки че се е страхувала, че ще се случи нещо лошо, както е ставало преди, и как се е почувствала, когато е споделила видеото и е била задържана.

Може да се направи заключението, че първоначалната липса на подробности и конкретност се дължи на фактори, водещи до изкривяване на информацията, свързани с начина на функциониране на паметта (вж. раздел [2.3.1.\(а\). „Функциониране на паметта“](#)) и с начина, по който е проведено интервюто (вж. раздел [2.3.2. „Фактори, свързани със служителя, работещ по случаи“](#)). Може също така да се направи заключението, че кандидатката е представила подробен и конкретен разказ за съществения елементи на материалния факт, свързан със случилото се по време на демонстрацията.

Съгласуваност и последователност

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

Показателят за съгласуваност и последователност се отнася до липсата на несъответствия или противоречия в изявленията на кандидата и между изявленията му и останалите доказателства, представени от него. Това изискване е свързано със:

- предоставените от кандидата общи устни или писмени твърдения;
- изявленията, направени от кандидата на различни етапи в хода на процедурата;
- останалите доказателства, представени от кандидата (вж. раздел [1.1.2. „Събиране на доказателства, относими към молбата“](#)).

Обикновено реално преживени събития могат да се опишат по-последователно и съгласувано. Подобно на подробния и конкретен характер на изявленията, не всяка непоследователност и не всяко несъответствие водят до отрицателна констатация за достоверността. Не е необичайно разказът да съдържа някои незначителни несъответствия. Същевременно не трябва да има значителни пропуски или противоречия, за които кандидатът не дава задоволително обяснение.

Степента на съгласуваност и последователност, която може да се очаква в разумна степен от кандидата, ще зависи от неговите лични и от контекстуалните обстоятелства, по-специално от факторите, които могат да доведат до изкривяване на информацията. Преди да се направят каквито и да било констатации относно съгласуваността и последователността, е необходимо да се уверите, че кандидатът е наясно какво ниво на съгласуваност и последователност се очаква от него по време на личното интервю и че интервюто се провежда по начин, който дава възможност на кандидата да направи такива изявления. Също така на кандидата трябва да е била предоставена възможност да изясни евентуални несъответствия или противоречия, които са от основно значение за оценката на даден материален факт. Следователно липсата на последователност не влияе върху достоверността във всички случаи.

Поведението никога не може да се използва като показател за достоверност

Съдържанието на понятието „поведение“ обикновено се отнася до невербалната комуникация и поведение като тона на гласа, маниерите, визуалния контакт или израженията на лицето и т.н. Тези знаци могат да се наблюдават по време на личното интервю.

Поведението никога не следва да се използва като показател за достоверност. Невербалните знаци не са универсални, тъй като значението им е културологичен конструкт и се влияе от личностни характеристики като възраст, пол, образование или психологическо състояние. Констатации, направени въз основа на поведението на кандидата, често са обикновени предположения и субективни преценки, основани на интуиция.

2.2.2. Прилагане на показателите за външна достоверност

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

Външната достоверност се отнася до съответствието между изявленията, направени от кандидата, и доказателствата, с които разполага решаващият орган, включително ИДП, експертизи или други външни доказателства.

Възможно е той да разполага с различни видове доказателства. Трябва активно да се събират определени доказателства, тъй като за органа може да е по-лесно отколкото за кандидата да получи достъп до тях, особено до ИДП ⁽¹⁰⁶⁾. Може също така да се обмисли възможността да се потърси експертиза, която е относима за правилното разглеждане на молбата, например медицинско заключение ⁽¹⁰⁷⁾. За повече информация относно това какви доказателства могат да бъдат налични, вж. раздел [1.1.2. „Събиране на доказателства, относими към молбата“](#).

⁽¹⁰⁶⁾ Съд на ЕС, решение от 22 ноември 2012 г. по дело [M.M./Minister for Justice, Equality and Law Reform \(Ирландия\)](#), C-277/11, EU:C:2012:744. Резюмето е достъпно в [базата данни на EUAA за съдебна практика](#).

⁽¹⁰⁷⁾ Вж. член 18, параграф 1 от ДПУ (преработен текст).

Съответствие с ИДП

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Винаги трябва да се прави оценка на съответствието на изявленията на кандидата с ИДП, като се вземат предвид всички относими факти, свързани с държавата на произход.

Член 4, параграф 3, буква а) от КД (преработен текст) — оценка на фактите и обстоятелствата

3. Оценяването на молбата за международна закрила следва да бъде извършено за всеки отделен случай, като се вземат под внимание следните елементи:

а) всички относими факти, свързани с държавата на произход в момента на вземането на решение по молбата, включително законите и подзаконовите актове на държавата на произход, както и начинът на тяхното прилагане;

ИДП може да потвърждава или опровергава твърденията на кандидата. Изявленията на кандидата, които се подкрепят от ИДП, са в съответствие с нея, докато изявленията, които ѝ противоречат, не са в съответствие с нея. ИДП често дава контекст на молбата на кандидата, но рядко може да установи дали определено събитие се е случило на определено лице в миналото. Поради това тази информация рядко е решаващо доказателство при преценката дали даден материален факт се приема или отхвърля.

Липсата на ИДП, след като е извършено подходящо проучване за ИДП, не води непременно до отрицателна констатация за достоверност. ИДП може да не е налична по няколко причини, например в резултат на недостатъчно докладване на рисковете, на които може да са изложени някои маргинализирани групи в държавата им на произход ⁽¹⁰⁸⁾, или когато ситуацията в държавата на произход се променя много бързо. Преди да се правят заключения, трябва да се прецени доколко е вероятно да е налична относима ИДП за елементите, които се проучват.

⁽¹⁰⁸⁾ За повече информация вж. ВКБООН, [Guidelines on International Protection no. 1: Gender-related persecution in the context of Article 1A\(2\) of the 1951 Convention and/or its 1967 Protocol relating to the status of refugees](#) (Насоки за международната закрила № 1: Свързано с пола преследване в контекста на член 1, раздел А, параграф 2 от Женевската конвенция от 1951 г. и/или Протокола за статута на бежанците от 1967 г.), 7 май 2002 г., точка 37, ВКБООН, [Guidelines on International Protection no. 9: Claims to Refugee Status based on Sexual Orientation and/or Gender Identity within the context of Article 1A\(2\) of the 1951 Convention and/or its Protocol relating to the Status of Refugees](#) (Насоки за международната закрила № 9: Искания за предоставяне на статут на бежанец, основаващи се на сексуална ориентация и/или полова идентичност в контекста на член 1, раздел А, параграф 2 от Женевската конвенция от 1951 г. и/или Протокола за статута на бежанците към нея), 23 октомври 2012 г., точка 66.

Свързана публикация на EУАА

За повече информация относно използването на ИДП при оценката на достоверността, включително примери, вж. EASO, [Практическо ръководство относно използването на информацията за страната на произход от служителите, работещи по случаи при разглеждане на молби за убежище](#), декември 2020 г., раздел 3.3. „Оценяване на молбата за международна закрила“.

Съответствие с документни и други доказателства

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Документните и други доказателства може да включват изявления на членове на семейството и свидетели, документи от други държавни органи, експертни доклади и медицински оценки. Такива доказателства може да потвърждават или опровергават твърденията на кандидата. Като отправна точка, преди да бъде приложен показателят за достоверност, вече ще е направена оценка на доказателствената тежест на тези доказателства.

Подобно на оценката на вътрешната достоверност, не всички несъответствия водят до отрицателна констатация по отношение на достоверността. Необходимо е да се прецени дали несъответствията се отнасят до основните елементи на даден материален факт и какво ниво на последователност може да се очаква от кандидата. Това трябва да се разглежда с оглед на факторите, които могат да доведат до изкривяване на информацията, както и с оглед на контекста около твърденията. Ако има доказателства, които противоречат на изявленията на кандидата, трябва да се обърне внимание на това и да се даде възможност на кандидата да обясни несъответствията, като се вземе предвид това обяснение при оценката на достоверността.

Пример за последователност между твърденията на членове на семейството:

[Случай на млад мъж от държавата А](#)

Кандидатът подава молба за международна закрила заедно с по-малкия си брат. И двамата описват по време на личните интервюта, че са напуснали държавата на произход по решение на родителите си, след като към баща им са отправени искания от терористична група кандидатът и по-малкият му брат да се присъединят към организацията.

Кандидатът описва подробно как е бил до баща си, когато е отправено едно от исканията от терористичната група да се присъедини към тях, и как негов роднина му казал, че в съседното село насилствено се вербуват млади мъже. От друга страна, по-малкият брат на кандидата прави само неясни изявления. Той описва как майка му му е казала, че трябва да замине с брат си, защото имало мъже с оръжие, които постоянно го търсели, и как се е почувствал уплашен, след като е научил за това.

Забелязва се, че изявленията съдържат несъответствия, които не са незначителни по отношение на основните аспекти на материалния факт. Преди да се направи заключение за съответствието между тези две твърдения, трябва да се разгледат факторите, водещи до изкривяване на информацията, и косвените фактори, които може да са обяснение за различните твърдения (вж. раздел [2.3. „Разглеждане на индивидуалните и косвените фактори, които могат да доведат до изкривяване на информацията“](#)).

Също така трябва да бъде взет предвид контекстът във връзка с тези минали събития и начинът, по който функционира паметта (вж. раздел [2.3.1.\(а\). „Функциониране на паметта“](#)). Кандидатът описва събитията от гледната точка на пряк участник в някои от ситуацияите, докато по-малкият му брат обяснява събитията така, както му е казала майка му. Може също така да се вземе предвид и възрастта им (вж. раздел [2.3.1.\(г\). „Възраст“](#)), тъй като кандидатът е бил наскоро навършил пълнолетие младеж, когато са се случили тези събития, докато брат му е бил дете и по-незрял, за да разбере и опише какво означава случилото се. Може да се приеме, че твърденията на кандидата и неговия брат са достатъчно последователни и следователно няма да е необходимо да се искат обяснения от кандидата за тези от тях, които изглеждат противоречиви.

2.2.3. Прилагане на показателя за правдоподобност

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Правдоподобността се отнася до това, което е възможно или в което е възможно да се вярва във връзка с общоприета информация като законите на физиката или възможния ход на събитията.

Понятието за правдоподобност следва да се използва предпазливо, за да се избегнат спекулации и субективни предположения или предубеждения:

- Дадено събитие не е неправдоподобно само защото е малко вероятно. Невероятни събития се случват. Поредица от последователни малко вероятни събития обаче може да доведе до неправдоподобност, особено когато и други показатели за достоверността сочат в същата посока.
- Оценката за правдоподобност следва да се прилага само ако на кандидата е била дадена възможност да изясни твърденията, които са привидно неправдоподобни.
- Констатациите относно правдоподобността задължително трябва да бъдат подкрепени с обективно обоснована аргументация.
- Показателят за правдоподобност може да се използва само заедно с други показатели за достоверност.

Даден факт може да е напълно правдоподобен, когато се разглежда в контекста на обстоятелствата на кандидата, включително пол, възраст, сексуална ориентация, полова идентичност, образование, социална и културна среда, житейски опит и обстоятелства в държавата на произход или мястото на обичайно пребиваване. Трябва да е ясно, че е

възможно да има различия между вашата гледна точка и гледната точка на кандидата, които може да са обяснение за привидната неправдоподобност.

2.3. Разглеждане на индивидуалните и косвените фактори, които могат да доведат до изкривяване на информацията

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

Възможно е способността да се представят доказателства и начинът на представяне на доказателства да бъдат изкривени от няколко фактора, които могат да обяснят например липсата на подробности или несъответствия в твърденията на кандидата. При оценяване на достоверността следва да бъдат взети предвид следните фактори:

- фактори, свързани с кандидата;
- фактори, свързани с устния превод и със ситуацията на провеждане на интервюто;
- фактори, свързани със служителя по случая.

Фактори, които могат да доведат до изкривяване на информацията, винаги ще съществуват и не е възможно да бъдат избегнати. Необходимо е обаче да има информация за тях при провеждането на личното интервю ⁽¹⁰⁹⁾ и при оценката на достоверността, за да може да се сведе до минимум тяхното въздействие ⁽¹¹⁰⁾.

Следва да се има предвид въздействието на техниките за провеждане на интервюто

Техниките на интервюиране, използвани по време на личното интервю, могат да се отразят на твърденията на кандидата: дали въпросите се задават по начин, който отчита личните обстоятелства; дали на кандидата е обяснено какво се очаква от него; дали въпросите се задават в лесно разбираема поредност. Поради тази причина е важно да се вземе предвид начинът, по който е проведено личното интервю, когато се разглежда как факторите, които могат да доведат до изкривяване на информацията, могат да повлияят на твърденията. За повече информация вж. раздел [1.1.1.\(6\). „Изпълнение на задължението на служителя по случая за провеждане на разследване“](#).

⁽¹⁰⁹⁾ За повече информация относно провеждането на личното интервю вж. EASO, [Практическо ръководство: Лично интервю](#), декември 2014 г.

⁽¹¹⁰⁾ В съответствие с член 10, параграф 3, буква а) от ДПУ (преработен текст): „Държавите членки ... гарантират, че: молбите са разгледани и решенията са взети индивидуално, обективно и безпристрастно“. В съответствие с член 15, параграф 3, буква а) от ДПУ (преработен текст): „...държавите членки ... гарантират, че лицето, което провежда интервюто, е компетентно да отчете личните и общите обстоятелства във връзка с молбата, включително културния произход, пола, сексуалната ориентация, половата идентичност или уязвимостта на кандидата;...“

Много фактори за изкривяване на информацията може да се проявят едновременно и да бъдат взаимосвързани. В разделите по-нататък е предоставен неизчерпателен списък на обичайни фактори.

2.3.1. Фактори, свързани с кандидата

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Факторите за изкривяване на информацията могат да повлияят на способността на кандидата да си спомни и разкаже относими факти, както и на способността му да се справи в ситуацията на интервюто. Фактори за изкривяване на информацията може да бъдат установени в документните доказателства, които са предоставени в молбата, например във връзка с възрастта или здравословното състояние, докато други може да бъдат установени в данните, включени в досието по случая, например относно пола или образованието. Такива фактори може също така да се проявят в твърденията на кандидата, например във връзка с функционирането на паметта или чувството на заклемяване и срам, или във връзка с външния вид и поведението на кандидата, например прояви на страх, травма или психични състояния.

Следва да се имат предвид границите на собствения експертен опит

Не сте компетентни да поставяте диагнози на кандидата или да правите оценки извън вашата компетентност в рамките на процедурата за предоставяне на убежище. Когато е необходимо, кандидатът трябва да бъде насочен към професионална подкрепа или оценка, например медицинска и психологическа помощ или определяне на възрастта, в съответствие с националните насоки (за повече информация вж. раздел [1.1.2. „Събиране на доказателства, относими към молбата“](#)). Може обаче да се направят наблюдения относно потенциални фактори за изкривяване на информацията.

Неизчерпателният списък по-долу дава обща представа за това как фактори, свързани с кандидата, могат да доведат до изкривяване на информацията.

(а) Функциониране на паметта

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Кандидатите често разполагат само със спомените си, на които могат да разчитат в своите изявления. Припомнянето на дати, подробности за събитие, случило се в миналото, разграничаването на повтарящи се събития или описването на хора, които са срещнали, може да се окаже много трудна задача. За да има реалистични очаквания за информацията, която може да бъде получена чрез изявления, е важно да се разбира как работи човешката памет. Отчитането на начина, по който функционирането на паметта може да повлияе на изявленията, е от значение в случаите на всички кандидати.

Човешката памет има своите пластове и ограничения. Спомените не са буквален запис на събитията, а реконструкция на личните преживявания, свързани с тях. Тази реконструкция прилича на сглобяването на пъзел от парчета, разпръснати в различни

области на мозъка. Начинът, по който се сглобяват тези части, се определя от много различни фактори, като знанията по време на реконструкцията, чувствата по време на реконструкцията и ориентирите за извличането на информацията. В резултат на това спомените се променят с течение на времето и е неизбежно да има известна степен на непоследователност. Пропуските в паметта ни се запълват, съзнателно или несъзнателно, с обща относима информация ⁽¹¹¹⁾.

Информацията, която се предоставя при припомняне на минало събитие може да варира в зависимост от няколко причини ⁽¹¹²⁾.

- **Внимание по време на миналото събитие.** Хората обикновено запомнят точно информация, която смятат за важна (в емоционално отношение), както и аспекти на дадено събитие, които са привлекли вниманието им, като те съставляват основните детайли на спомена. Друга информация може дори да не се помни, тъй като е периферна за съответното лице.

⁽¹¹¹⁾ ЕУАА, [Evidence and resiliability in the context of the Common European Asylum System — Judicial analysis](#) (Доказателства и надеждност в контекста на общата европейска система за убежище — Съдебен анализ), второ издание, 2023 г., стр. 254—259; S. Black, L. J. Levine и T. M. Lulhere, „Autobiographical remembering and Hypernesia: A comparison of older and younger adults“ („Автобиографична памет и хипермнезия — Сравнение между възрастни и по-млади хора“), *Psychology and Ageing*, том 14, 1999 г., стр. 671—682; M. Conway и E. Holmes, „Memory and the law: Recommendations from the scientific study of human memory“ („Паметта и закона — Препоръки от научно изследване на човешката памет“), *The British Psychological Society Press*, 2008 г., стр. 2, цитирано във ВКБООН, [Beyond proof: Credibility assessment in EU asylum systems](#) (Отвъд доказването — Оценка на достоверността в системите на ЕС за предоставяне на убежище), 2013 г., стр. 57; M. A. Conway и C. Loveday, „Remembering, imagining, false memories & personal meanings“ („Спомняне, въображение, фалшиви спомени и лични значения“), *Consciousness and Cognition*, 2015 г., стр. 574—581; I. E. Hyman и E. F. Loftus, „Errors in autobiographical memory“ („Грешки в автобиографичната памет“), *Clinical Psychology Review*, 1998 г., стр. 933—947, цитирано в Abo Akademi University & Free University Amsterdam, [Psychological assumptions underlying credibility assessments in Finnish asylum determinations](#) (Психологически допускания в основата на оценките на достоверността при решенията за предоставяне на убежище във Финландия), 2021 г., стр. 4—5.

⁽¹¹²⁾ H. Evans Cameron, „Refugee status determinations and the limits of memory“ („Определяне на статут на бежанец и границите на паметта“), *International Journal of Refugee Law*, том 22, 2010 г., стр. 469—511; S. A. Christianson и M. A. Safer, „Emotional events and emotions in autobiographical memories“ („Емоционални събития и емоции в автобиографичните спомени“) в D. C. Rubin (ed.), *Remembering our past: Studies in autobiographical memory* (Припомняне на миналото — Изследвания върху автобиографичната памет), Кеймбридж, 2005 г., стр. 218—241, цитирано в ЕУАА, [Evidence and credibility in the context of the Common European Asylum System - Judicial analysis](#) (Доказателства и достоверност в контекста на общата европейска система за убежище - съдебен анализ), второ издание, 2023 г., стр. 169—170; Унгарски хелзинкски комитет, [Credibility assessment in asylum procedures: A multidisciplinary training manual](#) (Оценка на достоверността в процедурите за убежище — Наръчник за мултидисциплинарно обучение), том 1, 2013 г., стр. 67—80, 85; J. Herlihy, L. Jobson и S. Turner, „Just tell us what happened to you: Autobiographical memory and seeking asylum“ („Просто ни кажи какво ти се случи — Автобиографичната памет и търсенето на убежище“), 2012 г., стр. 661—676, цитирано в Abo Akademi University & Free University Amsterdam, [Psychological assumptions underlying credibility assessments in Finnish asylum determinations](#) (Психологически предположения, лежащи в основата на оценките за достоверност при решенията за предоставяне на убежище във Финландия), 2021 г., стр. 5; C. Peterson и N. Whalen, „Five years later: Children's memory for medical emergencies“ („Пет години по-късно — Детската памет за спешни медицински случаи“), *Applied Cognitive Psychology*, том 15, 2001 г., стр. 7—24, цитирано във ВКБООН, [The heart of the matter: Assessing credibility when children apply for asylum in the European Union](#) (Същността на въпроса — Оценка на достоверността при подаване на молби за убежище от деца в Европейския съюз), 2014 г., стр. 67—68; J. Herlihy и S. Turner, „The psychology of seeking protection“ („Психологията на търсенето на закрила“), *International Journal of Refugee Law*, том 21, 2009 г., стр. 181; J. Cohen, „Questions of credibility: Omissions, discrepancies and errors of recall in the testimony of asylum seekers“ („Въпроси за достоверността — Пропуски, несъответствия и грешки при припомнянето в показанията на търсещите убежище“), *International Journal of Refugee Law*, том 13, 2001 г., стр. 293—309; M. Eastmond, „Stories as lived experience: Narratives in forced migration research“ („Истории като изживян опит — Разкази в изследванията на принудителната миграция“), *Journal of Refugee Studies*, том 20, 2007 г., стр. 248—264; B. Tversky и E. J. Marsh, „Biased retellings of events yield biased memories“ („Предубедените преразкази на събития пораждаат пристрастни спомени“), *Cognitive Psychology*, том 40, 2000 г., стр. 1—38, и H. Evans Cameron, „Refugee status determinations and the limits of memory“ („Решения за определяне на статут на бежанец и граници на паметта“), *International Journal of Refugee Law*, том 22, 2010 г., стр. 506, цитирано във ВКБООН, [Beyond proof: Credibility assessment in EU asylum systems](#) („Отвъд доказването — Оценка на достоверността в системите за предоставяне на убежище в ЕС“), 2013 г., стр. 57—60.

- **Значение на миналото събитие.** Събитията, които по някакъв начин се открояват, се помнят по-лесно. Обикновените, всекидневните спомени са по-обобщени и поставят акцент върху „начина, по който обикновено се случват нещата“, а не върху това какво точно се е случило. Социализацията може да повлияе на това, което се възприема като нормално състояние на нещата, защото то е повтарящо се и се приема от обществото.
- **Дребни детайли.** Подробностите за събитията често се закодират във временната ни памет, но не се съхраняват в дългосрочната, което прави припомнянето им много трудно или дори невъзможно. Това важи особено за времевата информация, като дати, часове, честота и продължителност, външния вид на предмети от ежедневието, като монети или банкноти, точни имена и буквално възпроизвеждане на словесно общуване. Паметта за такива подробности е крайно ненадеждна.
- **Повтарящи се събития.** Спомените за повтарящи се събития се обединяват в общи или „схематични спомени“. Ако приличащи си събития се преживяват многократно, вероятно ще е възможно да си спомним какво обикновено се е случвало по време на тези събития, но ще е трудно да си спомним какво се е случило по време на всеки един случай, освен ако конкретен случай не се откроява особено.
- **Време, изминало от предходното събитие.** Колкото повече време е минало от събитието, толкова по-малко конкретни подробности си спомнят хората. Основните подробности за дадено събитие се помнят по-добре и по-малко се променят с течение на времето в сравнение с периферните подробности.
- **Многократно припомнян спомен.** Многократното припомняне често води до по-детайлни описания на спомените. Хората си спомнят повече и/или различни подробности с всяко припомняне на спомен, докато други подробности може да бъдат пропуснати, така че споменът се припомня по различен начин всеки път.
- **Контекст, в който се припомня спомен.** Спомените са податливи на внушения, дори до степен, в която хората може да разказват фалшиви спомени или подробности. Много зависи и от аудиторията и целта на разказа, от формата на процеса на извличане на информацията, от начина на задаване на въпроса и от вида на използвания въпрос.

Необходимо е начинът, по който функционира паметта, да бъде надлежно взет предвид при оценяването на изявленията на кандидата по отношение на последователността и подробния характер на твърденията.

Примери за практически съображения

- Следва да е сигурно, че същностните аспекти на събитието са разгледани задълбочено от гледната точка на самия кандидат. Може да се очаква, че кандидатите ще предоставят по-подробни и по-последователни изявления само за аспектите, които са най-значими за тях.
- Необходимо е да се обръща внимание на по-дребните подробности само когато те са от лична значимост за кандидата. Например подробности, свързани с времето, по което се е случило дадено събитие, може да бъдат по-достоверни, когато се оценяват през призмата на това, което е от лична значимост за кандидата, отколкото през призмата на датата от календара, когато се е случило.
- Следва да се осигури да бъде поискано от кандидата да разкаже за аспекти, които не са били достатъчно подробни или последователни в първоначалното изложение. Трябва да се очаква от кандидата да разкаже отново по сходен начин само основните аспекти на събитието и аспектите, които са от лична значимост за него, тъй като показанията може да включват повече подробности и тези подробности може да не са същите при втория разказ.
- Следва да се осигури да бъдат избегнати насочващи въпроси по време на интервюто, тъй като те могат да повлияят пряко върху паметта и самия процес на реконструиране. Следва да се има предвид, че техниките за интервюиране оказват влияние върху начина, по който информацията се извлича от паметта.

(b) Травма

[Съдържание] [Контролен списък]

Преживяването на негативни житейски събития обикновено е много по-масово сред кандидатите за международна закрила, отколкото сред общото население ⁽¹¹³⁾. Травмата, дефинирана като излагане на въздействието на „стресово събитие или ситуация (с кратка или дълга продължителност) с извънредно застрашителен или катастрофален характер“ ⁽¹¹⁴⁾, оказва голямо влияние върху паметта и поведението. Травмата и последиците от нея, като ПТСР, засягат най-вече способността да се помнят и представят минали събития ⁽¹¹⁵⁾.

⁽¹¹³⁾ ВКБООН, [Beyond Proof: Credibility Assessment in EU Asylum Systems](#) (Отвъд доказването: оценка на достоверността в системите за предоставяне на убежище в ЕС), 2013 г., стр. 61.

⁽¹¹⁴⁾ Световна здравна организация, [ICD-10](#), версия: 2016 г.

⁽¹¹⁵⁾ J. Herlihy, L. Jobson и S. Turner, „Just tell us what happened to you: Autobiographical memory and seeking asylum“ („Просто ни кажи какво ти се случи — Автобиографичната памет и търсенето на убежище“), *Applied Cognitive Psychology*, том 26, 2012 г., стр. 661–76, цитирано във ВКБООН, [Beyond proof: Credibility assessment in EU asylum systems](#) (Отвъд доказването: оценка на достоверността в системите за предоставяне на убежище в ЕС), 2013 г., стр. 61; Унгарски хелзинкски комитет, [Credibility assessment in asylum procedures: A multidisciplinary training manual](#) (Оценка на достоверността в процедурите за предоставяне на убежище — Наръчник за мултидисциплинарно обучение), том 1, 2013 г., стр. 93.

Травмата може да има различни последици за функционирането на паметта. Спомените за травмиращи преживявания често се различават от нормалните (автобиографични) спомени по няколко начина ⁽¹¹⁶⁾.

- **Лошо съхранение на спомена.** Травмата може да доведе до лошо съхраняване на спомена поради спешната реакция на организма, което може да доведе до трудности при припомнянето на травмиращи събития. ПТСР може да води до свръхобща памет, при която човек трудно си спомня минали травматични събития, както и други аспекти от живота си.
- **Хипермнезия.** Понякога в паметта се съхраняват особено много подробности, свързани с травмиращото събитие, въпреки че лошото съхранение на информация в паметта е типичен симптом на травмата.
- **Сетивни впечатления.** Травматизиращите спомени може да се характеризират със сетивни детайли, като емоции, усещания, звуци, миризми или визуални картини. Нормалният (автобиографичен) спомен е словесен разказ, докато травмата може да не е била съхранена словесно в паметта. Следователно кандидат, който е преживял травмиращо събитие, може да не е в състояние да предостави подробен и последователен словесен разказ за случилото се, просто защото такъв не съществува.
- **Фрагментация.** Травматизиращите спомени може да бъдат фрагментарни, тъй като е възможно да не образуват цялостна картина на хронологичните събития. Някои елементи от травмиращи спомени може да бъдат ярък спомен, сякаш са се случили в настоящето. Това са т.нар. светкавични спомени, които често нямат връзка с хронологията на събитията. В крайни случаи те се състоят от дисоциативни ретроспекции, при които човек напълно преживява отново травмиращото събитие и губи представа за настоящия момент.
- **Избягване.** За разлика от нормалните (автобиографични) спомени, които се реконструират доброволно и са ясно разположени в миналото, травмиращите спомени може да не бъдат предизвикани по своя воля, като по този начин те се избягват несъзнателно като самозащита. Вместо това те може да бъдат провокирани от сетивни импулси или напомняния за травмиращото събитие. Например други хора може да предизвикат такива спомени несъзнателно чрез вида на дрехите си, тона на гласа си или парфюма си.

⁽¹¹⁶⁾ C. Brewin, J. D. Gregory, M. Lipton и N. Burgess, „Intrusive images in psychological disorders: Characteristics, neural mechanisms and treatment implications“ („Наатрапчиви изображения при психологически разстройства — Характеристики, невронни механизми и последици за лечението“), *Psychological Review*, том 117, 2010 г., стр. 210—232; J. Herlihy и S. Turner, „Should discrepant accounts given by asylum seekers be taken as proof of deceit?“ („Трябва ли несъответстващите разкази, дадени от търсещите убежище, да се приемат като доказателство за измама“), *Torture*, том 16, 2006 г., стр. 86 и 176; и J. Cohen, „Questions of credibility: Omissions, discrepancies and errors of recall in the testimony of asylum seekers“ („Въпроси за достоверността — Пропуски, несъответствия и грешки при припомнянето в показанията на търсещите убежище“), *International Journal of Refugee Law*, том 13, 2001 г., стр. 293—309, цитирано във ВКБООН, [Beyond proof: Credibility assessment in EU asylum systems](#) (Отвъд доказването: оценка на достоверността в системите за предоставяне на убежище в ЕС), 2013 г., стр. 63; A. Vredeveltdt, Z. Given-Wilson и A. Memon, [Culture, trauma, and memory in investigative interviews](#) (Култура, травма и памет в разследващи интервюта), 22 април 2023 г., стр. 3—7; ЕУАА, [Evidence and credibility in the context of the Common European Asylum System - Judicial analysis](#) (Доказателства и достоверност в контекста на общата европейска система за убежище — съдебен анализ), 2-ро издание, 2023 г., стр. 173—174; Унгарски хелзинкски комитет, [Credibility assessment in asylum procedures: A multidisciplinary training manual](#) (Оценка на надеждността в процедурите за предоставяне на убежище — Наръчник за мултидисциплинарно обучение), том 1, 2013 г., стр. 100—103.

- **Безчувственост.** Травматизираните лица може неволно да изглеждат привидно безчувствени, тъй като може да не изразяват никакви емоции, когато описват минали травматизиращи събития. Възможно е също така травматизираното лице да прояви силна емоционалност.

Тъй като травмата често влияе върху способността за подробно припомняне на минали събития и излагане на последователен разказ, оценката на достоверността трябва да се извършва с надлежно отчитане на тези последици от травмата. Това означава, че когато има несъответствия по отношение на евентуално травматизиращо събитие, е необходимо да се вземе предвид един цял различен набор от обяснения за тези несъответствия в сравнение със ситуация, в която няма травматизиращо преживяване. Възможно е също така да е необходимо да се придаде по-голяма тежест на документни и други доказателства във връзка с изявленията.

Примери за практически съображения

- Следва да се осигури, че на кандидата е дадена възможност да разкаже свободно и със собствено темпо историята си, без прекъсване, доколкото е възможно, което може да му помогне да пресъздаде контекста на събитията и да структурира разказа си.
- Необходимо е да се съберат доказателства и изявления за обстоятелствата около травматизиращото събитие, а не за самото събитие. По отношение на тези доказателства и изявления може да няма същото изкривяване, както при спомените, свързани с травматизиращото събитие. Това може също така да помогне за избягване на повторно травматизиране.
- Следва да се осигури, че е събрана информация във връзка със собствени преживявания на кандидата, а не с хронологията на събитията, например като се проучат какви са били мислите му, реакциите му, какво си спомня, че е видял, чул или помислил, или кои са били най-трудните аспекти за него.
- Оценката на достоверността следва да се фокусира върху въздействието на травмата върху живота и психиката на кандидата след травматизиращото преживяване, а не върху конкретни подробности за това събитие.
- Следва да се осигури, че травматизиращите спомени се оценяват, като се отчита фактът, че спомените може да не са хронологичен или словесен разказ за събитията.

(с) Други психологически и здравни проблеми

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

Затрудненията по отношение на предоставянето на подробни и съгласувани изявления може да се дължат на здравословни проблеми, физически тормоз и зависимости на кандидата, като например прием на силно лекарство, интелектуални увреждания, депресия, мозъчни увреждания или зависимост от наркотици или алкохол. В зависимост

от конкретното състояние, върху изявленията на кандидата могат да повлияят няколко вида фактори, например поради функционирането на паметта, мисловните процеси или способността за съсредоточаване.

Необходимо е да се обърне дължимото внимание на психологическото и здравното състояние на кандидата, по-специално на начина, по който те влияят на неговата дееспособност.

Примери за практически съображения

- Следва да се осигури, че на разположение за оценката има информация за (психичното) здравно състояние на кандидата.
- Когато е необходимо, кандидатът следва да бъде насочен към адекватна подкрепа/оценка в съответствие с националната практика, за да се разбере по-добре как потенциалното здравно състояние може да влияе на изявленията му.

(d) Възраст

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

Възрастта е особено важна, когато кандидатите са деца, тъй като възрастта и зрелостта им влияят върху техните изявления. Това е относимо съображение както за момента на предоставяне на изявленията, така и за момента на преживяване на случилото се, тъй като познанията и разбирането за събития, които са се случили, когато кандидатът е бил дете, се влияят от възрастта му по това време.

Способността за подробно и последователно описване на събитията се подобрява с възрастта. Зрелостта и възрастта оказват влияние върху автобиографичната памет, която влияе върху изявленията ⁽¹¹⁷⁾.

- **Гледната точка на детето.** Децата обикновено предоставят информация по различен начин в сравнение с възрастните. Това, което е от основно значение за преживяването на един възрастен, може да не е в основата на разказа на едно дете и обратно. Детето може да съсредоточи своето внимание по време на събитието върху различни моменти и/или събитието може да не е от същото значение за детето, както за един възрастен.
- **Познание за нещата наоколо.** Разказите на децата може да са непоследователни и да съдържат пропуски, тъй като на детето може да му липсва теоретично и абстрактно разбиране за събитията или да използва неясни изрази или

⁽¹¹⁷⁾ M. Pasupathi и C. Wainryb, „On telling the whole story: Facts and interpretations in autobiographical memory narratives from childhood through mid-adolescence“ („Относно цялостния разказ — Факти и интерпретации в разказите за автобиографичната памет от детството до средата на юношеството“), *Developmental Psychology*, том 46, 2010 г., стр. 735—746, цитирано във ВКБООН, [The heart of the matter: Assessing credibility when children apply for asylum in the European Union](#) (Същината на въпроса: оценка на достоверността при подаване на молби за убежище от деца в Европейския съюз), 2014 г., стр. 66 и 87; Унгарски хелзинкски комитет, [Credibility assessment in asylum procedures: A multidisciplinary training manual](#) (Оценка на достоверността в процедурите за предоставяне на убежище — Наръчник за мултидисциплинарно обучение), том 2, 2015 г., стр. 100 и 113.

изявления, които е чуло от възрастни, които може да са ръководени от културни норми ⁽¹¹⁸⁾. Възможно е детето да не е в състояние да направи подробен и последователен разказ относно причините да напусне държавата си на произход, особено когато решението за напускане е взето от родителите или други негови роднини.

- **Наличност на документни доказателства.** Децата, особено когато са непридружени, често нямат достъп до документни доказателства в подкрепа на молбата си.

Важно е интервюто да се проведе по съобразен с детето начин. Обикновено децата по-лесно се влияят от насочващи въпроси, като предоставят информация, която смятат, че искате да чуете, и променят отговорите си, когато им се зададе въпрос ⁽¹¹⁹⁾.

Тъй като възрастта и степента на зрялост на детето влияят върху способността му да възстановява минали събития по подробен и последователен начин, оценката на достоверността трябва да се извършва при надлежно отчитане на тези различия. Когато има несъответствия по отношение на минали събития, трябва да се вземе под внимание цял набор от възможни обяснения за тези несъответствия.

В зависимост от възрастта, зрелостта и евентуално други уязвимости на детето, може да е необходимо да се разчита повече на друга налична информация, отколкото на изявленията на самото дете. Това може да включва изявленията на законния настойник/попечител, на членове на семейството или на адвоката, или други налични източници на информация.

Примери за практически съображения

- Следва да се поставя акцентът върху това, което е важно/от основно значение за детето и какво може да се очаква, че то знае.
- Следва да се осигури личното интервю да се проведе по съобразен с детето начин, включително с лексика и въпроси, съобразени с възрастта и зрелостта му. Това включва използване на прости и конкретни думи вместо абстрактни понятия, обясняване на трудни думи с примери и задаване на въпроси, формулирани на опростен език. Трябва да се избягва задаването на насочващи въпроси и оказването на натиск върху детето, например под формата на повтарящи се въпроси, тъй като децата са по-склонни да променят показанията си според това, което смятат, че се очаква от тях.

⁽¹¹⁸⁾ ВКБООН, [The heart of the matter: Assessing credibility when children apply for asylum in the European Union](#) (Същината на въпроса: оценка на достоверността при подаване на молби за убежище от деца в Европейския съюз), 2014 г., стр. 71.

⁽¹¹⁹⁾ ВКБООН, [Guidelines on international protection no. 8: Child asylum claims under Articles 1\(A\)2 and 1\(F\) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the status of refugees](#) (Насоки относно международната закрила № 8: Молби за убежище на деца по силата на член 1, раздел А, параграф 2 и член 1, раздел Е от Женевската конвенция от 1951 г. и/или Протокола относно статута на бежанците от 1967 г.), 22 декември 2009 г., т. 70—74; Унгарски хелзинкски комитет, [Credibility assessment in asylum procedures: A multidisciplinary training manual](#) (Оценка на достоверността в процедурите за предоставяне на убежище — Наръчник за мултидисциплинарно обучение), том 2, 2015 г., стр. 99—100.

Възрастта може да е от значение също и при по-възрастни хора, тъй като те може да страдат от намалени познавателни способности, например на функционирането на паметта или способността да следят разговора, както и от физически увреждания като увреждане на слуха, което може да повлияе на изявленията им.

(е) Образование

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Нивото на образование може да окаже въздействие върху достъпа на кандидата до информация, познанията за аспекти извън неговата лична сфера на живот или способността му да формулира абстрактни понятия. Ограниченото или липсващо (формално) образование може да влияе на твърденията на кандидата по няколко начина.

- **Грамотност.** Тъй като повечето хора се учат да четат и пишат в училище, липсата на формално образование може да доведе до неграмотност, която ограничава възможностите за достъп до информация. Неграмотният или слабограмотният кандидат може да не разполага с достатъчно богат речник, за да предостави конкретни и подробни разкази за събития или целенасочени и структурирани отговори на въпроси.
- **Абстрактни понятия.** Формалното образование развива способността ни за абстрактно мислене в логически последователности и разбирането ни на понятия като размер, разстояние, пропорция, време и причинно-следствена връзка. Ограничената способност за абстрактно мислене може да повлияе на последователността и правдоподобността на изявленията на кандидата.
- **Общи познания.** Формалното образование ни дава общи познания за заобикалящия ни свят, като исторически, географски и научни знания. Ограниченото или липсващо (формално) образование може да повлияе на способността на кандидата да описва неща, които са извън обхвата на всекидневния му живот или личната му сфера.

Примери за практически съображения

- Ограничаване на оценяването до въпроси, които може да се очаква, че кандидатът ще познава с оглед на образованието му. Колкото по-ниско е нивото на образование на кандидата, толкова повече оценяването трябва да се съсредоточи върху способността на кандидата да предостави информация относно личната му сфера на живот и опит, вместо върху общи познания.

Пример. От неграмотен земеделски стопанин може да се очаква да даде информация за културите, които е отглеждал, и да определи събитията във времето чрез позоваване на дъждовния сезон или сезона, когато се прибира реколтата.

- По същия начин кандидат, който не е имал възможност да посещава училище, може да не е в състояние да посочи страната си на картата или да определи географски местоживеенето си според четирите посоки на компаса, тъй като може да не знае за тези понятия.
- Следва да се има предвид, че ограниченото или липсващо (формално) образование може също така да доведе до ограничено или липсващо познание и опит в боравенето с различни видове технологии.

(f) Култура, религия и убеждения

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Културата, религията и убежденията на човека определят начина, по който той гледа на себе си спрямо другите хора — неговата идентичност, социални роли, обществени норми и йерархия, както и стила му на общуване — начина, по който разбира, тълкува и преразказва информация. Например датите, сезоните, разстоянията, моментът на въвеждане в обществото или участие в обществения живот, понятието за семейство и езикът на тялото може да се различават в зависимост от тези фактори. Не бива обаче да се предпоставя, че всички лица, произхождащи от определена култура или религия, се държат или взаимодействат по определен начин или споделят едни и същи убеждения и норми, тъй като фактори като възраст, пол или обществено положение също оказват влияние.

Културата, религията и убежденията могат да повлияят на изявленията на кандидата по няколко начина ⁽¹²⁰⁾.

- **Индивидуални и колективни спомени.** Културата оказва влияние върху автобиографичната памет, тъй като културните норми определят кои събития и детайли се смятат за важни, а оттук — и да бъдат запомнени. Колективистичните култури, които са характерни за страните от Африка, Централна Азия, Близкия изток и Югоизточна Азия, поставят акцента върху колективните дейности, социалните отношения и взаимодействия. Индивидуалистичните култури в повечето европейски страни и Северна Америка акцентират повече върху индивидуалността и себеизразяването. Следователно спомените в индивидуалистичните култури включват предимно индивидуални преживявания, роли и емоции, като кандидатът е склонен да прави по-подробни, конкретни, уникални, фокусирани върху самия себе си и задълбочени описания на спомените. И обратно, хората от колективистични култури често предоставят по-общо описания на обичайни рутинни практики, социални събития, взаимодействия и роли по отношение на останалите хора.
- **Стил на общуване.** Подробният характер на твърденията на кандидата може да зависи от стила на общуване, който преобладава в дадена култура. В някои култури хората отговарят директно и по същество с кратък отговор и не се разпростират в подробности, освен ако това не бъде поискано от тях. Твърденията на кандидат, който произхожда от такава култура, може да се възприемат като недостатъчно подробни, ако от него не е било поискано да даде по-подробна информация. В други култури хората отговарят с някои общи твърдения и им е необходимо известно време, за да стигнат до конкретния въпрос, който понякога може да изглежда като обобщено твърдение, в което липсват подробности.

⁽¹²⁰⁾ ВКБООН, [Beyond Proof, Credibility Assessment in EU Asylum Systems: Full Report](#) (Отвъд доказването: оценка на достоверността в системите за предоставяне на убежище в ЕС — Пълен доклад), май 2013 г., стр. 66—68; A. Vredeveldt, Z. Given-Wilson и A. Memon, [Culture, trauma, and memory in investigative interviews](#) (Култура, травма и памет при разследващи интервюта), 22 април 2023 г., стр. 8—9; J. Herlihy, L. Jobson и S. Turner, „Just tell us what happened to you: Autobiographical memory and seeking asylum“ („Кажете ни какво се е случило с Вас — автобиографичната памет и търсенето на убежище“), *Applied Cognitive Psychology*, 2012 г., стр. 661—676; K. Nelson, „Self and social functions: Individual autobiographical memory and collective narrative“ („Индивидът и социалните функции — индивидуалната автобиографична памет и колективният разказ“), *Memory*, 2003 г., стр. 125—136, цитирано в Abo Akademi University & Free University Amsterdam, [Psychological assumptions underlying credibility assessments in Finnish asylum determinations](#) (Психологични предположения, които са в основата на оценките на достоверността при решения за предоставяне на убежище във Финландия), 2021 г., стр. 6; Унгарски хелзинкски комитет, [Credibility assessment in asylum procedures: A multidisciplinary training manual](#) (Оценка на достоверността в процедурите за предоставяне на убежище — Наръчник за мултидисциплинарно обучение), том 1, 2013 г., стр. 76; L. Jobson, „Cultural differences in specificity of autobiographical memories: Implications for asylum decisions“ („Културни различия в специфичността на автобиографичните спомени — Последници за решенията за предоставяне на убежище“), *Psychiatry, Psychology and Law*, том 16, 2009 г., стр. 453—457; R. Antaliova, T. Hansen, K. Gulbrandsen, M. De La Mata и A. Santamaria, „Adolescents' meaningful memories reflect a trajectory of self-development from family over school to friends“ („Смислените спомени на подрастващите отразяват траекторията на саморазвитие от семейството през училището до приятелите“), *Nordic Psychology*, том 63, 2011 г., стр. 4—24; Y. Chen, H. M. McAnally и E. Reese, „Development in the organization of episodic memories in middle childhood and adolescence“ („Развитие на организацията на епизодичните спомени в средната детска възраст и юношеството“), *Frontiers in Behavioural Neuroscience*, бр. 7, 2013 г., стр. 84—86; J. M. Fitzgerald, „Autobiographical memory: Reports in adolescence“ („Автобиографична памет — доклади в юношеска възраст“), *Canadian Journal of Psychology/Revue Canadienne de Psychologie*, бр. 35, 1981 г., стр. 69—73, цитирано във [ВКБООН, The heart of the matter: Assessing credibility when children apply for asylum in the European Union](#) (Същността на въпроса — Оценка на достоверността при подаване на молби за убежище от деца в Европейския съюз), 2014 г., стр. 69.

- **Значения, давани на определени понятия.** Възможно е да има различни културно обусловени разбирания за социалните отношения, роли и понятия, например за време, разстояние или възраст. Възможно е също така да има евфемизми или неясен език, който се използва във връзка с определени понятия, които са по-приемливи от културна гледна точка от прякото посочване, например формулировки, използвани във връзка с културни табути. Такива фактори могат да окажат влияние особено върху възприятието за последователност и съгласуваност, както вътрешна, така и външна, на изявленията на кандидата.

Межкултурните познания често са необходими, за да бъде разбрана информацията, която се получава от гледна точка на другата култура, което може да обясни твърдения, които иначе биха изглеждали непоследователни и лишени от подробен характер или правдоподобност. Едва след като се попита за несъответствията или липсата на подробен характер на изказванията и след като не бъде получено обяснение, тогава следва да се провери дали причината за конкретния проблем с достоверността биха могли да са културни, социални, религиозни или други пречки.

Примери за практически съображения

- Когато се оценява достоверността, е необходимо да се вземе предвид културният контекст (индивидуалистична/ колективистична култура), особено по отношение на вида подробности, които може да се очакват от кандидата.
- Преди да се направи отрицателно заключение, следва да се осигури потенциалните проблеми с достоверността да бъдат изяснени и да е сигурно, че те не са просто резултат от културни различия.

(g) Страх и липса на доверие

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Възможно е кандидатите да бъдат възпрепятствани да обосноват изцяло своята молба по редица причини. Сред тях може да са страхът от заклеяване, дискриминация или отмъщение, липсата на доверие в държавните органи, устните преводачи или други лица от същата държава на произход, убеждението, че определени действия биха могли да имат отрицателно въздействие върху молбата за международна закрила, или страх от излагане на семейството на опасност.

Страхът и липсата на доверие в органите могат да накарат кандидата да се въздържа от разкриване на определени относими факти или доказателства, което да доведе до липса на подробности или на последователност поради пропуски в изявленията му. Ако бъдат забелязани признаци на страх или липса на доверие, е важно те да бъдат обсъдени по време на личното интервю, за да са изпълнени задълженията на органа (за повече информация вж. раздел [1.1.1. Изпълнение на задължението да се сътрудничи \(тежест на доказване\)](#)).

Примери за практически съображения

- Следва да се осигури, че средата за провеждане на интервюто е безопасно място за кандидата да разкрие молбата си, че са дадени уверения на кандидата за поверителността на процедурата за предоставяне на убежище и че той е уведомен за нейната цел. Следва да се подчертаят също така професионалните задължения и безпристрастността на устния преводач.
- Следва да се осигури кандидатът да бъде ясно информиран за задължението си да сътрудничи и за последиците от неоказване на съдействие.
- Следва да се осигури кандидатът да бъде попитан за причините за евентуални пропуски в неговите твърдения.
- В зависимост от националната практика, на кандидата следва да бъде предоставена информация как да потърси независим правен съветник, който да го консултира в негов интерес.

(h) Заклеймяване и срам

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Заклеймяването произтича от неспазване на социалните, културните или религиозните норми и често се свързва с въпроси, които се считат за табу, например свързани с пола или сексуалността. Неспазването на нормите води до социално неодобрение и резултатът е заклемяване. То често води до чувство на срам, на прегрешение, или лицето смята себе си за лош човек. Този срам обикновено е придружен и от страх от понасяне на вреда, който може да доведе до всякакви стратегии за избягване, включително пропуски, мълчание или дори отричане, което може да повлияе на паметта и разкриването на информация ⁽¹²¹⁾.

⁽¹²¹⁾ EUAA, [Evidence and credibility in the context of the Common European Asylum System – Judicial analysis](#) (Доказателства и достоверност в контекста на общата европейска система за убежище - съдебен анализ), второ издание, 2023 г., стр. 174, 175 и 180; Унгарски хелзинкски комитет, [Credibility assessment in asylum procedures: A multidisciplinary training manual](#) (Оценка на достоверността в процедурите за предоставяне на убежище — Наръчник за мултидисциплинарно обучение), том 2, 2015 г., стр. 82.

Заклеймяването и срамът могат да повлияят на показанията на кандидата и на наличните документни доказателства по няколко начина ⁽¹²²⁾.

- **Разкриване на информация.** Заклеймяването и срамът често оказват отрицателно въздействие върху нивото на разкриване на информация, тъй като трудно се разкрива информация, свързана с такива усещания и преживявания. Възможно е кандидатите никога да не са обсъждали открито определени преживявания с никого, тъй като те са били причина за заклеяване и потенциално посегателство. Следователно разказът на кандидата може да съдържа пропуски и несъответствия, вместо да представлява пълен и последователен хронологичен разказ ⁽¹²³⁾.
- **Липса на подходящи думи.** Кандидатите често идват от държави или езикова среда, където може да липсват неутрални или подходящи понятия за описване на въпроси, които се считат за табу, което може да води и до не съвсем конкретни изявления. Възможно е кандидатите да използват тези понятия с различно значение, което може да повлияе на възприятието за съгласуваност на техните изявления.
- **Липса на документни доказателства.** Заклеймяването и чувството на срам могат да обяснят липсата на документни или други доказателства, тъй като те стават причина да не се докладва на органите за инцидента. Лицата, които стават обект на (са под заплаха от) посегателство, може да не са склонни да докладват официално за инцидент на органите. В същото време органите може да не желаят да издават документни доказателства за случаи, които считат за лични въпроси и/или социално табу.

Необходимо е да се осигури безопасна среда по време на личното интервю, за да се подпомогне кандидатът да разкрие своята история, когато има признаци на заклеяване и страх. Необходимо е също така да се има предвид, че кандидатите може невинаги да осъзнават, че определено поведение спрямо тях може да се счита за нарушение на правата на човека, тъй като към тях са се отнасяли по този начин през

⁽¹²²⁾ Унгарски хелзински комитет, [Credibility assessment in asylum procedures: A multidisciplinary training manual](#) (Оценка на достоверността в процедурите за предоставяне на убежище — Наръчник за мултидисциплинарно обучение), том 2, 2015 г., стр. 44 и 85; J. Herlihy и S. Turner, „Asylum claims and memory of trauma: Sharing our knowledge“, („Молби за убежище и спомен за травмата — Споделяне на това, което знаем“), *The British Journal of Psychiatry*, том 191, 2007 г., стр. 4; D. Bögner, J. Herlihy и C. Brewin, „Impact of sexual violence on disclosure during Home Office interviews“ („Въздействие на сексуалното насилие върху разкриването на информация по време на интервюта в Министерството на вътрешните работи“), *British Journal of Psychiatry*, том 191, 2007 г., стр. 75; D. Bögner, C. Brewin и J. Herlihy, „Refugees' experiences of Home Office interviews: A qualitative study on the disclosure of sensitive personal information“ („Опитът на бежанците от интервюта в Министерството на вътрешните работи — качествено проучване за разкриването на чувствителна лична информация“), *Journal of Ethnic and Migration Studies*, том 36, 2009 г., стр. 519—535; J. Millbank, „The ring of truth“: A case study of credibility assessment in particular social group refugee determinations“ („Пръстенът на истината“ — Казус от оценката на достоверността в определени социални групи бежанци“), *International Journal of Refugee Law*, том 21, 2009 г., стр. 14; Asylum Aid, „I feel like as a woman, I am not welcome“: A gender analysis of UK asylum law, policy and practice“ („Чувствам, че като жена не съм добре дошла“ — основан на пола анализ на законодателството, политиката и практиката в областта на убежището в Обединеното кралство“), *Women's Asylum News*, брой 107, 2012 г., стр. 1—4; Irish Council for Civil Liberties, „Women and the refugee experience: Towards a statement of best practice“ („Жените и опитът им на бежанци: към изявление за най-добра практика“), *Irish Times*, 2000 г., стр. 18; Миграционен съвет на Швеция (Migrationsverket), *Gender-based persecution: Guidelines for investigation and evaluation of the needs of women for protection* (Преследване, основано на пола — насоки за проучване и оценка на потребностите на жените от закрила), 2001 г., стр. 15, цитирано във ВКБООН, [Beyond proof: Credibility assessment in EU asylum systems](#) („Отвъд доказването: оценка на достоверността в системите за предоставяне на убежище в ЕС“), 2013 г., стр. 73 и 145.

⁽¹²³⁾ Унгарски хелзински комитет, [„Credibility Assessment in Asylum Procedures — A Multidisciplinary Training Manual“](#) (Оценка на достоверността в процедурите за предоставяне на убежище — Наръчник за мултидисциплинарно обучение), том 2, 2015 г., стр. 44.

целия им живот. Следователно трябва да могат да се разпознават потенциални форми на преследване в изявленията на кандидата и да бъдат проучвани допълнително.

Примери за практически съображения

- Следва да се осигури, че кандидатът е получил уверение за поверителността на процедурата за предоставяне на убежище.
- Следва да се осигури, че на кандидата е било предоставено достатъчно време да обсъди своите преживявания и му е обяснено защо се изискват подробности за този негов опит.
- Следва да се провери дали кандидатът е бил насърчаван да използва собствени думи, за да опише преживяванията си, и дали му е било изяснено значението на използваните от него думи.

(i) Ролите на половете

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

Ролите на половете се изразяват в отношенията между жените и мъжете и са основани на социално или културно изградени и определени идентичности, статут, роли и отговорности. Биологичният пол е полът на лицето, който е вроден. Ролите на половете влияят не само върху самовъзприемането на личността за себе си, но също и върху поведението и нагласите спрямо социалния и политическия живот.

Ролите на половете могат да повлияят на изявленията на кандидата, например по посочените по-долу начини.

- **Стил на общуване.** Полът оказва влияние върху начина, по който кандидатът се изразява, и може да повлияе на подробния характер на изявленията, които се предоставят. В някои общества от мъжете и момчетата се очаква да излагат подробно мнението си, докато от жените и момичетата се очаква да говорят кратко, само когато ги питат, и да не изразяват собствените си мисли или мнения. В други общества е вярно обратното ⁽¹²⁴⁾.
- **Памет.** Ролите на половете и социалните очаквания могат да повлияят на начина, по който си спомняме за миналото, като оформят интересите ни и това, върху което насочваме вниманието си по време на определени събития. Те могат да повлияят на това кои детайли се възприемат, закодират и припомнят. Например в някои общества от мъжете по принцип се очаква да си спомнят марката и вида на автомобила, докато за жените по-скоро се приема, че си спомнят цвета. Ролите на половете могат също така да определят вида на информацията, до която може да се получи достъп, като по този начин например свидетелски показания, дадени от членове на семейството, може да изглеждат противоречиви.

⁽¹²⁴⁾ [Унгарски хелзинкиски комитет, „Credibility Assessment in Asylum Procedures — A Multidisciplinary Training Manual“ \(Оценка на достоверността в процедурите за предоставяне на убежище — Наръчник за мултидисциплинарно обучение\), том 2, 2015 г., стр. 44–45.](#)

Полът може също така да повлияе на това дали са налични документни или други доказателства във връзка с дадена молба, например в следните аспекти.

- **Наличност на ИДП.** ИДП по отношение на статута на жените може да не е налична или да е оскъдна, например поради недостатъчно докладване на инциденти пред полицията или други органи, липса на събрани данни по свързани с пола въпроси, заклеяване на жертви на насилие, основано на пола, или факта, че подобно насилие често се извършва от недържавни субекти.
- **Наличие на документни доказателства.** Жените може да нямат достъп до документни или други доказателства в подкрепа на молбата си, включително документи за самоличност, поради статута си в обществото.

Следва да се има предвид също така, че е възможно кандидатите невинаги да знаят, че определено поведение спрямо тях може да се счита за нарушение на правата на човека, тъй като към тях са се отнасяли по този начин през целия им живот. Следователно трябва да могат да се разпознават потенциални основания на пола форми на преследване в изявленията на кандидата и да бъдат проучвани допълнително.

Примери за практически съображения

- Следва да се осигури, че интервюто е съсредоточено върху това, което се очаква кандидатът да знае, предвид свързаните с пола роли в държавата на произход. Например в някои общества жените имат по-малко познания или информация от мъжете за живота извън семейния дом, докато мъжете имат по-ограничена информация за това, което се случва у дома.
- Следва да се има предвид, че социалните табути (напр. сексуалност, здраве, пари) може да затруднят кандидата да разкрие и направи подробен и последователен разказ по определени въпроси. Вж. раздел [2.3.1.\(з\). „Заклеймяване и срам“](#).

2.3.2. Фактори, свързани със служителя, работещ по случаи

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

Работата в областта на международната закрила е свързана с постоянни контакти с хора, произхождащи от различни култури, различна социална среда и с различен жизнен опит. Това е един от факторите, които правят работата интересна. Въпреки това служителят в областта на убежището също е човек и може да изпитва стрес и угнетение в резултат на работата в такава изпълнена с предизвикателства среда.

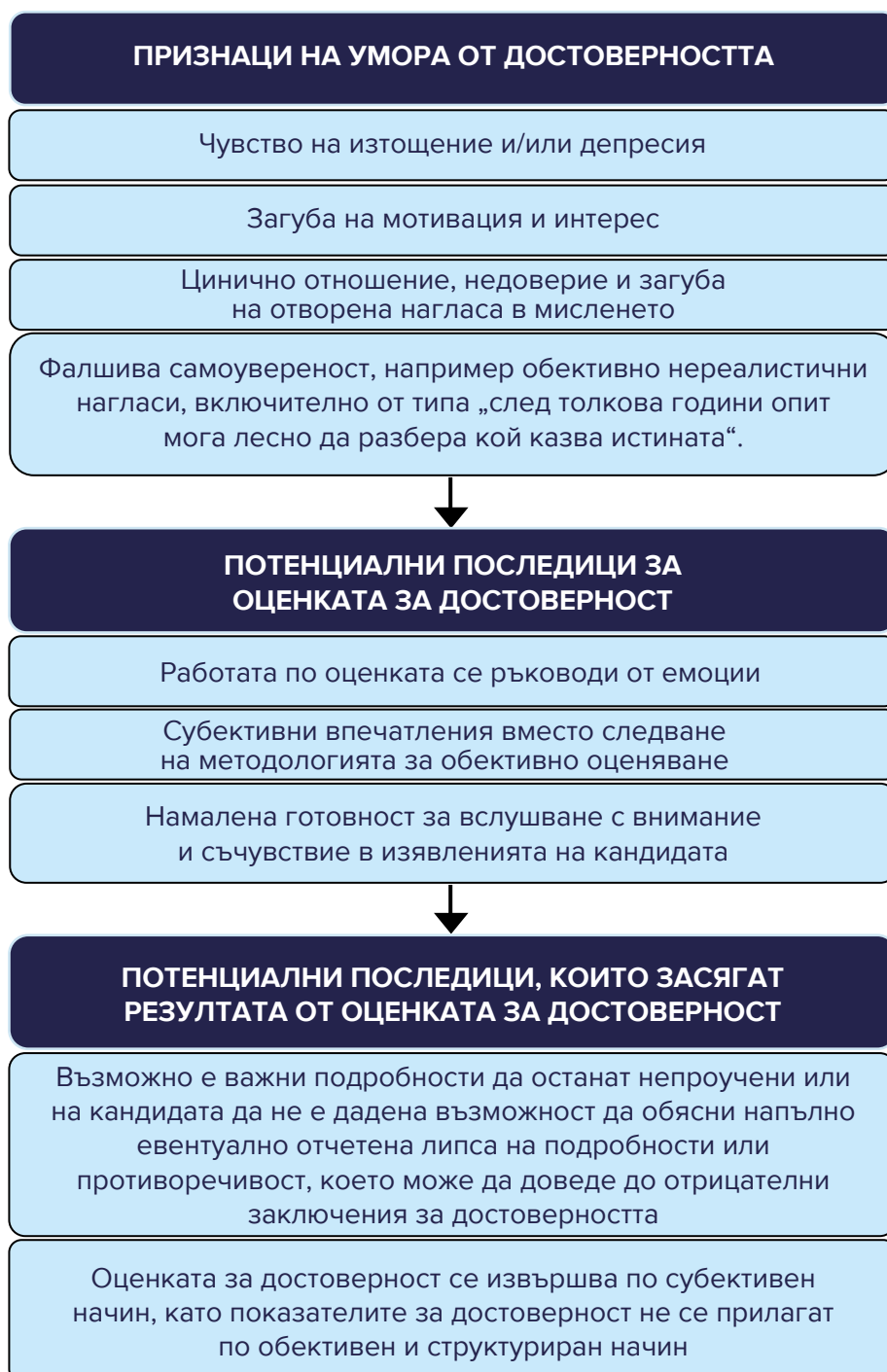
В ежедневната работа от него се очаква да изпълнява количествени цели, да изготвя добре обосновани решения и да контактува с кандидати, които не оказват съдействие или които са имали негативни лични преживявания. Дългосрочното изслушване на разкази на кандидати за преживяно тежко малтретиране може да доведе до последици, вариращи от неспособност за безпристрастно и индивидуално разглеждане на отделните молби до вторично травмиране и развиване на симптоми, сходни на тези

при лица, страдащи от ПТСР. Това дългосрочно излагане на тези въздействия може да доведе до „умора от достоверността“ или „закоравяване по отношение на случаите“, което може да ви направи по-склонни да избягвате да се задълбочавате в изявленията, за да не чувате разкази за негативни житейски преживявания. В такива случаи е по-вероятно да се направят необосновани заключения, без да е извършена подходяща оценка на достоверността.

На таблицата по-долу е илюстрирано как такава умора от достоверността може да повлияе на оценката на достоверността.

Фигура 11. Възможни последици от умората от достоверността върху оценката за достоверност

Тези фактори могат да повлияят на обективността и безпристрастността по време на оценката на достоверността. Важно е да сте наясно с всички подобни фактори, за да можете да ги избягвате и да сведете до минимум влиянието им върху оценката на достоверността.

Необходимо е да се обмислят резултатите от собствената работа, потребностите и срещаните потенциални трудности по време на работата по определени молби за международна закрила. Препоръчително е служителите да обсъждат тези трудности с колеги, психолог или преките си ръководители, с цел да получат необходимата подкрепа и да обогатят знанията си за собствените си възможности или да идентифицират потребности от обучение. Редовният надзор върху работата на служителите и отчитането на техните притеснения могат да осигурят повишаване на професионалната им мотивация и да способстват за обмен на опит.

В допълнение към факторите, свързани с умората от достоверността, културата и убежденията ни определят начина, по който разбираме и тълкуваме информацията. Те допринасят за формирането на значения на различните понятия и за начина, по който разбираме света около нас. За да се сведе до минимум влиянието на културните пристрастия върху оценката за достоверност, е важно да разбирате как собствената ви култура и убеждения могат да влияят на мисленето и познанията ви за други култури. Саморефлексията и обучението в областта на други култури и межкултурна комуникация могат да улеснят това разбиране.

Важно е да се помни, че не трябва да се допуска стереотипите и предразсъдъците да влияят на оценката на достоверността.

Въпреки че е човешко стресът и межкултурната комуникация да влияят до известна степен на оценката ни, важно е да се помнят изискванията, които се прилагат при оценяване на достоверността. Евентуални предположения или убеждения спрямо което и да е лице или група лица (стереотипи) или негативни нагласи спрямо това лице или група лица (предразсъдъци) не следва да се използват при оценката на достоверността ⁽¹²⁵⁾. Също така администрацията в областта на убежището има задължението да гарантира, че служителите получават подходящо обучение, познания и подкрепа за изпълнение на задълженията си ⁽¹²⁶⁾.

⁽¹²⁵⁾ Съдът на ЕС е постановил, че стереотипните представи, свързани с хомосексуалистите, не позволяват на органите да вземат предвид индивидуалното положение и личните обстоятелства на съответния кандидат. Вж. СЕС, решение от 2 декември 2014 г. по дело [A, B и C/Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie](#), съединени дела C-148/13 до C-150/13, ECLI:EU:C:2014:2406, точки 61–63. Резюмето е достъпно в [базата данни на EUAA за съдебна практика](#).

⁽¹²⁶⁾ Член 4, параграфи 3 и 4 и член 10, параграф 3, буква г) от ДПУ (преработен текст).

Свързана публикация на EUAA

ЕАСО, [Практическо ръководство относно благосъстоянието на служителите в областта на убежището и приемането, част I: Стандарти и политика](#), септември 2021 г.

Част I е в подкрепа на оперативните ръководители за предотвратяването, намаляването и справянето с професионалното напрежение сред персонала, работещ в областта на убежището. Напрежението в работата често е резултат от неспособността да се справим със стреса и натоварването на работното място. В практическото ръководство са предложени осем стандарта, по които да се ръководят формулирането, прилагането и оценката на политиката за благосъстояние на персонала в областта на убежището и приемането. Основната целева аудитория са лицата, работещи в областта на управлението и човешките ресурси.

ЕАСО, [Практическо ръководство относно благосъстоянието на служителите в областта на убежището и приемането, част II: Практически инструменти в областта на благосъстоянието на служителите](#), септември 2021 г.

В част II се предлагат практически инструменти, упражнения и дейности за изграждане на капацитет, за да се спазят стандартите за благосъстояние на персонала. Инструментите са предназначени за намаляване на тревожността, стреса и професионалното изчерпване на работното място. Те предоставят подкрепа за екипи и отделни лица и може да бъдат прилагани от ръководители, колеги, вътрешни или външни специалисти. Ръководството включва и инструменти за самопомощ, които може да се използват самостоятелно от служителите.

2.3.3. Фактори във връзка със ситуацията при провеждане на интервюто

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Ситуацията в хода на интервюто може да окаже влияние върху изявленията на кандидата: официалният контекст на разговора може да бъде стресиращ за кандидата; очакването да се обсъждат с непознати въпроси, свързани с личния живот; технически проблеми, които може да възникнат в условията на дистанционно провеждане на интервюто и които могат да го прекъснат и да затруднят комуникацията; комуникацията чрез преводач може да повлияе на смисъла на изявленията на кандидата; присъствието на детето или децата му може да отвлича вниманието на кандидата; недостигът на време поради ограниченото време, отделено за интервюто.

Ситуацията по време на интервюто следва да бъде уредена по подходящ начин преди и по време на личното интервю, за да се сведе до минимум отражението ѝ върху показанията. Ако въздействието на тези фактори не може или не бъде напълно смекчено преди или по време на интервюто, е необходимо това да бъде отбелязано по обективен начин в протокола от интервюто и да бъде взето предвид при оценката на изявленията на кандидата.

Неизчерпателният списък по-долу дава обща представа за това как фактори, свързани със ситуацията по време на интервюто, могат да доведат до изкривяване на информацията.

(а) Многоезична комуникация чрез устен преводач

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

Задължение на решаващия орган е да осигури надежден и компетентен преводач за личното интервю. Въпреки че устните преводачи са обучени да намаляват влиянието на многоезичната комуникация и на личните и контекстуалните обстоятелства върху работата си, това не елиминира напълно факторите, които водят до изкривяване на информацията.

Загубата на информация е присъща за писмения и устния превод поради следните основни различия между езиците ⁽¹²⁷⁾.

- **Лексика.** Лексиката в езиците не се дублира. Даден език може да няма специфична дума за превод на понятие от друг език или може да не е в състояние да формулира едва доловими нюанси при превода на това понятие. Също така устният преводач може да не е запознат с някои понятия, например свързани с военната или ЛГБТИК терминология.
- **Граматика.** Езиците имат различни граматични правила и структури. Преводът на послание от един език на друг често налага известно перифразирание, за да се спазят граматическите правила на целевия език, в резултат на което може да бъдат загубени едва доловими нюанси.
- **Диалекти.** Между различните диалекти на даден език може да има значителни различия в произношението, граматиката, спреженията и лексиката. Това може да доведе до изкривяване, въпреки че кандидатът и преводачът говорят на един и същ майчин език.

Начинът, по който се интерпретира информацията от един език на друг може да повлияе не само на значението, но и на подробния характер, конкретността и последователността на изказаното. Езиците са културни конструкции и колкото по-голяма е разликата между два езика, толкова по-голям е рискът от изкривяване на информацията. Подробностите може да бъдат изпуснати или изопачени, когато се превеждат по-големи части от текста вместо изречения.

Факторите, свързани със служителя, работещ по случая, и с кандидата, също могат да повлияят на преводача, включително културата, религията и убежденията, както и ролята, свързани с пола. За повече информация вж. раздели [2.3.1. „Фактори, свързани с кандидата“](#) и [2.3.2. „Фактори, свързани със служителя, работещ по случаи“](#).

⁽¹²⁷⁾ EUAA, [Evidence and credibility in the context of the Common European Asylum System — Judicial analysis](#) (Доказателства и достоверност в контекста на общата европейска система за убежище — съдебен анализ), второ издание, 2023 г.; Унгарски хелзинкски комитет, [Credibility assessment in asylum procedures: A multidisciplinary training manual](#) (Оценка на достоверността в процедурите за предоставяне на убежище — Наръчник за мултидисциплинарно обучение), том 2, 2015 г., стр. 11—14.

Примери за практически съображения

- Следва да се осигури, че по време на интервюто е било проверено дали кандидатът и преводачът, както и преводачът и служителят по случая се разбират добре, дори и да говорят един и същ език.
- Следва да се осигури, че евентуални несъответствия, възникнали поради факторите на многоезичие и устен превод, се изясняват и на кандидата се дава възможност да даде обяснение.
- Следва да се приеме, че дребни или неправдоподобни семантични различия (например употребата на „турист“ вместо „терорист“) вероятно са резултат от грешки в превода и най-вероятно не представляват реални несъответствия. Оценката за вътрешна достоверност не следва да се основава на такива несъответствия.

(b) Обстановка по време на интервюто

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Физическата обстановка по време на интервюто може да повлияе на изявленията на кандидата. Това трябва да бъде безопасна среда, в която кандидатът да сподели своите твърдения. За целта е необходимо тихо, достатъчно просторно помещение с нормална температура и спокойна среда, която гарантира поверителност. Например малка стая без достатъчно естествена светлина или с решетка на прозореца може да окаже отрицателно въздействие върху кандидата и дори да предизвика травмиращи спомени, например асоциация със задържане.

Провеждането на дистанционно интервю може също да повлияе на показанията на кандидата по няколко начина. Технически проблеми като слаб звук, лошо качество на картината или прекъсвания на връзката, могат да ограничат подробния характер на това, което се съобщава. Позиционирането на камерата и липсата на пряк контакт с очите създават дистанцираност и затрудняват долавянето на невербални знаци като признаци на уязвимост, срам, страх или липса на доверие. Дистанционното провеждане може да се възприеме като по-официално от присъственото лично интервю, като ограничава активното слушане и проявите на съчувствие и интерес. Тези изкривявания оставят повече възможности за недоразумения и могат да затруднят намирането на решения в отговор на липсата на подробен характер или несъответствия в твърденията.

Примери за практически съображения

- Най-напред следва да се оцени качеството на комуникацията по време на личното интервю, преди да започне оценяването на достоверността, особено в случай на дистанционно интервю.
- Следва да се следи за признаци на недоразумения, които се срещат в протокола от интервюто. Следва да се обмисли организиране на ново изслушване на кандидата за изясняване на недоразумения или неясноти, които засягат оценката на основни аспекти на материалния факт.

Пример за профил, при който едновременно се проявяват няколко фактора, които могат да доведат до изкривяване: сексуална ориентация, полова идентичност и изразяване и полови белези

Молбите за убежище, основани на сексуална ориентация ⁽¹²⁸⁾, полова идентичност ⁽¹²⁹⁾ и изразяване ⁽¹³⁰⁾, и полови характеристики (SOGIESC) ⁽¹³¹⁾, образуват специфична категория в рамките на свързаните с пола молби, където може да са включени няколко фактора, които могат да изкривят изявленията на кандидата по специфичен начин. Фактори, свързани със служителя по случая и ситуацията по време на интервюто, могат също да изкривят изявленията.

Разказът на кандидата често е пряко свързан с най-чувствителните и интимни страни на личната сфера, които в много общества са табути, а това може да затрудни разкриването на съответна информация по подробен, конкретен и съгласуван начин.

Кандидатите лесбийки, гейове, бисексуални, транссексуални, интерсексуални и куйър (ЛГБТИК), които не се вписват в хетеронормативните стандарти на своите общества, често имат дългогодишен опит от дискриминация, заклеимяване и малтретиране. В много държави на ЛГБТИК лицата се налагат и тежки наказания, като лишаване от свобода, глоби или дори екзекутиране.

⁽¹²⁸⁾ Понятието за сексуална ориентация се отнася до способността на човека за дълбоко чувствено, емоционално и сексуално привличане и за интимни сексуални връзки с лица от различен пол, от същия пол или повече от един пол.

⁽¹²⁹⁾ Понятието за полова идентичност се отнася до дълбокото вътрешно и индивидуално усещане за пол на всеки човек, което може да съвпада или да не съвпада с неговия биологичен пол по рождение или с пола, който му определя обществото. То включва личното усещане за тялото и други прояви на пола, включително облекло, реч и маниери, които могат да включват или да не включват желание за промяна на външния вид или функциите на тялото чрез медицински, хирургически или други средства.

⁽¹³⁰⁾ Изразяването на пола се отнася до това как всяко лице представя пола си чрез физическия си външен вид — включително, но не само, чрез облекло, прически, аксесоари, козметика — и маниерите, речта, моделите на поведение, имената и личните обръщения, като се има предвид също така, че изразяването на пола може да съответства или да не съответства на половата идентичност на лицето.

⁽¹³¹⁾ Половите характеристики се отнасят до физическите белези на всеки човек, свързани с пола, включително хромозоми, полови жлези, полови хормони, полови органи, репродуктивни органи, хромозомни модели и вторични физически белези във връзка с пубертета.

Пример за профил, при който едновременно се проявяват няколко фактора, които могат да доведат до изкривяване: сексуална ориентация, полова идентичност и изразяване и полови белези

Подобен житейски опит може да доведе до интернализирана хомо/би/транс/интерсекс фобия, чувство на изолация и липса на доверие в органите и обществото като цяло. Такива преживявания могат да имат също и травматизиращ ефект и следователно да повлияят на функционирането на паметта, като ограничават способността на кандидата да си спомни точно определени събития по последователен, непротиворечив и/или подробен начин. Те могат също така да повлияят на доверието на кандидата в органа за предоставяне на убежище и на желанието му да разкрие преживяванията си. Стилът на провеждане на интервюто и атмосферата, създадена от служителя по случая и преводача в хода на интервюто, могат да повлияят на изявленията на кандидата.

За повече информация вж. раздели [2.3.1.\(з\). „Заклеймяване и срам“](#), [2.3.1.\(б\). „Травма“](#) и последиците от нея и [2.3.1.\(ж\). „Страх и липса на доверие“](#). Вж. също раздели [2.3.2. „Фактори, свързани със служителя, работещ по случаи“](#) и [2.3.3.\(а\). „Многоезична комуникация чрез устен преводач“](#).

Освен това техният социален и културен произход, както и езиковият контекст могат да повлияят на начина, по който ЛГБТИК кандидатите се самоопределят, и на понятията, които използват, за да говорят за своите SOGIESC. Те може да се използват с различни значения, което може да не е непременно в съответствие с терминологията, използвана в научния и академичния контекст в Западна Европа. Тези аспекти може да окажат въздействие върху подробния характер на твърденията им, както и върху това дали те се възприемат като съгласувани.

За повече информация вж. раздели [2.3.3.\(а\). „Многоезична комуникация чрез устен преводач“](#) и [2.3.2. „Фактори, свързани със служителя, работещ по случаи“](#).

SOGIESC може да повлияят на изявленията на кандидата по следните начини, например.

- **Липса на подходящи думи.** ЛГБТИК хората често идват от езикова среда, в която може да липсват неутрални понятия за описване на въпроси, свързани със SOGIESC, което може да доведе до изявления, които привидно не са много конкретни. Кандидатите могат също така да придават значения на формулировки, които не съвпадат с терминологията, използвана в западноевропейския контекст, което може да повлияе на това дали техните изявления се възприемат за съгласувани.
- **Интимни теми.** Да се говори с непознат човек за сексуалността или идентичността и за преживяването на любов, срам и желания, които са свързани със социални табу, е трудна задача и може да доведе до ограничено разкриване на информация за обосноваване на молбата.

Пример за профил, при който едновременно се проявяват няколко фактора, които могат да доведат до изкривяване: сексуална ориентация, полова идентичност и изразяване и полови белези

- **Наличност на ИДП.** Маргинализацията на ЛГБТИК лицата в държавата на произход често води до недостатъчно съобщаване на случаи на малтретиране и инциденти. Поради това наличието на конкретна информация за държавата на произход често е ограничено или такава дори липсва.
- **Наличие на документни доказателства.** Възможно е ЛГБТИК лицата да не могат да съобщават за всяко малтретиране, на което са били подложени в полицията, и да не могат да получат документи, свързани с това, поради преобладаващо дискриминиране или криминализиране на ориентацията, самоличността и/или характерните им особености в държавата им на произход.

Примери за практически съображения

- Следва да се осигури, че са налице необходимите специални процедурни гаранции, като например интервюиращ и преводач от избран пол, когато това е необходимо и възможно. Следва да се осигури, че изявленията на кандидата са третирани по деликатен начин.
- Следва да се избягва да се правят стереотипни и предубедени предположения относно поведението, външния вид или процеса на самоопределяне на ЛГБТИК кандидати. Не следва да се очаква, че те са имали еднакви преживявания в миналото или еднакъв процес на самореализация.
- Следва да се осигури, че се използва неутрален език, който дава възможност и насърчава кандидата да разкаже своята история.
- Следва да се има предвид, че SOGIESC може да бъде относимо съображение, ако кандидатът твърди, че представлява малцинство, както и ако обществото го възприема като представител на малцинство поради несъвпадането му със стереотипните норми за това как мъжете и жените трябва да се държат в обществото ⁽¹³²⁾.

⁽¹³²⁾ [Унгарски хелзинкски комитет, „Credibility Assessment in Asylum Procedures — A Multidisciplinary Training Manual“ \(Оценка на достоверността в процедурите за предоставяне на убежище — Наръчник за мултидисциплинарно обучение\), том 2, 2015 г., стр. 66.](#)

2.4. Определяне дали даден материален факт се приема или отхвърля

2.4.1. Определяне на тежестта на констатациите за достоверността на всички доказателства, свързани с даден материален факт

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

След като се извърши оценяването на документните или други доказателства и на изявленията на кандидата и се вземат предвид потенциалните фактори, които могат да доведат до изкривяване на информацията, всички доказателства, свързани с даден материален факт се разглеждат заедно.

Разглеждане на всички доказателства, свързани с даден материален факт, в тяхната съвкупност

Разглеждат се едновременно всички положителни и отрицателни констатации по отношение на достоверността на всички доказателства, свързани с един материален факт, с оглед на съответните показатели за достоверност, и се определя тежестта на всяка констатация една спрямо друга.

Целта е да се получи цялостна картина и в крайна сметка да се стигне до заключение дали да се приеме този материален факт или не.

Едно доказателство може да е с достатъчна доказателствена тежест само по себе си, за да подкрепи достоверността на материалния факт, както и за да го потвърди. Например автентичният и валиден паспорт сам по себе си е категорично убедително доказателство за гражданство. От друга страна, доказателство, което само по себе си не е с доказателствена тежест за материалния факт, може да подкрепи достоверността на материалния факт в съчетание с други доказателства и изявленията на кандидата ⁽¹³³⁾. Например шофьорска книжка, в съчетание с удостоверение за раждане, както и други документи от училище и работното място, и изявленията на кандидата, взети заедно, могат да бъдат достатъчно доказателство за предполагаемото гражданство.

Ако положителните констатации за достоверността приблизително съвпадат, те ще подкрепят приемането на материалния факт. Ако отрицателните констатации за достоверността приблизително съвпадат, те ще подкрепят отхвърлянето на материалния факт. При някои обстоятелства може да се стигне до разнопосочни констатации. Дадената оценка по някои показатели може да е в полза на достоверността на материалния факт, докато по други може да е срещу нея. След това ще е необходимо да се намери балансът между тези показатели. При това претегляне констатациите за достоверността, които са свързани със същината на материалния факт, имат по-голяма

⁽¹³³⁾ ЕСПЧ, решение от 18 декември 2012 г., [F.N. и други/Швеция](#), 28774/09, ECLI:CE:ECHR:2012:1218J UD002877409, точка 72.

тежест от тези, които се отнасят до елементи, които не са свързани със същината на материалния факт и следователно са периферни. Приемането на даден материален факт по принцип следва да се основава само на констатациите за достоверността, които се отнасят до същностните елементи ⁽¹³⁴⁾.

За претеглянето на всички констатации за достоверността се изисква да има ясно разбиране за критериите за достоверност, за факторите, които могат да доведат до изкривяване на информацията, и за правилата за обосноваване.

Пример за това до каква степен констатациите за достоверността са от основно значение за даден материален факт

Например кандидатът прави сравнително подробен разказ, но с някои противоречия, и представя няколко документа, които са надеждни, но тяхната връзка с материалния факт не е много силна.

Необходимо е да се разбере, наред с други елементи, до каква степен подробният характер на твърденията разкрива истински личен опит, доколко категорично се установяват противоречията и доколко тясно те са свързани със същността на материалния факт, както и какво може да се очаква от кандидата в дадената ситуация. Оценката винаги ще зависи от специфичните особености на доказателствата и от факторите, които могат да доведат до изкривяване на информацията, които може да са били установени.

Не следва да се забравя следното.

- Даден материален факт може да бъде приет въз основа на един-единствен документ или друго доказателство, ако то е с достатъчна доказателствена тежест, за да се приеме материален факт, твърденията за който са установени за недостоверни. Съмненията в достоверността на изявленията на кандидата сами по себе си не са достатъчни, за да се дисквалифицира доказателствената тежест на документите или другите доказателства. От друга страна, сами по себе си достоверните изявления може да бъдат достатъчни, за да се приеме даден материален факт, дори ако допълнителните доказателства са крайно ненадеждни или не са автентични.

Пример за приемане на материален факт въз основа на доказателства, които са с достатъчна доказателствена тежест сами по себе си: [Случай на млада жена от държавата В](#)

Изявленията на кандидатката във връзка с нейното гражданство на държавата В не са с достатъчно подробен и конкретен характер, а освен това не съответстват на съответната ИДП. Когато е поставена пред този факт, кандидатката не може да даде обяснение. От друга страна, след интервюто кандидатката представя паспорт от държавата В и този паспорт е надежден. Гражданството на кандидатката може да бъде прието въз основа на този паспорт, ако не са необходими допълнителни разследвания относно обстоятелствата, при които той е бил придобит.

⁽¹³⁴⁾ Вж. раздел 2.1.3. „[Определяне на тежестта на констатациите за достоверността по отношение на доказателството](#)“.

В този конкретен случай условията на живот на жените в държавата В от социалната класа, към която принадлежи кандидатката, не дават възможност жените да опознаят много от „външния свят“, тъй като животът им преминава предимно в дома. Служителят по случая не е имал информация за това и кандидатката също не го е посочила като обяснение, тъй като за нея това е очевидно и тя не е осъзнавала, че служителят по случая може да не знае това.

- Както е разгледано в стъпка 1 (вж. раздел [1.1.1.\(a\).iii. „Предоставил ли е кандидатът приемливо обяснение за липсата на доказателства в подкрепа на молбата му?“](#)), възможно е да липсват определени доказателства. Процесът на определяне на доказателствената тежест следва да отчита и тежестта, която се дава на евентуални липсващи доказателства. Важно е да се помни, че оценката на разглеждания материален факт се дава въз основа на предоставените доказателства. Следователно липсата на доказателства може да няма никакво въздействие върху оценката на материалния факт, ако наличните доказателства бъдат сметени за достатъчни за обосноваване на материалния факт. Ако, от друга страна, липсващото доказателство е решаващо и не се дава обяснение за липсата му, тази липса може да има отрицателно въздействие върху оценката за достоверността на разглеждания материален факт.

Пример за това как наличието или липсата на доказателства, които може да се очаква да бъдат представени от кандидата, може да повлияе на оценката на достоверността: [Случай на млада жена от държавата В](#)

От кандидатката може в разумна степен да се очаква, предвид нейните индивидуални и контекстуални обстоятелства, да предприеме стъпки за набавяне и представяне на доказателства за смъртта на двамата ѝ родители, тъй като тя все още поддържа връзка с някои членове на семейството си, които биха могли да ѝ окажат подкрепа и да ѝ изпратят съответните документи.

- **Сценарий 1.** Изявленията на кандидатката са с подробен и конкретен характер по отношение на обстоятелствата, свързани със смъртта на нейните родители, начина, по който е научила за това, предприетите стъпки за погребението и други административни и правни действия, които е трябвало да бъдат предприети във връзка с това. Фактът, че не е представила допълнителни доказателства, няма да има голяма тежест в този случай, тъй като нейните твърдения сами по себе си може да се считат за достатъчни, за да се приеме материалният факт.
- **Сценарий 2.** Изявленията на кандидатката са непоследователни и не се дава логично обяснение за отрицателните констатации за достоверността, и нито едно конкретно обстоятелство не може да бъде обяснение за тях. В този случай изявленията не са достатъчни, за да подкрепят материалния факт. Фактът, че тя не е предприела никакви стъпки, за да подкрепи разказа си с други доказателства, въпреки че е имала възможност в разумна степен, и не е дала обяснение за това, също има допълнителна отрицателна тежест.

- Важно е да се отбележи, че липсата на съдействие от страна на кандидата сама по себе си не е основание да бъде отхвърлен даден материален факт. Това може да доведе до отхвърлянето на материалния факт, ако има пряко отрицателно влияние върху оценката на разглеждания материален факт, което не се компенсира от положителни констатации по отношение на този материален факт.

Практически пример е даден в [Приложение 2. Практически пример за определяне на тежестта на показателите за достоверност](#), за да се покаже как може да се извърши този процес.

2.4.2. Заключение относно материалните факти

(а) Заключение, основано на методологията за оценка на доказателствата

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Заключението относно материалния факт е последната стъпка от оценката на доказателствата. Структурираната методология за тази цел дава възможност да се направи заключение дали може в разумна степен да се приеме материалният факт, тъй като основание за това дават предишните стъпки.

- [1.1.2. „Събиране на доказателства, относими към молбата“](#): на този етап с този материален факт са свързани всички налични доказателства, изявленията на кандидата и всякакви други доказателства, които са били представени от кандидата или с които разполагате по друг начин в тази връзка.
- [2.2. „Оценяване на изявленията на кандидата въз основа на показателите за оценка на достоверността“](#) и [2.1. „Оценка на документни и други доказателства“](#): на този етап е направена оценка на достоверността на изявленията и доказателствената тежест на документни или други доказателства.
- [2.3. „Разглеждане на индивидуалните и косвените фактори, които могат да доведат до изкривяване на информацията“](#): на този етап са взети предвид индивидуалните и контекстуалните обстоятелства на кандидата и всякакви фактори, които могат да доведат до изкривяване на информацията, които са от значение за оценката.
- [1.1.1. „Изпълнение на задължението да се сътрудничи \(тежест на доказване\)“](#): на този етап надлежно са разгледани всички елементи на задължението на кандидата да обоснове молбата си и собственото ви задължение за разследване.
- [2.4.1. „Определяне на тежестта на констатациите за достоверността на всички доказателства, свързани с даден материален факт“](#): в този случай е определена доказателствената тежест на всички тези констатации в тяхната цялост, за да се достигне до заключение.

Въз основа на всички тези действия трябва да може да се стигне до заключение дали да се приеме или отхвърли даден материален факт, без да се извършва допълнителна оценка.

Когато се прави заключение относно материален факт, трябва да се имат предвид [трудностите при оценката на доказателствата в процедурите за предоставяне на убежище](#) поради положението, в което се намират кандидатите за международна закрила, откъснати от закрилата на родните си страни. От кандидатите не се очаква да „доказват“ молбата си до степен на „сигурност“ или „извън основателно съмнение“. Често остава известна степен на съмнение по отношение на фактите, представени от кандидата, което трябва да бъде отчетено при окончателната оценка на достоверността на материалните факти, като се вземе предвид по-широкият принцип на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства.

Принципът на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства е по-широкообхватен и се използва в контекста на изискването за доказване на фактически твърдения, които не са потвърдени от документни или други доказателства. В контекста на процедурата за предоставяне на убежище, в карето със съдебна практика по-долу са възпроизведени становища на ЕСПЧ, които са относими в този случай.

ЕСПЧ, *Ж.К. и други/Швеция*, т. 92—93

92. Съгласно практиката на Съда лицата, които твърдят, че експулсирането им би представлявало нарушение на член 3, трябва да представят, доколкото е практически възможно, доказателства и сведения, позволяващи на органите на съответната договаряща държава, както и на Съда, да преценят риска, до който може да доведе извеждането (...). Съдът обаче признава факта, че що се отнася до молбите за признаване на статут на бежанец, за заинтересованото лице може да се окаже трудно, ако не и невъзможно, да представи доказателства в кратък срок, особено ако тези доказателства трябва да бъдат събрани от страната, от която то твърди, че е избягало. Следователно липсата на преки документни доказателства сама по себе си не може да бъде от решаващо значение (...).

93. Поради особеното положение, в което често се намират търсещите убежище лица, често е необходимо да им се даде възможност да се възползват от съмнението при преценката на достоверността на техните изявления и на документите, представени в тяхна подкрепа. Когато обаче представената информация дава реални основания да се постави под съмнение истинността на твърденията на лицето, подало молба за убежище, същото трябва да предостави задоволително обяснение за предполагаемите несъответствия (...). Дори ако представянето на някои подробности от страна на кандидата може да изглежда малко неправдоподобно, Съдът е счел, че това не засяга непременно общата достоверност на твърдението на кандидата (...) ⁽¹³⁵⁾.

⁽¹³⁵⁾ ЕСПЧ, решение от 23 август 2016 г., *Ж.К. и други/Швеция*, молба № 59166/12, ECLI:CE:ECHR:2016:0823.JUD005916612. Резюмето е достъпно в [базата данни на ЕУАА за съдебна практика](#).

Извлечение от Наръчника на ВКБООН относно тежестта на доказване

196. Общ правен принцип е, че тежестта по доказване се носи от лицето, подало молбата. Често пъти обаче кандидатът може да не е в състояние да подкрепи своите твърдения с документи или друг вид доказателства и случаите, когато кандидат може да представи доказателства за всичките си твърдения, са по-скоро изключение, отколкото правило. В повечето случаи, лицето, бягащо от преследване, пристига с най-необходимото и много често дори без лични документи.

(...)

203. След като кандидатът е положил реални усилия да обоснове своя случай, все пак може да липсват доказателства за някои от твърденията му. Както беше обяснено по-горе (т. 196), едва ли е възможно бежанец да „докаже“ всяка част от своя случай и действително, ако това се изискваше, по-голямата част от бежанците нямаше да получат статут на бежанец. Поради това често е необходимо да се гласува доверие на кандидата при отсъствие на достатъчно доказателства ⁽¹³⁶⁾.

По-широкообхватният принцип на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства

На различните етапи от събирането на информация и оценяването на достоверността, както е разгледано по-горе, се взема предвид този по-широкообхватен принцип на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства. За фактите, които не са „доказани“ чрез обективно проверими доказателства, се прилага по-широкообхватният принцип на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства, като се използват по-специално показателите за достоверност и като цяло се следват етапите на методологията за оценка на доказателствата, разгледана по-горе.

(b) Член 4, параграф 5 от КД (преработен текст)

[Съдържание] [Контролен списък]

Докато по-широкообхватният принцип на гласуване на доверие при отсъствие на достатъчно доказателства дава насоки за това кога може да бъде приет даден материален факт, в **член 4, параграф 5 от КД (преработен текст)** са разгледани конкретни случаи, в които даден материален факт не трябва да бъде отхвърлян в никакъв случай. Тази разпоредба е особено относима, когато въпреки че са приложени показателите за достоверност и е изпълнено задължението за разследване, определянето на доказателствената тежест на положителните и отрицателните констатации за достоверността все още не дава възможност да се достигне до категорично заключение относно даден материален факт. Когато всички условия в

⁽¹³⁶⁾ ВКБООН, [Handbook on procedures and criteria for determining refugee status and guidelines on international protection under the 1951 Convention and the 1967 Protocol Relating to the Status of Refugees](#) (Наръчник по процедури и критерии за определяне на статут на бежанец и насоки относно международната закрила в съответствие с Женевската конвенция от 1951 г. и Протокола към нея за статута на бежанците от 1967 г.), произдадено, Женева, февруари 2019 г., т. 196, 197, 203 и 204.

член 4, параграф 5 от КД (преработен текст), както те са показани на фигура 12 по-долу, са **кумулятивно** изпълнени, със сигурност ще се знае, че материалният факт не следва да бъде отхвърлен.

Фигура 12. Кумулативни условия, при които материални факти не може да бъдат отхвърлени на основание член 4, параграф 5 от КД (преработен текст)

Важно е да се отбележи, че условията на букви а), б) и в) са приложими към обосноваването на разглеждания материален факт.

В условието на буква а) е предвидено, че „кандидатът е положил реални усилия да обоснове своята молба“. Това е условие, за което оценката се извършва, когато се разглежда дали кандидатът е предприел съответните стъпки за събиране на доказателства за обосноваване на материалния факт (вж. раздел [1.1.1, буква а\), подточка i. „Положил ли е кандидатът реални усилия да направи изявления и да предостави всички документи, с които разполага?“](#)). Оценката по това условие следва да се извърши, като се вземат предвид личните обстоятелства на кандидата. Ако се е очаквало, че кандидатът ще предприеме допълнителни разумни стъпки за събиране на доказателства, но липсата на реални усилия е довела до липсваща информация или доказателства, което влияе върху способността да се достигне до заключение относно материалния факт, тогава кандидатът не е изпълнил това условие.

В условието от буква б) е предвидено, че „всички относими елементи, с които кандидатът разполага, са били представени и е било дадено задоволително обяснение за липсата на останалите относими елементи“. Това е условие, оценката за което се извършва, когато се разглежда дали има доказателства на разположение на кандидата, които той би могъл да предостави за обосноваване на материалния факт, но не е направил това (вж. раздел [1.1.1, буква а\), подточка iii. „Предоставил ли е кандидатът](#)

[приемливо обяснение за липсата на доказателства в подкрепа на молбата му?](#)). Ако не е представено логично обяснение, предвид личните обстоятелства на кандидата, и поради това, че този елемент не е представен, не е възможно да се направи заключение относно материалния факт, тогава това условие не е изпълнено.

В условието от буква в) е предвидено, че „декларациите на кандидата са преценени за непротиворечиви и достоверни и не влизат в разрез с наличната и относима към неговия случай обща и конкретна информация“. Оценката по това условие е извършена, тъй като то покрива критериите за достоверност на изявленията по отношение на съгласуваност, правдоподобност и съответствие с ИДП (вж. раздел [2.2. „Оценяване на изявленията на кандидата въз основа на показателите за оценка на достоверността“](#)). Ако тези критерии не са изпълнени, предвид личните обстоятелства на кандидата, това условие не е изпълнено.

В условието от буква г) е предвидено, че кандидатът трябва да е подал молба за международна закрила във възможно най-ранния момент, освен ако може да посочи определени причини за това, че не го е направил. Когато се прилага това условие, следва да се има предвид, че фактът, че самата молба не е подадена във възможно най-ранния момент, в никакъв случай не трябва да се използва като единствено основание за отхвърляне на молбата за международна закрила. Това е определено в ДПУ (преработен текст) ⁽¹³⁷⁾. В зависимост от националната практика и/или законодателство късното подаване може да се счита за един от признаците, които трябва да се вземат предвид при оценката на достоверността, по-специално, когато молбата не е подкрепена с документни доказателства ⁽¹³⁸⁾. Когато се разглежда този фактор, на кандидата трябва да бъде дадена възможност да обясни причината (причините) за предполагаемото забавяне на подаването на молбата му. Ако кандидатът може да представи основателно обяснение за това, че не е подал молба за международна закрила във възможно най-ранния момент, „късното“ подаване на молбата не следва да има отрицателно въздействие върху цялостната оценка на молбата.

В условието от буква д) е предвидено, че следва да бъде установена общата достоверност на твърденията на кандидата. Общата достоверност са „сведенията относно достоверността“ на кандидата в качеството му на търсещо убежище лице. Тя се отнася до всички важни фактически елементи, свързани с действията на кандидата, които стават известни в хода на процедурата за предоставяне на убежище, и не е ограничена само до оценката на един материален факт.

Тези елементи може да включват, наред с другото, поведение или изявления, които показват, че кандидатът не се страхува да се върне в своята държава на произход, или, напротив, поведение или изявления, които подчертават този страх; действия или бездействия на кандидата във връзка със задължението му да обоснове молбата си, като например укриване на информация или надлежно предоставяне на цялата информация,

⁽¹³⁷⁾ Член 10, параграф 1 от ДПУ (преработен текст): „Държавите членки гарантират, че молбите за международна закрила не са отхвърлени или изключени от разглеждане по причина единствено, че молбата не е подадена в най-кратките възможни срокове“.

⁽¹³⁸⁾ Член 4, параграф 5, буква г) от КД (преработен текст).

предоставяне на подвеждаща информация ⁽¹³⁹⁾ или прямота на поведението, представяне на фалшифицирани документи или обосноваване на случая с автентични документи; възпрепятстване на разглеждането на случая или изпълнение на задължението да сътрудничи. На фигурата по-долу са показани елементи, които може да се вземат предвид.

Фигура 13. Обща достоверност — примери за елементи, които трябва да се вземат предвид

Отчитането на поведението на кандидата за целите на определянето на общата достоверност се съсредоточава върху обективните действия на кандидата. То не може да се основава на наблюдения върху външните прояви на кандидата (начина, по който изглежда или се държи). Общата достоверност не е признак за личността на кандидата, а по-скоро следствие от неговите действия. Ако действията на кандидата оставят у органа по предоставяне на убежище съмнения относно това дали са проява на липса на необходимост от закрила, кандидатът може да се попита за тези аспекти на неговите действия, за условията, при които са извършени, и по този начин да се изяснят тяхното значение и последици още по време на личното интервю.

Негативните действия, изброени по-горе, трябва да са достатъчно сериозни по своето естество, както сами по себе си, така и при повторно извършване или в съчетание с други действия, за да се счита, че влияят на общата достоверност на твърденията на кандидата. Следователно само по силата на факта, че едно от тях може да бъде установено в сведенията за кандидата, това не може да има отрицателно въздействие върху общата достоверност. Сведения за кандидата, които не са свързани с процедурата за предоставяне на убежище, не са от значение за установяването на общата достоверност на твърденията на кандидата.

Във всички случаи, преди да се стигне до заключение относно общата достоверност на твърденията на кандидата, трябва да бъдат разгледани всички индивидуални и косвени фактори, които биха могли да обяснят разглежданото поведение у него и да му се даде възможност да даде обяснение.

⁽¹³⁹⁾ Вж. решение на Съда на ЕС от 29 юни 2023 г. по дело [X/International Protection Appeals Tribunal, The Minister for Justice and Equality, Ирландия](#), C-756/21, ECLI:EU:C:2023:523, т. 93. Резюмето е достъпно в [базата данни на EUAA за съдебна практика](#). По това дело Съдът е счел, наред с други елементи, че член 4, параграф 5, буква д) от [Директива 2004/83/ЕО на Съвета](#) от 29 април 2004 г. относно минималните стандарти за признаването и правното положение на гражданите на трети страни или лицата без гражданство като бежанци или като лица, които по други причини се нуждаят от международна закрила, както и относно съдържанието на предоставената закрила (ОВ L 304, 30.9.2004 г.), трябва да се тълкува в смисъл, че декларация с невярно съдържание в първоначалната молба за международна закрила, която е оттеглена от кандидата за убежище при първата възникнала възможност за това, след като в това отношение той е дал обяснения, не е от естество сама по себе си да попречи на установяването на общата достоверност на твърденията на кандидата.

3. Стъпка 3. Оценка на риска

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

3.1. Въведение

Оценката на риска е третата стъпка от подхода от три стъпки за оценката на доказателствата и риска, предложен в началото на ръководството. Оценката на риска е реална и ориентирана към бъдещето оценка (настояще и бъдеще) на вероятността при връщане кандидатът да бъде изправен пред събитие, което потенциално се определя като преследване или тежко посегателство; оценка, при която се вземат предвид всички (и само) приети материални факти (отнасящи се до настоящето и миналото), личните обстоятелства на кандидата и наличната в момента информация.

В тази глава понятието „събитие“ се използва в широк смисъл и обхваща всичко неблагоприятно, което може да се случи на кандидата при завръщането му в държавата на произход. Събитията може да включват например действия или бездействия, отнасяне, преживявания или ситуации, в които кандидатът може да попадне.

На фигурата по-долу е показан подходът от три стъпки, в който също така се изяснява разликата между оценката на доказателствата и оценката на риска, както и разделителната линия между реалната и правната оценка.

Фигура 14. Реална и правна оценка по време на процедурата по разглеждане на молбата

На този етап установяването на риск все още не предполага правното квалифициране на събитията като „преследване“ или „тежко посегателство“. Това е само определяне и описване на събитията, които биха могли да се случат на кандидата при завръщането му в държавата на произход или обичайно местопребиваване и които биха могли да се определят като преследване или тежко посегателство, както и оценка на вероятността те да се случат. На етапа на оценка на риска е много важно точното определяне и описване на събитията, които биха могли да се случат на кандидата и които биха могли да се определят като преследване или тежко посегателство. Това ще спомогне да се направи оценка и да се вземе решение дали тези събития може да се определят като преследване или тежко посегателство на етапа на правния анализ. По същия начин оценката за вероятността от настъпване на дадено събитие в рамките на оценката на риска ще бъде основата за оценката на „основателните опасения“ при правния анализ.

Оценката на риска не се основава на предположения, а на обективна методология, която „трябва във всички случаи да се прави бдително и предпазливо ..., се основава единствено на конкретната оценка на фактите и обстоятелствата“ ⁽¹⁴⁰⁾ по случая. От друга страна, правният анализ е правната оценка за това дали са изпълнени условията за предоставяне на международна закрила.

Оценката на риска се състои от две основни стъпки:

1. определяне на риска (рисковете);
2. оценка на риска (рисковете).

3.2. Определяне на риска (рисковете)

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Рискът е бъдещо събитие, което може да се случи и представлява заплаха за кандидата. Той се определя от това какво може да се случи, причината (причините) за това, кой може да го извърши или причини и обстоятелствата, при които това може да се случи. За да се определи(ят) точно рискът(овете), трябва да се използват резултатите от оценката на доказателствата, което означава:

- изразените от кандидата опасения и рискове;
- определените рискове въз основа на текущо наличната информация.

⁽¹⁴⁰⁾ Съд на ЕС, решение от 5 септември 2012 г. по дело [Bundesrepublik Deutschland/Y и Z](#), жалби N° C-71/11 и C-99/11, EU:C:2012:518, бележка под линия 33, точка 77, в която допълнително се уточнява, че тази оценка трябва да се извърши в съответствие с правилата, съдържащи се по-специално в член 4 от [Директива 2004/83/ЕО на Съвета](#) от 29 април 2004 г. относно минималните стандарти за признаването и правното положение на гражданите на трети страни или лицата без гражданство като бежанци или като лица, които по други причини се нуждаят от международна закрила, както и относно съдържанието на предоставената закрила (ОВ L 304, 30.9.2004 г.). Резюмето е достъпно в [базата данни на EUAA за съдебна практика](#).

Не трябва да се забравя, че за определяне на рисковете е необходима информацията за държавата на произход.

За да могат да се идентифицират евентуални рискове, които не са посочени от кандидата, е от основно значение да е налице точна информация за общото положение в държавата на произход, както и да има добра представа за специфичния профил и личните обстоятелства на кандидата. Макар че рискове, които не са споменати от кандидата, по-често може да бъдат идентифицирани на етапа на събиране на доказателства, на етапа на оценката на риска също е възможно да бъдат определени някои нови рискове след проучване на ИДП относно текущото положение в държавата на произход. Това може да се случи, например, когато след провеждането на интервюто настъпят промени. В този случай работата трябва да се върне към предишните стъпки, да се определят основните материални факти, да им се направи оценка и ако бъдат приети, да се продължи с оценката на риска.

Следва да се има предвид, че след проучването на ИДП, освен нови рискове може да бъдат установени и някои, които се различават от първоначално описаните от кандидата и които са свързани с конкретни материални факти.

Пример за определяне на риск след като е взета предвид ИДП: [Случай на активистка от държавата Б](#)

Кандидатката твърди, че се страхува да не бъде убита заради профила си на адвокат в неправителствени организации, защитаващи правата на човека и разобличаващи нарушаването им. Приет е материалният факт, че тя е адвокат на неправителствени организации, които защитават правата на човека и разобличават нарушаването им.

Но от проучването на ИДП се установява, че хората с такъв профил не рискуват живота си, а по-скоро им се отнемат разрешителните за извършване на професионална дейност или им се затварят офисите.

На това основание ще бъде определено, че рискът за нея не е да бъде убита, а да ѝ бъде отнето разрешителното за извършване на професионална дейност или да бъде затворен офисът ѝ заради политическата ѝ дейност. Разбира се, може да има и допълнителни рискове в зависимост от останалите материални факти, които са приети.

ИДП за оценката на риска

ИДП, която е използвана при оценката на достоверността (показатели за външна достоверност), не е непременно същата като ИДП, използвана за оценката на риска. Докато ИДП, която е в основата на оценката на достоверността, се фокусира върху потвърждаването на минало събитие или ситуация, ИДП за оценката на риска включва и всякакви други сведения, които може да указват, че в бъдеще може да се случи определен вид посегателство. Например в ИДП за оценката на риска се разглежда обективното положение в областта на сигурността и правата на човека в държавата на произход, моделите на поведение на извършителя на преследването или тежкото посегателство и рисковете, на които са изложени лица, намиращи се в сходно положение с това на кандидата.

Пример за определяне на рискове въз основа на приети материални факти:

Случай на активистка от държавата Б

Първоначално кандидатката се опасява, че ще бъде подложена на тормоз от властите в страната си заради дейността си като адвокат в неправителствени организации, защитаващи правата на човека и разобличаващи нарушаването им. Под тормоз има предвид (несправедлив) съдебен процес, основан на неверни обвинения, евентуална присъда и задържане, физическо и сексуално насилие и дори смърт.

Изхождайки от изразените опасения, служителят е направил оценка на достоверността и е приел/отхвърлил някои материални факти. По-долу е даден списък на материалните факти, които са приети.

- **Материален факт 1.** Кандидатката е от държавата Б.
- **Материален факт 2.** Кандидатката е адвокат по правата на човека, обществен лидер и застъпник срещу нарушения на правата на човека в държавата Б.
- **Материален факт 3.** Кандидатката е член на няколко правозащитни организации, включително на НПО с наименованието Y.
- **Материален факт 4.** Кандидатката е участвала в демонстрация.
- **Материален факт 5.** Кандидатката е арестувана, задържана и бита вследствие на участието ѝ в демонстрацията и заснемането ѝ.
- **Материален факт 6.** Кандидатката е обвинена в „оказване на съпротива при задържане“ и „публично подстрекаване към насилие“ и е получила обвинителен акт, в който е посочена датата на съдебния процес пред военния съд.

В този случай рисковете за кандидатката се основават на изразените от нея опасения въз основа на събития, които е преживяла в миналото. Следователно рисковете при завръщане, които ще бъдат определени, са че срещу нея може да бъде повдигнато обвинение въз основа на обвинителния акт, който е получила; докато трае съдебният процес може да бъде задържана под стража; може да бъде изправена пред несправедлив съдебен процес; след този процес може да бъде осъдена и лишена от свобода. По време на този процес тя може да бъде малтретирана, подложена на тормоз или дори убита от властите в страната ѝ. Тези възможни събития се дължат на дейността ѝ като адвокат по правата на човека и на участието ѝ в демонстрацията.

Точното описание на риска или рисковете, посочени от кандидата или определени от служителя по случая, ще бъде от полза през цялото времетраене на оценката на риска. Това е фазата, която ще позволи при пристъпването към правния анализ да бъдат определени редица аспекти. Сред тях са и следните: дали тези реални рискове може да се считат за основателно опасение от преследване или реален риск от тежко посегателство; кои са извършителите на преследването или тежкото посегателство; причините за преследването; обстоятелствата, при които това би се случило; и дали има възможност за закрила. С други думи, дали тези реални елементи попадат в обхвата на правните определения и отговарят на тях.

Принципи, които трябва да се вземат предвид при определянето и описването на рисковете

- Изявленията на кандидата са отправната точка за определяне на рисковете.
- Те се допълват от рисковете, които ще бъдат определени въз основа на текущо наличната информация.
- Резултатът от оценката на достоверността (приети/отхвърлени материални факти) ще определи точния обхват на рисковете.
- В описанието следва да бъдат включени всички относими подробности, свързани с рисковете (т.е. какво, от кого, защо, при какви предразполагащи обстоятелства и дали има възможност за закрила).
- Рисковете са свързани само със събития, които може да се случат в бъдеще.
- На този етап трябва да се избягва всякаква правна квалификация.

3.3. Оценка на риска

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

След определянето на рисковете, които може да се случат на кандидата при завръщане, следващата стъпка е да се направи оценка на вероятността те да се случат в случай на завръщане.

Целта на оценката на риска е да се определят видовете посегателства, по отношение на които може да има „основателни опасения“ или „реална опасност“.

При оценката на риска рискът винаги трябва да се разглежда в неговата цялост: опасения от събития във връзка с конкретни извършители, причини и обстоятелства, при които събитията може да се случат, както е разгледано по-горе.

След като бъде обсъдено кои критерии за вероятност да бъдат приложени и какво да последва, настоящият раздел ще спомогне да бъдат проучени всички аспекти на рисковете и включва въпроси, които може да бъдат поставени, за да се определят всички елементи (показатели за риска), които могат да повлияят на вероятността от реализиране на риска, преди да бъде направено заключение относно всички тези елементи, взети заедно. В заключението следва да бъде определена правилната тежест на всяка от констатациите по отношение на показателите за риска, да бъдат приложени правилата за прехвърляне на тежестта на доказване, когато е необходимо, и да бъде направено заключение дали са налице условията за разумна степен на вероятност.

Следва да се има предвид, че на етапа на оценка на риска не се извършва правен анализ. Въз основа на резултата от тази оценка обаче, в рамките на тази стъпка следва да бъде определено дали са налице основателни опасения от преследване или тежко посегателство.

3.3.1. Критерии за вероятност за основателни опасения и реален риск (изискване за доказване)

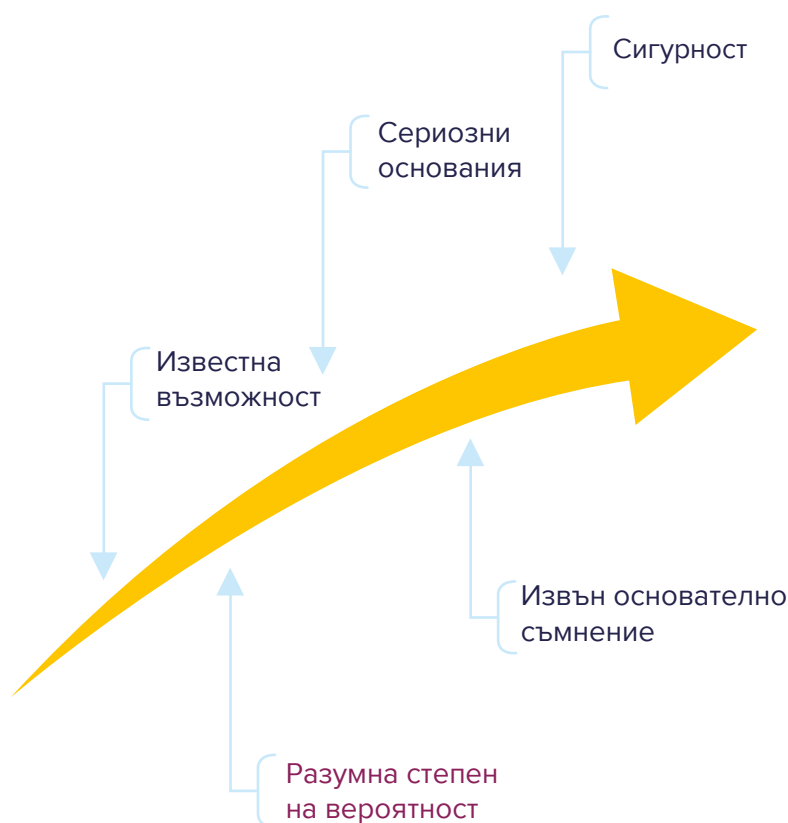
[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

За да бъде направена оценка за вероятността от възникване на риска, е необходимо да бъдат приложени правилните критерии. Критериите за вероятност по отношение на риска се изразяват в праговата стойност, която трябва да е достигната, за да се установи дали определен риск може да настъпи в разумно предвидимо бъдеще в случай на връщане на кандидата в държавата му на произход или на предишното му обичайно местопребиваване. Когато прагът е достигнат, се приема, че рискът съответства на добре обосновано опасение или реален риск.

Макар че прагът за оценката на риска не е определен в правото на ЕС, а и Съдът на ЕС все още не се е произнесъл по този въпрос, най-често прилаганият критерий за вероятност при оценка на бъдещ риск за кандидата е „разумна степен на

вероятност“⁽¹⁴¹⁾. Това означава, че очакваната степен на вероятност рискът да се случи не трябва да се определя толкова висока, колкото степента за „сигурност“ или „значителна вероятност“, или че рискът ще се случи „извън основателно съмнение“. От друга страна и „известна вероятност“ или „известна възможност“ не са достатъчни, за да се установи бъдещ риск. На фигурата по-долу са представени различните критерии за вероятност.

Фигура 15. Критерии за вероятност за основателни опасения и реален риск

⁽¹⁴¹⁾ Съд на ЕС, решение от 5 септември 2012 г. по дело [Bundesrepublik Deutschland/Y и Z](#), C-77/11 и C-99/11, EU:C:2012:518, т. 76. Резюмето е достъпно в [базата данни на ЕУАА за съдебна практика](#). В това решение Съдът на ЕС е пояснил, че когато преценяват дали даден кандидат има основателни опасения от преследване, компетентните органи „определят дали установените обстоятелства представляват или не заплаха, поради която съответното лице може с основание да се опасява с оглед на личното си положение, че действително спрямо него ще бъдат извършени актове на преследване“; Съд на ЕС (голям състав), решение от 2 март 2010 г., [Aydin Salahadin Abdulla и други/Bundesrepublik Deutschland](#), съединени дела C-175/08, C-176/08, C-178/08 и C-179/08, EU:C:2010:105, точка 89. Резюмето е достъпно в [базата данни на ЕУАА със съдебна практика](#); Съд на ЕС, решение от 7 ноември 2013 г. по дело [Minister voor Immigratie en Asiel/X, Y и Z](#), съединени дела C-199/12—C-201/12, EU:C:2013:720, точка 72. Резюмето е достъпно в [базата данни на ЕУАА за съдебна практика](#).

Както се споменава и в случая с BVerwG (неофициален превод):

Критерият за вероятност предполага, че при обобщената оценка на екзистенциалния проблем, подложен на разглеждане, фактите в подкрепа на наличието на преследване имат по-голяма тежест и следователно имат предимство пред фактите, които подкрепят противното. Тук трябва да се приложи подход на „квалифициране“, в смисъла на претегляне и преценка на всички установени обстоятелства и тяхното значение. Същественият въпрос е дали с оглед на тези обстоятелства може да бъде предизвикано опасение от преследване у едно разумно и предпазливо лице в положението на засегнатото лице.

Федерален административен съд (Германия), BVerwG 10 C 23.12, параграф 32, достъпно на немски език на адрес [Urteile und Beschlüsse I Bundesverwaltungsgericht](#); ВКБООН, [Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status and Guidelines on International Protection Under the 1951 Convention and the 1967 Protocol Relating to the Status of Refugees](#) (Наръчник за процедурите и критериите за определяне на статут на бежанец и насоки относно международната закрила в съответствие с Конвенцията от 1951 г. и Протокола към нея за статута на бежанците от 1967 г.), февруари 2019 г., HCR/IP/4/ENG/REV. 4, параграф 42; ВКБООН, [Note on Burden and Standard of Proof in Refugee Claims](#) (Бележка относно тежестта и изискването за доказване при молби за убежище), 16 декември 1998 г., т. 16 и 21.

За „разумната степен на вероятност“ е необходим качествен анализ. Това не означава, че рискът трябва да бъде определен количествено въз основа на скала на вероятностите или че вероятността за реализиране на риска е „по-скоро възможно, отколкото невъзможно“. Наличието на „разумна степен“ не може да се замени с математическа формула. За да се направи оценка на „разумността“ на степента на вероятност, оценката на риска следва вместо това да се съсредоточи върху индивидуалното положение на кандидата в рамките на текущите обстоятелства в държавата на произход.

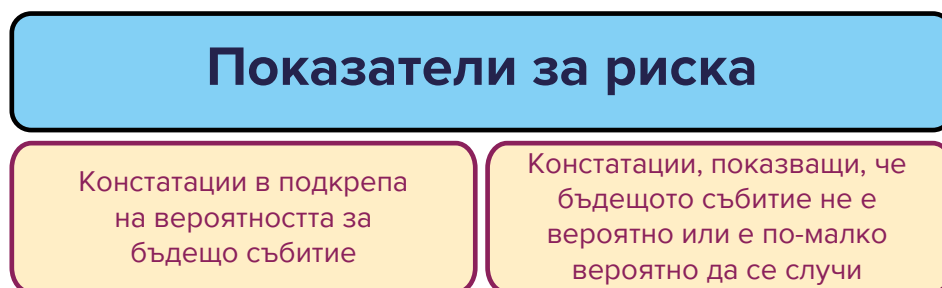
Оценката на вероятността се простира до предвидимото с разумни основания бъдеще. Предвидимото с разумни основания бъдеще е това, което може с разумни основания да се очаква да се случи въз основа на информацията за минали и настоящи събития и обстоятелства. Разумно предвидимото бъдеще се простира отвъд непосредственото бъдеще, но не по-далеч от момента, когато може с разумно основание да се очаква да се случат определени събития.

3.3.2. Показатели за риска

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Показателите за риска дават възможност да се проучат всички елементи, които могат да повлияят на вероятността от неговото реализиране. Тези показатели може да са насочени както към констатациите, които подкрепят вероятността събитието да се случи в бъдеще, така и към такива, които показват, че има основания да се смята, че рискът няма да се материализира.

Фигура 16. Показатели за риска

Показателите за риска се разглеждат, като се изследват следните пет области.

- Събитията, които кандидатът е преживял в миналото (в т.ч. събития, които може да представляват преследване или тежко посегателство, заплахи от такива и ситуации или действия, които е вероятно да водят до такива събития).
- Близки до кандидата лица или намиращи се в сходно с неговото положение, които са преследвани, обект са на тежки посегателства или са под заплаха от такива.
- Личните обстоятелства на кандидата, които могат да увеличат или намалят риска.
- Основните причини или мотиви за събитията, от които се опасява кандидатът при евентуалното му връщане в държавата му на произход.

- g) Способността на извършителите на преследването или тежкото посегателство да заплашват или да изпълнят заплахите в случай на връщане.

За всяка от тези области в раздела по-долу са представени полезни въпроси за проучване на всички аспекти на риска и достигане до положителни и/или отрицателни констатации. Следва да се има предвид, че разгледаните тук показатели не са изчерпателен брой и че може да има допълнителни показатели за риска, които да е необходимо да се вземат предвид за отделни молби.

Значение на ИДП при оценката на риска

За извършването на оценка на риска ще е необходимо да бъде проучена и използвана най-актуалната, относима и надеждна ИДП, разглеждана в светлината на индивидуалните характеристики и обстоятелства по случая. Освен в случаи, когато кандидатът е добре известно лице, обикновено ИДП дава информация предимно за лица, които се намират или е възможно да се намират в сходно положение с това на кандидата.

За някои случаи или определени държави има огромно количество сведения от много източници. За други случаи и държави обаче може да се намери само ограничен обем информация. Фактът, че не се намира информация за текущото положение по отношение на риска, за който се извършва оценка, не означава непременно, че рискът не съществува. Това по-скоро може да означава, че няма сведения или има недостатъчно докладвани сведения по темата.

За подхода при противоречива, ограничена или липсваща ИДП при разглеждането на молбата вж. EASO, [Практическо ръководство относно използването на информацията за страната на произход от служителите, работещи по случаи при разглеждане на молби за убежище](#), декември 2020 г., стр. 38–40.

(а) Събитията, които кандидатът е преживял в миналото

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

По принцип фактът, че дадено събитие вече се е случвало в миналото, сам по себе си вероятно е най-силният показател, че има вероятност то да се случи отново в бъдеще. Поради това в КД (преработен текст) е предвидено изместване на тежестта на доказване в случаите, когато в миналото „кандидат вече е бил преследван или вече е понесъл тежки посегателства, или е бил обект на директни заплахи за подобно преследване или подобни посегателства“⁽¹⁴²⁾. За повече информация относно това прехвърляне на тежестта на доказване вж. раздел [3.4. „Заключение относно риска“](#).

⁽¹⁴²⁾ Член 4, параграф 4 от КД (преработен текст):

Фактът, че кандидат вече е бил преследван или вече е понесъл тежки посегателства, или е бил обект на директни заплахи за подобно преследване или подобни посегателства, е сериозен признак за основателни опасения на кандидата от преследване или от реален риск да понесе тежки посегателства, освен ако не съществуват определени основания да се смята, че това преследване или тези тежки посегателства не биха се повторили.

Чрез идентифицирането на материалните факти и оценката за достоверност вече са установени всички събития, които са се случили в миналото и които може да обосноват бъдещия риск.

След като определени минали събития са приети за достоверни, важен аспект, който трябва да се проучи по-нататък в оценката на риска, е как те се разполагат във времето.

Кога се е случило (последното) събитие?

- Колко време е изминало между последното събитие и момента, в който кандидатът е напуснал държавата си на произход?
- Какво се е случило в периода между последното събитие и отпътуването на кандидата?
- Какво е направил извършителят на преследването или тежките посегателства през това време?
- Ако не е имало значими събития в междинния период, какви са причините да не се случи нищо друго? Има ли признаци, че въпреки изминалото време извършителят отново ще започне да отправя заплахи към кандидата или да извършва действия, които биха могли да се определят като преследване или тежко посегателство?

Ако дадено събитие е настъпило много преди отпътуването на кандидата от държавата му на произход и той е живял дълго време без подобни събития да са се повторили, това може да е признак, че е налице ограничен риск това да се случи отново в бъдеще. Случаят може да се счита за такъв, при условие че няма други обяснения за това, които трябва да бъдат разгледани задълбочено. Възможно е да има много причини, поради които преди отпътуването не са се случили никакви събития. Възможно е извършителят да не е знаел за местонахождението на кандидата или да е имал други приоритети по това време, без непременно да е променил политиката или намеренията си спрямо кандидата.

Важно е да се отбележи, че макар преживяването на минали събития, които може да се определят като преследване или тежки посегателства, да е сериозен признак, че е вероятно такива събития да настъпят и в случай на връщане, от друга страна, липсата на минали събития, които биха могли да представляват преследване или тежки посегателства, не означава непременно, че липсва бъдещ риск, тъй като не може да се очаква лицето да чака да стане обект на такива събития, преди да напусне държавата си на произход.

(b) Близки до кандидата лица или такива, които са в сходно положение на неговото

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Има ли заплаха за близки до кандидата лица или опасност такива лица да станат обект на събития и/или поведение, които може да бъдат квалифицирани като преследване или тежки посегателства?

Показател за съществуващ риск е също случилото се или случващото се понастоящем с членове на семейството или приятели във връзка с положението на кандидата.

Например това може да показва, че извършителят на преследването се приближава до кандидата или иска да му навреди чрез близки роднини.

- Заплашени ли са близки на кандидата по същите причини, поради които той се страхува от преследване или тежко посегателство? Заплашени ли са, защото имат близки роднински връзки с кандидата? Заплашени ли са по някакви други причини?

По-долу е представен неизчерпателен списък с елементи, които трябва да се вземат предвид.

Относно събитията

- Какви са събитията, пред които обикновено са изправени близките на кандидата?
- Колко често се случват тези събития?
- Колко широко разпространени са тези събития?

Относно сходството

- Съществуват ли съществени различия между кандидата и свързаните лица, които могат да окажат значително влияние върху риска той да има подобна съдба?

Пример за отношение към роднини като показател за риск: [Случай на активистка от държавата Б](#)

Смъртта на братовчед ѝ, тормозът над роднините ѝ и задържането на племенниците ѝ са очевидно преки заплахи от страна на извършителя на преследването към кандидатката, за да я накара да прекрати дейността си. Ако тези факти са били приети, те ще представляват силни показатели за разглеждания риск.

Дали лица в сходно лично положение и/или със същите характеристики са преследвани, претърпели тежки посегателства или заплашвани по този начин?

Когато лица, намиращи се в сходно положение като кандидата и/или притежаващи същите характеристики, са преследвани или са подложени на тежки посегателства, това е сериозен показател, че самият кандидат вероятно също ще е изложен на риск при завръщането си. Сходствата може да са реални или подразбирани. В този случай е необходимо да се разгледат следните въпроси.

По-долу е представен неизчерпателен списък с елементи, които трябва да се вземат предвид.

Относно събитията

- Какви са събитията, пред които обикновено са изправени лица в подобно положение?

- Тези събития предвидени ли са от закона?
- Колко често се случват тези събития?
- Колко широко разпространени са тези събития?

Относно сходството

- В каква степен положението на кандидата съответства на положението на лица, преживели преследване или тежки посегателства, и/или в каква степен те имат сходни характеристики?
- Съществуват ли съществени различия между кандидата и лица, подложени на преследване или тежки посегателства, които могат да окажат значително влияние върху риска той да бъде преследван или обект на тежко посегателство?

Сходствата или разликите може да се отнесат до изброените по-долу примери.

Район на произход на кандидата

- Преследването или тежкото посегателство ограничено ли е до друг район, различен от този, в който кандидатът е пребивавал или от който произхожда?
- Има ли основания да се смята, че преследването или тежките посегателства ще останат ограничени само в тези райони?
- Разполага ли извършителят на преследването или тежките посегателства със същите възможности в района на произход на кандидата?

Профил на лицето

- Дали преследването или тежките посегателства са насочени главно или изключително само към по-изявени лица?
- Ограничено ли е преследването или тежките посегателства до лица, които:
 - са провеждали някакъв вид дейности?
 - са имали конкретни функции и отговорности в своята организация?
 - са имали определена социална популярност или определени връзки с други изявени опоненти?

Пример за отношение към лица в сходно положение като показател за риск:

[Случай на млад мъж от държавата А](#)

Няма минали събития, които да представляват преследване или тежки посегателства, нито дори заплахи. В този случай, тъй като става въпрос за проверка с насоченост към бъдещето, е важно да се проучи и събере информация за това какво се случва с лица, които отказват да се присъединят към терористичната група. Какви са последствията за тях?

Ако е приет материалният факт, че с кандидата е разговаряно да се присъедини към терористичната организация, показател за риск за кандидата ще бъдат също и

последствия от отказ на други лица, с които е разговаряно по същия начин и които са със сходни характеристики като тези на кандидата. Тези набирания на членове в определени райони ли се провеждат, например? Избраните млади мъже принадлежат ли към определена етническа или социална група?

Примерен сценарий: Кандидатът е напуснал страната, без към него да е отправяно искане да стане член. В този случай преди това не е формулиран и оценяван материалният факт, че той е бил потърсен от групата, а материалният факт относно събитията и поведението на тази терористична група и методите/практиките, които тя използва за набиране на хора.

Ако е прието, че действително е обичайна практика в този район терористичната група да набира млади мъже, тогава профилът на кандидата, и в частност неговата възраст са много важни, за да се прецени дали е възможно той да бъде изложен на този риск, в допълнение към информацията относно това, което се случва с лица със същия профил или в същото положение.

(с) Показатели за риска, свързани с обстоятелствата, които увеличават или намаляват риска

[[Съдържание](#)] [[Контролен списък](#)]

Съществуват ли (лични) обстоятелства, които увеличават или намаляват риска?

Обстоятелствата, които могат да допринесат за риска, вече са идентифицирани като част от установяването на материалните факти. Сега е необходимо тези обстоятелства да бъдат допълнени с всякакви обстоятелства, които могат да увеличат или намалят риска. Въз основа на тях ще се прецени до каква степен те ще увеличат или намалят вероятността от реализиране на риска.

Лични обстоятелства, които могат да повишат риска, може да са свързани с възраст, пол, грамотност, образование, социално положение, семейни отношения, увреждания, етническа принадлежност, вероизповедание или социална група, когато те не са основната причина за този риск. Други обстоятелства може да бъдат свързани с факти, като мястото на пребиваване или факта, че кандидатът има видими белези, доколкото той не може лесно да се разграничи от тези факти. Например в някои държави смяната на адреса не променя факта, че лицето се смята за произхождащо от определена част на страната или от определена част на града.

- По какъв начин е засегнат от тези обстоятелства животът на кандидата или на други лица, за които са налице същите обстоятелства или характеристики?
- До каква степен тези обстоятелства или характеристики правят кандидата по-лесен обект на преследване или тежки посегателства от извършителите?
- До каква степен обстоятелствата правят кандидата „по-желана“ цел?

Други обстоятелства може да увеличат или намалят риска. Сред тях може да са заможност, материално положение, социално положение, семейство, племе или социална мрежа, ниво на образование или механизми за решаване на племенни конфликти и др. Ще е

необходимо да се направи оценка на ефективността на тези обстоятелства за предотвратяване на реализирането на риска и дали това би запазило кандидата от пораздащите опасения събития по предвидим и траен начин.

- До каква степен тези обстоятелства ефективно намаляват риска?

(d) Показатели за риска, свързани с мотивите на извършителите да осъществят събития, които може да се квалифицират като преследване или тежки посегателства

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Важно е да се прецени какъв(ви) е(са) мотивът(ите) за предполагаемите събития, които може да се квалифицират като преследване или тежки посегателства към момента на евентуалното връщане на кандидата. Възможно е да са настъпили промени в мотива или самият мотив да е отпаднал напълно.

Ще има ли извършителят (все още) мотив да осъществи заплахата към момента на евентуално завръщане?

Извършителят на преследване или тежко посегателство може да е променил политиката си по отношение на предполагаемите събития, които може да представляват преследване или тежко посегателство, или неговата позиция или интереси може да са се променили.

Има ли някакви промени в законодателството, например въведена мярка за амнистия или декриминализиране на дадено престъпление?

- Имало ли е промяна на режима? Ако отговорът е „да“, на какви равнища и в каква степен?
- Настъпила ли е промяна в отношението, проявявано от извършителя на преследването или тежкото посегателство към кандидата, членовете на неговото семейство или други лица в сходно положение?
- Кандидатът все още ли притежава или може да се счита, че притежава характеристиката(ите), на която(ито) се основава мотивът за предполагаемите събития, които може да се квалифицират като преследване или тежки посегателства?
- Извършителят на преследването постигнал ли е по друг начин (без да се прицелва в кандидата) това, което е искал да постигне?
- При какви обстоятелства кандидатът е напуснал държавата (законно или незаконно напускане, начин на пътуване и т.н.)?

Важно е да се гарантира, че тази промяна е ефективна. Ако например законът е променен, но на практика продължава преследването на подобно поведение, като се използват други правни основания, свързаният с това риск ще продължи да съществува. По същия начин промяна в политическия контекст може да не води до промяна на практика, когато държавните служители остават същите и продължават да се отнасят по същия начин. Дори обстоятелствата, при които кандидатът е напуснал страната си, могат да дадат представа за

намеренията на извършителя на преследването. Например ако кандидатът е преживял събития, извършени от органите, които биха могли да бъдат квалифицирани като преследване или тежки посегателства, но е напуснал държавата законно с всички необходими документи на негово име, това може да е признак, че извършителят не е преследвал кандидата. Най-малкото такъв е бил случаят в момента на напускане.

Ако наличната ИДП съдържа признаци, че мотивът(ите) на извършителя се(са) е(се) променил(и) или изчезнал(и), ще е необходимо да се попита кандидатът дали тези промени се отнасят и за неговото индивидуално положение. Необходимо е да се потвърди, че промяната ще има ефективно въздействие върху риска кандидатът да стане обект на събития, които биха могли да се квалифицират като преследване или тежко посегателство.

Запознати ли са извършителите с действия или характеристики на кандидата, които може да станат мотив за действия, които може да бъдат определени като преследване или тежки посегателства?

Действията, извършени от извършителите на преследване или тежки посегателства, често са предизвикани от поведението или външния вид на кандидата. Затова е необходимо да имате представа как ще изглежда или ще се държи кандидатът при евентуално завръщане. Следва да се има предвид обаче, че от кандидата не може да се очаква да укрие или да скрие елементи, които имат фундаментална връзка с характеристиката(ите), ползваща(и) се със закрила по силата на определението за бежанец, за да избегне преследване⁽¹⁴³⁾. Накратко, от кандидата не може да се очаква да скрие или прикрие това, което е от основно значение за неговата същност или за това, в което вярва.

Понякога не е ясно дали извършителят знае за действията или характеристиките на кандидата, които може да бъдат основание за действия, които може да се квалифицират като преследване или тежки посегателства. Такъв може да е случаят, по-специално, когато опасенията са възникнали на място (*sur place*). В такива случаи ще е необходимо въз основа на изявленията на кандидата да се прецени как „може с основание да се смята“, че той ще се държи или как ще изглежда при завръщането си, като се има предвид, че от него не може да се очаква да крие основни свои характеристики.

Ако например кандидатът е участвал в протест в държавата на убежище само от опортюнистични подбуди, а органите на държавата на произход не знаят за неговото участие и няма признаци, че може да научат за това в обозримо бъдеще, това не може да доведе до риск от събития, които биха могли да се квалифицират като преследване или тежко посегателство. Това е така, защото може с основание да се счита, че кандидатът не участва в подобни протести в държавата на произход.

⁽¹⁴³⁾ Съд на ЕС, решение от 5 септември 2012 г. по дело [Bundesrepublik Deutschland/Y и Z](#), C-77/11 и C-99/11, EU:C:2012:518, т. 78. Резюмето е достъпно в [базата данни на ЕУАА за съдебна практика](#). В това решение Съдът на ЕС разглежда вероизповеданието като основание за преследване. Мотивите в това решение може да бъдат екстраполирани за всички мотиви за преследване, по-специално където в решението се посочва, че не е необходимо „да се вземе предвид възможността на кандидата да избегне риска от преследване, като се откаже от ... закрилата, която Директивата цели да му гарантира чрез признаването на статута на бежанец“, като се откаже от религиозната практика, която лицето счита за необходима за него или която му е наложена от вероизповеданието му. Същите мотиви са приложени по аналогия по отношение на изразяването на сексуалната ориентация в решение от 7 ноември 2013 г. на Съда на ЕС по дело [Minister voor Immigratie en Asiel/X, Y и Z](#), съединени дела C-199/12—C-201/12, EU:C:2013:720, т. 70—76. Резюмето е достъпно в [базата данни на ЕУАА за съдебна практика](#).

Ако обаче от страх кандидатът никога не е изразявал политическото си мнение в държавата си на произход преди отпътуването и следователно органите не знаят какво е политическото му мнение, това може все пак да доведе до риск от събития, които биха могли да бъдат квалифицирани като преследване или тежко посегателство. Това е така, защото от кандидата не може да се очаква да продължи да крие политическото си мнение, за да избегне събития, които биха могли да бъдат квалифицирани като преследване при евентуално връщане.

Ето защо основните въпроси, които следва да бъдат зададени в тази връзка, са следните:

- Какво ще бъде поведението и/или действията на кандидата след завръщането му, като се има предвид какво не може да се очаква от кандидата да скрие или прикрива?
- Кандидатът участвал ли е в дейности или имал ли е определено поведение само от опортюнистични подбуди или по случайност?
- Ако отговорът е „да“, знаят ли органите в държавата на произход за тези дейности или за това поведение?
- Ако отговорът е „да“, как органите възприемат това поведение или тези дейности?

Публикации в социалните медии ⁽¹⁴⁴⁾

- Като пример за бъдещия риск кандидатите може да се позоват на **публичността**, която получава дадена публикация в социалните медии. Потенциално публикациите в социалните медии може да имат голям брой посетители/читатели. Само защото съществува такъв потенциал не означава, че всяка публикация в интернет има голяма аудитория и че, когато случаят е такъв, тази аудитория включва субекта, извършващ преследване или тежки посегателства ⁽¹⁴⁵⁾. Необходимо е да бъдат отчетени всички относими общи и индивидуални обстоятелства, както и обясненията на кандидата, преди да се направят заключения относно вероятността извършителят на преследване или тежки посегателства да знае за дадена публикация. Процесът на проучване се основава на съчетаването на всички различни фактори и е необходимо оценката да бъде направена, като се отчита контекстът на държавата на произход.

⁽¹⁴⁴⁾ Настоящият текст е съставен от ЕУАА, [Практическо ръководство относно политическото мнение](#), 2022 г., раздел 3.7. „Политическо мнение, изразено чрез социалните медии“, стр. 80—86.

⁽¹⁴⁵⁾ За повече информация по този въпрос вж. ЕУАА, [Съдебен анализ — Признание на статут на международна закрила \(Директива 2011/95/ЕС\)](#), второ издание, 2023 г., раздел 1.10.3.4; вж. също Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber (IAC), Обединено кралство), решение от [20 януари 2022 г., XX \(PJA\) — sur place activities — Facebook](#) Iran CG [2022] UKUT 23 (IAC) (последна актуализация 30 септември 2022 г.).

- Когато субектът, извършващ преследване или тежко посегателство, има **политики за активно наблюдение** на онлайн публикации от вида на публикуваните от кандидата, вероятността извършващият преследване субект да знае за тях ще бъде по-голяма. Това важи дори когато настройките за публичността на публикацията(ите) на кандидата са съразмерно ограничаващи. Ако субектът, извършващ преследване или тежко посегателство, проявява по-пасивно поведение, вероятността да разбере за публикацията ще бъде по-малка и ще зависи повече от популяризирането на самата публикация, а не толкова от поведението на субекта, извършващ преследване или тежко посегателство.
- Самото **разпространение/видимостта на публикацията** може да зависи от няколко фактора. Необходимо е да се потърсят признаци, които да позволяват да се разбере каква е вероятността информацията да е достигнала или да е възможно да достигне до извършващия преследване или тежко посегателство субект. Въпросите, които трябва да бъдат разгледани, са: „Поверителна ли е публикацията, с ограничен брой разглеждания или с ограничен потенциален брой разглеждания? Или по-скоро е предназначена, въз основа на използваната медия и инструментите, използвани за осигуряване на публичността ѝ, да бъде видяна от голям брой хора? Разпространява ли се публикацията по друг начин в интернет извън намерението на автора?“.
 - Някои интернет страници позволяват да се види **броят на разглежданията**, на харесванията и т.н. Това може да даде представа за броя на хората, които са достъпили публикацията. Следва да се има предвид, че на някои уеб страници броят на разглежданията не отразява броя на различните лица, които са видели публикацията, а по-скоро броя на посещенията на страницата. Това означава, че множество посещения от едно и също лице, включително от самия автор, ще се отчитат за различни разглеждания. Броят на разглежданията е един от факторите, които следва да се вземат предвид, но „важността“ на този брой ще зависи от националния контекст, а вероятно и от други фактори, като колко отдавна са направени (напр. голям брой разглеждания отпреди много години може да се считат за по-малко значими от по-малък брой скорошни разглеждания).
 - **Броят на „последователите“** на автора, ако е приложимо, може да даде представа за броя на възможните разглеждащи. Фактът, че дадено лице е следвано онлайн от голям брой хора, повишава вероятността неговите публикации да се разглеждат и съдържанието им да се познава и споделя.
 - Важността на **вида на използваната медия** и нейното въздействие. В интернет не всички медии имат еднакво въздействие и обхват. Дали публикацията е публикувана на уебстраницата на популярен вестник или в частен блог? Когато се познава функционирането на различните видове социални медии (Facebook, YouTube, Instagram, TikTok и др.) и влиянието на всяка медия в държавата на произход, ще може да се направи оценка на потенциалния обхват на публикацията. Например не е едно и също дали се публикува в личен или частен блог, или е написана статия в блога на опозиционна партия. Второто вероятно ще бъде последвано от повече хора (и конкретно от извършващия преследване или тежко посегателство субект), докато първото може да остане доста поверително.

- **Достъпност.** Кой има достъп до тази информация и лесно ли може да се получи достъп до нея? Публикациите в интернет невинаги са предвидени да бъдат виждани от всички. Затова трябва да се провери дали страницата е публично достъпна и в каква степен, или е останала за частен или ограничен достъп от ограничен брой разглеждащи. Необходимо е да се провери например кои са „приятелите“ или абонатите на тази публикация или платформа на социална медия и до каква степен информацията може да бъде споделяна с други лица, например дали е възможно страницата да бъде споделена по електронен път. Друг въпрос, който следва да бъде разгледан, е дали всеки би могъл да се натъкне на информацията, случайно или чрез обикновено търсене, или публикацията е толкова трудна за намиране, че само тези, които имат много подробна информация за нея, биха я намерили/видели.
 - **Примерен сценарий.** Ако това е единствената публикация на кандидата и е необходимо да се въведе много конкретна информация, като името на кандидата или конкретни ключови думи, за да може да се намери публикацията, или ако трябва да разполагате с URL адреса, за да стигнете до публикацията, тогава е много малко вероятно някой, който не разполага с тази информация, да попадне на публикацията. Поради това тя не е широко оповестена информация.
- **Наличност.** Страницата все още ли е достъпна в интернет? Авторът може да заличава страници или да променя съдържанието, след като то е било публикувано. Когато кандидатът се позовава на публикации в интернет, трябва да се обърне внимание на начина, по който кандидатът предоставя информацията. Само разпечатка на интернет страница ли представя кандидатът? Тази страница все още ли е налична в интернет и ако не, защо? Ако тя вече не е налична в интернет, може да е интересно да се проверят причините, поради които тази публикация все още може да е показател за риск за кандидата при завръщане.
- Следва да се има предвид обаче, че електронните публикации оставят кибер отпечатък и може да имат безкраен живот, което позволява те да бъдат намерени или възстановени дори след като авторът ги е изтрил.

(а) Показатели за риск, свързани с възможността на извършителя да навреди на кандидата

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Може ли извършител на преследване или тежко посегателство да причини вреда на кандидата?

Възможността на извършител на преследване или тежко посегателство да причини вреда на кандидата ще зависи от неговата позиция и подкрепа. Възможностите му може да се различават значително в зависимост от това дали той е държавен или недържавен субект.

Когато извършителят е държавата, тя по презумпция е в състояние да извърши планираните действия, които биха могли да се квалифицират като преследване или тежко посегателство, и да достигне до кандидата навсякъде на територията на държавата. Въпреки това, все пак е необходимо да бъдат зададени следните въпроси.

- Заплахата от самата държава ли произтича или от отделни лица или ограничена група функционери в рамките на тази държава? Тези лица от личен интерес ли действат или изпълняват държавна политика?
- Ако е така, имат ли тези лица власт или влияние, които се простират извън тяхното местно или регионално равнище?
- Имат ли правомощията да осъществят събития, които биха могли да се квалифицират като преследване или тежки посегателства?

Когато рискът идва от недържавни субекти, е необходимо да се направи внимателна оценка на капацитета им за действие и тяхното влияние.

- Какво е тяхното социално положение?
- В каква степен са приети или подкрепени от заобикалящото ги общество?
- До каква степен те оказват влияние върху държавата и до каква степен държавата е податлива на корупция?
- Могат ли да действат безнаказано?

Констатациите, свързани с капацитета на извършителя, обикновено не водят сами по себе си до заключението, че не съществува риск или че няма разумна степен на вероятност за възникване на риск. Тези констатации следва да се разглеждат в съчетание с останалите признаци за риск. Независимо от това констатациите може да бъдат включени в правната оценка (следващата стъпка в процеса на разглеждане на молбата), по-специално по отношение на наличието на официална закрила като цяло и наличието на АВЗ, както това е определено в КД (преработен текст) ⁽¹⁴⁶⁾.

Свързана публикация на EУАА

За подробно обсъждане на понятието за АВЗ и как да се прилага то, вж. EASO, [Practical Guide on the Application of the Internal Protection Alternative](#) (Практическо ръководство относно прилагането на алтернативата за вътрешна защита), май 2021 г.

3.4. Заключение относно риска

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

За да се направи заключение от оценката на риска, е необходимо да се разгледат заедно всички констатации относно показателите за риска за всеки един риск и да се направи оценка дали са изпълнени критериите за разумна степен на вероятност.

⁽¹⁴⁶⁾ Член 8 от КД (преработен текст).

Разглеждане на всички показатели за риска заедно

Макар някои елементи да не могат сами по себе си да водят до риск с достатъчна степен на вероятност, съчетанието от елементи с оглед на наличната информация може да доведе до заключението, че е налице разумна степен на вероятност рискът да се случи, в случай че кандидатът се върне в държавата на произход.

Ако има разнопосочни показатели, е необходимо да се определи тежестта на всеки един от тях. Показателите, които са пряко свързани с това, което се е случило на кандидата в миналото, може да имат по-голяма тежест от свързаните с това, което се е случило с близки до кандидата лица, което от своя страна може да има по-голяма тежест от свързаните с това, което се е случило с лица в подобно положение. Това обаче е необходимо да се прецени с оглед на конкретното положение, наличната информация и като се вземат предвид личните обстоятелства на кандидата и/или събитието, както и общите обстоятелства в държавата на произход или обичайно пребиваване.

При това ще е необходимо да се приложи изместване на тежестта на доказване за рисковете, които вече са се материализирали в миналото, или заплахите за такива рискове, които вече са се реализирали в миналото. Ако е приет материален факт, който може да се квалифицира като преследване или тежко посегателство в миналото (или пряка заплахата от извършване на такива), се приема, че този факт може да се случи отново в бъдеще ⁽¹⁴⁷⁾ и че вследствие на това е изпълнен критерият за вероятност на риска.

Тази презумпция може да бъде оборена, ако има „определени основания“ да се смята, че подобни събития няма да се повторят в бъдеще. Въпросът дали тези събития се квалифицират като преследване или тежки посегателства не е нещо, за което е необходимо да бъде направена оценка и взето решение на този етап. На този етап е достатъчно да има признаци, че тези минали събития „биха могли“ да се квалифицират като преследване или тежко посегателство ⁽¹⁴⁸⁾. Само ако в рамките на оценката на риска бъде констатирано, че има определени основания да се счита, че тези събития не биха се повторили в бъдеще, тогава този риск няма да бъде подложен на правна оценка.

Не е необходимо да се доказва с пълна сигурност, че преследването или тежките посегателства няма да се случат отново. Вместо това е необходимо да се обоснове, че са налице определени основания, т.е. обективни обстоятелства, да се счита, че тези събития няма да се случат отново.

⁽¹⁴⁷⁾ Член 4, параграф 4 от КД (преработен текст):

Фактът, че кандидат вече е бил преследван или вече е понесъл тежки посегателства, или е бил обект на директни заплахи за подобно преследване или подобни посегателства, е сериозен признак за основателни опасения на кандидата от преследване или от реален риск да понесе тежки посегателства, освен ако не съществуват определени основания да се смята, че това преследване или тези тежки посегателства не биха се повторили.

⁽¹⁴⁸⁾ Фактът, че дадено събитие, което е станало в миналото, е сериозен признак за това, че съществува риск то да се случи отново, освен ако не съществуват определени основания да се смята, че такива действия или събития не биха се повторили, е приложим за всяко действие или събитие, независимо дали то може да се квалифицира като преследване или тежко посегателство, или не.

Например изминал относително дълъг период от време между последния инцидент или заплаха не би бил сам по себе си достатъчен като определено основание да се смята, че събитието няма да се повтори. Необходимо е да са проучени възможните причини за този дълъг изминал период от време, както от гледната точка на кандидата, така и от гледната точка на извършителя на преследването или тежкото посегателство. Само когато бъде констатирано, че няма други обяснения за отсъствието на инциденти или заплахи, освен това, че извършителят на преследването или тежкото посегателство е престанал да преследва или да се опитва да извършва посегателства над кандидата, и когато няма други признаци, че той отново ще продължи да извършва това в бъдеще, може да се направи заключението, че изминалият период от време може да представлява част от определените основания да се смята, че преследването или тежкото посегателство не би се повторило.

Правен анализ

След като бъде извършена оценката на риска, ще се запазят само рисковете, за които има разумна степен на вероятност да се случат на кандидата при завръщането му в държавата на произход. За всеки един от тях ще е описано какво е прието по отношение на това от какво се опасява кандидатът, от кого и защо или при какви обстоятелства. Въз основа на тези рискове може да се премине към етапа на правния анализ, по време на който се прави оценка дали са изпълнени материалноправните условия, предвидени в КД (преработен текст) за предоставяне на международна закрила, първо за статут на бежанец и, ако е необходимо, и за статут на субсидиарна закрила.

Ще бъде анализирано дали събитията, които биха могли да се случат на кандидата при завръщането му с разумна степен на вероятност (както това е определено в оценката на риска), биха довели до преследване или тежко посегателство. Ако това бъде потвърдено, ще бъде направена оценка за наличието на национална закрила и за приложимостта на потенциална АВЗ и ще бъде направен правен анализ на установените основания за изключване.

Свързана публикация на EУАА

За по-подробен анализ вж. EASO, [Практическо ръководство: условия за предоставяне на международна закрила](#), април 2018 г.

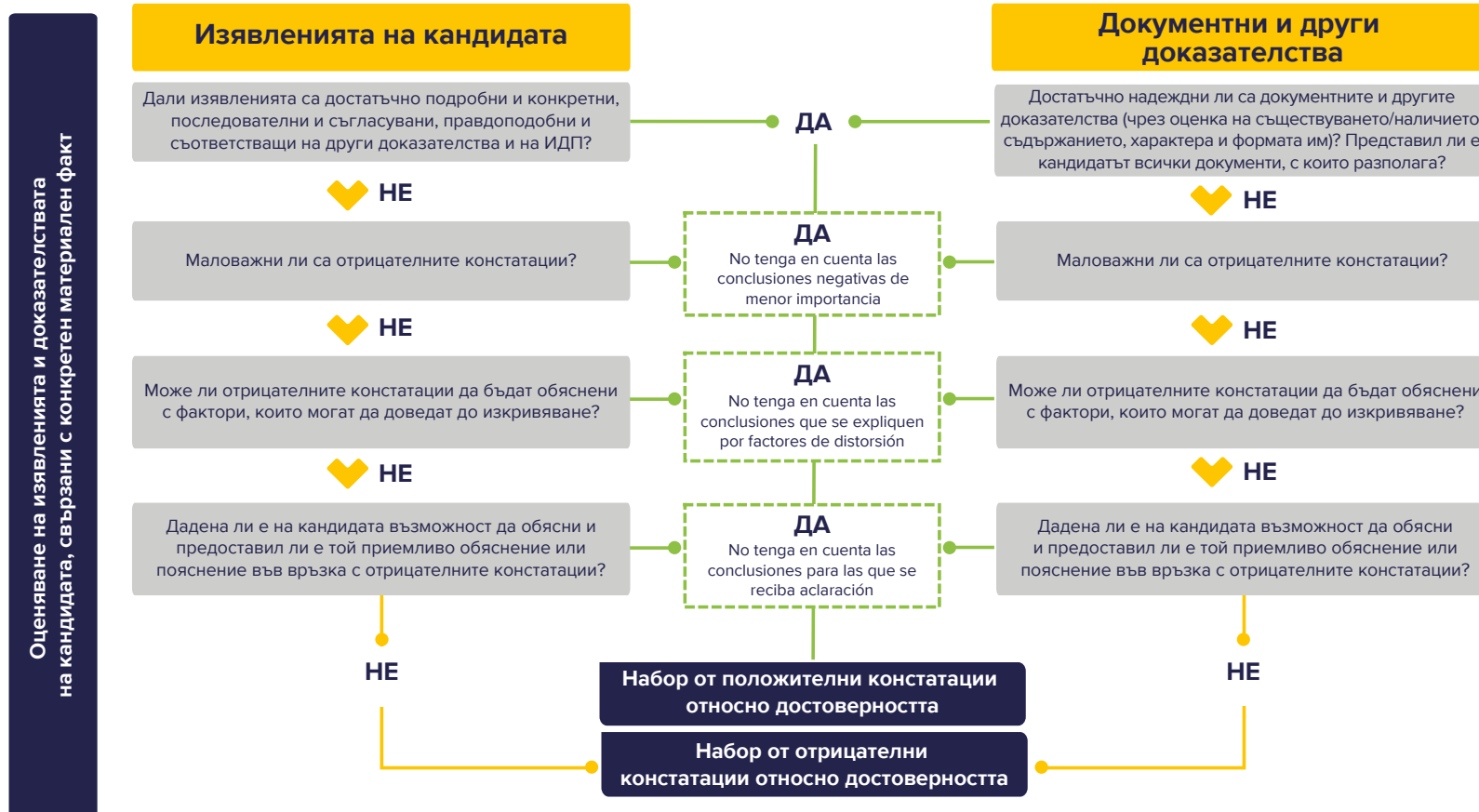

Приложение 1. Диаграма за оценка на достоверността

ОЦЕНКА НА ДОСТОВЕРНОСТТА

Всеки въпрос може да доведе до положителни, но и до отрицателни констатации относно достоверността.

Например твърденията може да са подробни и конкретни (положителна констатация),
но същевременно да им липсва последователност и съгласуваност (отрицателна констатация)

Преглед на всички положителни и отрицателни констатации относно достоверността, свързани с изявленията и документните и други доказателства, и определяне на тежестта, която се придава на всяка от тези констатации (като се вземат предвид индивидуалните и косвените доказателства), с цел оценка в каква посока се сближават или балансират констатациите относно достоверността и стигане до заключение дали материалният факт може да бъде приет.

Разглеждане на доказателствата в тяхната цялост и приемане или отхвърляне на факта

Ако определянето на тежестта не дава възможност да се направи заключение, след като е изпълнено задължението за разследване, следва да се има предвид, че не трябва да се отхвърля материалният факт, ако са изпълнени тези кумулативни условия:

- кандидатът е положил реални усилия да обоснове своята молба;
- всички относими доказателства, с които кандидатът разполага, са били представени;
- декларациите на кандидата са преценени за непротиворечиви и правдоподобни и не влизат в разрез с наличната и относима към неговата молба конкретна и обща информация;
- кандидатът е подал молбата си за международна закрила във възможно най-ранния момент, освен ако той може да посочи определени причини за това, че не го е направил; и
- общата достоверност на твърденията на кандидата е установена.

Приложение 2. Практически пример за определяне на тежестта на показателите за достоверност

[\[Съдържание\]](#) [\[Контролен списък\]](#)

Предназначението на настоящото приложение е да се предостави на читателя практически пример, основан на [случая на активистка от държавата Б](#), за да се покаже как е извършено определянето на тежестта на показателите за достоверност и оценката на достоверността за един от материалните факти по този случай.

Този пример е представен само с учебна цел.

След описателно обобщаване на извършената оценка на всеки критерий за достоверност във връзка с изявленията на кандидатката и предоставените доказателства, се представя процесът на определяне на тежестта на отрицателните и положителните констатации относно достоверността.

В края има графично представяне на мисловния процес, което е една възможна илюстрация на това как протичат разсъжденията при изграждането на разказа.

Оценяван материален факт. Кандидатката е **обществен лидер** в неправителствена организация (НПО), наречена Y, която се застъпва за правата на човека и документира, разследва и разобличава злоупотреби с власт и нарушения на правата на човека.

Изявления

Вътрешна достоверност

В примера кандидатката може да предостави подробна информация за структурата, дейността и целите на неправителствената организация Y. Въпреки това, когато е попитана за личното си участие в конкретни дейности, които твърди, че е извършвала в рамките на организацията, като например документиране и разследвания, или за конкретния начин, по който е осъждала злоупотреби с власт и нарушения на правата на човека, нейните изявления остават много общи, въпреки многократните съответни указания, които ѝ се дават относно очаквания подробен и конкретен характер на изявленията ѝ. Освен това тя не дава обяснение, когато ѝ се дава възможност да направи това. След като е напуснала държавата Б, кандидатката не е имала повече контакти с НПО Y и споменава, че е преустановила всякаква дейност, включително и във Вашата държава, където организацията има клон.

Изявленията ѝ нямат **подробен и конкретен характер** във връзка с профила ѝ на застъпник и обществен лидер, който твърди, че има. Това е така и като се има предвид, че е приет фактът, че тя е адвокат и член на НПО Y, и може да се очаква тя да може да коментира неотдавнашни случаи, по които е работила. Това води до отрицателна констатация относно достоверността в това отношение.

Всички други констатации относно достоверността са положителни, тъй като нейните твърдения са сметени за вътрешно съгласувани и последователни и съответстват на информацията от членската карта. Няма признаци за несъгласуваност с ИДП и не е налице проблем по отношение на правдоподобността.

В конкретния случай този материален факт е свързан със собственото ѝ участие в дейности, които тя твърди, че е извършвала многократно, доброволно и доста продължително време. Въз основа на нивото ѝ на образование и професионалния ѝ опит и при отсъствие на лични обстоятелства, за които да е известно, че могат да бъдат обяснение за недостатъците или да повлияят на оценката на изявленията, липсата на подробен и конкретен характер на изявленията тук има важна отрицателна тежест.

Членска карта от неправителствена организация

- Относимост

Картата има ограничена относимост към материалния факт, тъй като целта ѝ не е да обоснове дейностите, които кандидатката е извършвала в НПО Y, защото тя не съдържа никаква информация за функциите ѝ в организацията. Картата е по-скоро относима във връзка с членството на кандидатката в неправителствената организация Y. Това обаче не е разглежданият материален факт. В този случай материалният факт се отнася до ролята ѝ в организацията и по-общо — до функциите ѝ като обществен лидер.

- Критериите, свързани с достоверността на членската карта, водят до положителни констатации относно достоверността. Картата е достоверно доказателство.

Като се има предвид, че не са изпълнени условията по отношение на относимостта, този документ има малка доказателствена тежест за разглеждания материален факт, което придава важна отрицателна тежест.

Процес на определяне на тежестта

Какви са положителните констатации относно достоверността по отношение на този материален факт?

- Показателите за достоверност във връзка с изявленията са изпълнени, с изключение на това, че им липсва подробен и конкретен характер.
- Всички показатели за достоверност по отношение на членската карта са изпълнени.

Какви са отрицателните констатации относно достоверността по отношение на този материален факт?

- Забележима липса на подробен и конкретен характер на изявленията ѝ.
- Членската карта за Y не е достатъчно относимо доказателство в подкрепа на профила на кандидатката и дейностите, в които е участвала, докато е била член на тази НПО.

Може ли тежестта на положителните констатации относно достоверността да компенсира тежестта на отрицателните констатации относно достоверността?

Положителните констатации относно достоверността в този случай не могат да компенсират липсата на относимост на документа и липсата на подробен и конкретен характер на изявленията. Отрицателните констатации относно достоверността са свързани със същностните аспекти на достоверността на материалния факт и поради това имат по-голяма тежест от положителните констатации относно достоверността.

Може ли да се очаква да бъдат представени допълнителни доказателства в подкрепа на достоверността на материалния факт?

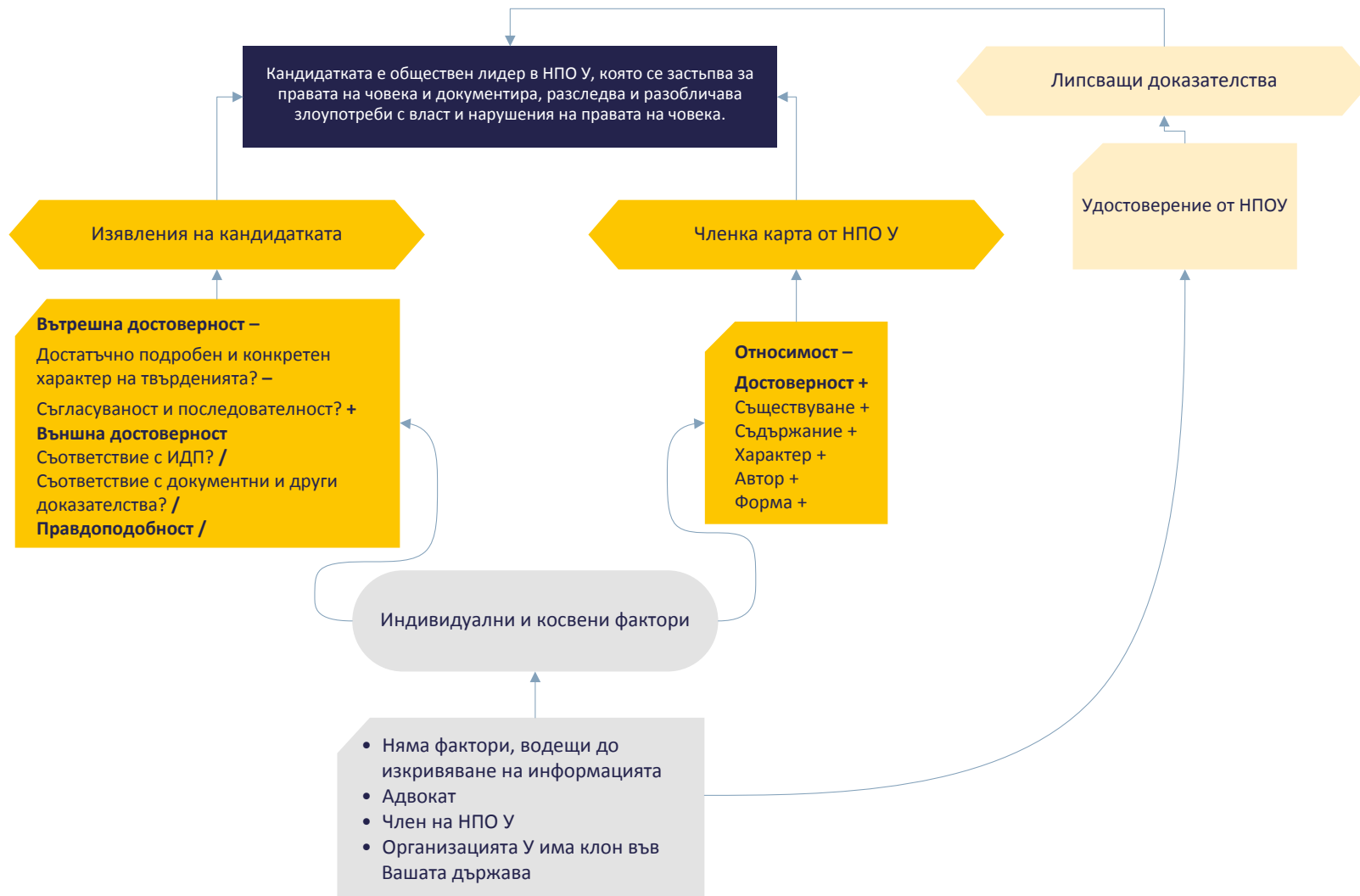
Сценарий 1 Приема се, че въз основа на относимата и актуална ИДП тази НПО Y често издава удостоверения във връзка с дейностите, в които участват нейните членове. Тези удостоверения обикновено са надеждни и може да бъдат поискани чрез клона на организацията, който се намира във Вашата държава. Кандидатката обаче не е представила такъв документ. Тя също така не е дала задоволително обяснение защо не е предприела допълнителни стъпки за обосноваване на твърдението си в това отношение. Това е нещо, което може да се очаква, предвид личните и контекстуалните обстоятелства, както и фактът, че ѝ е предоставено допълнително време, за да предприеме такива стъпки.

В този пример цялостната оценка на всички налични доказателства и на евентуалните липсващи доказателства, както и предвид индивидуалните и контекстуалните обстоятелства на кандидатката, би довела до заключение за отхвърляне на материалния факт.

Сценарий 2. Приема се, че кандидатката е представила удостоверение, издадено от НПО Y. Ще трябва отново да се проверят всички критерии, за да се направи оценка на неговата доказателствена тежест. Удостоверението е изготвено от високопоставен член на НПО Y, който предоставя подробен отчет за дейностите, извършени от кандидатката, което съответства на нейните изявления и представеното е в оригинал. Информацията за държавата на произход, с която разполагате, показва, че това лице подписва такива удостоверения само след надлежна проверка и че формалните характеристики на посоченото удостоверение отговарят на характеристиките на наличния образец. Следователно това удостоверение има голяма доказателствена тежест поради своята относимост и надеждност. Ето защо в процеса на определяне на тежестта положителните констатации за достоверността по отношение на документа ще надделеят над отрицателните констатации за достоверността, свързани с изявленията на кандидатката. Материалният факт ще бъде приет.

Пълната обосновка зад сценарий 1 може да бъде обобщена чрез графичното представяне на мисловния процес, дадено в примера по-долу.

Пример за графично представяне на мисловния процес, базирано на сценарий 1

Контролен списък

[Съдържание]

Контролен списък. Общи задължения на служителя по случая и на кандидата

Изпълнение на задължението да се сътрудничи (тежест на доказване) по време на оценката на доказателствата

- ☐ Проверка дали кандидатът изпълнява задължението си да обоснове молбата си
 - ☐ Оценка дали [кандидатът е положил реални усилия да направи изявления и да предостави всички документи, с които разполага](#)
 - ☐ Оценка дали [са предоставени всички доказателства в най-краткия възможен срок](#)
 - ☐ Проверка дали [кандидатът е предоставил приемливо обяснение за липсата на доказателства в подкрепа на молбата му](#)
- ☐ Изпълнение на задължението за разследване
 - ☐ Идентифициране на лица със [специални процедурни потребности](#) и оказване на адекватна подкрепа
 - ☐ [Уведомяване на кандидата за неговите задължения](#)
 - ☐ [Даване на възможност на кандидата да представи всички относими факти и доказателства в хода на личното интервю](#)
 - ☐ [Изискване от кандидата на разяснения по въпросите, които не са достатъчно ясни](#)
 - ☐ [Изясняване на привидни несъответствия, липса на достатъчно информация, проблеми, свързани с правдоподобността на показанията](#)
 - ☐ [Набавяне на съответната информация за държавата на произход и други доказателства](#)
- ☐ [Разглеждане на специалните правила за обосноваване, ако е приложимо](#), когато
 - ☐ е възможно да е налична [закрила](#) в държавата на произход
 - ☐ може да е приложима [алтернатива за вътрешна закрила](#)
 - ☐ може да е приложимо [изключване](#) от международна закрила
 - ☐ Кандидатът вече е бил обект на [предишни \(директни заплахи за\) преследване или тежко посегателство](#)
 - ☐ Кандидатът идва от [сигурна държава на произход](#)

Контролен списък. Стъпка 1 – Събиране на информация

- ☐ **Събиране на доказателства, относими към молбата**
 - ☐ Събиране на [устните изявления](#) на кандидата и/или на [писмени декларации](#)
 - ☐ Събиране на всички налични [документи за самоличност и други документни доказателства](#)
 - ☐ Събиране на [информация за държавата на произход](#)
 - ☐ Събиране на всякакви други доказателства, ако са относими и налични (например [доклади от медицински, психиатрични и психологически прегледи](#); [досиета на членове на семейството, подали молба за убежище](#); [информация, налична в социални медии](#), и др.)
 - ☐ Не се събират [доказателства, които са в нарушение на основните права на кандидата](#) (напр. доказателства за сексуални действия на кандидата)
- ☐ **Установяване на материални факти въз основа на условията за предоставяне на международна закрила**
 - ☐ Установяване на фактите, свързани с:
 - ☐ [гражданството\(ата\) на кандидата или липса на такова \(такива\)](#);
 - ☐ [бъдещи опасения или рискове при завръщане](#);
 - ☐ [причините за установените опасения или рискове](#);
 - ☐ [наличието на закрила срещу това, от което произтичат опасенията или което излага на риск, или липсата на такова](#);
 - ☐ [факти, свързани с евентуално изключване](#), ако е приложимо
 - ☐ [Отчитане на личните обстоятелства на кандидата, които съпровождат материалните факти](#)
 - ☐ [Изключване на нематериални факти](#)
- ☐ **Формулиране на ясни, изчерпателни, фактически материални факти**
 - ☐ [Обхващане само на минали и настоящи събития](#)
 - ☐ [Придържане към изявленията на кандидата](#)
 - ☐ [Включване на всички относими данни](#)
 - ☐ [Избягване на лични тълкувания или заключения](#)
 - ☐ [Избягване на правни въпроси](#)
 - ☐ [Формулиране на всеки материален факт въз основа на ясно определени факти, събития или ситуации](#)
- ☐ **Свързване на относими доказателства с материалния факт (материалните факти)**

Контролен списък. Стъпка 2 — Оценка на достоверността

- ☐ **Оценяване на документните и други доказателства** чрез прилагане на **критериите за оценка**
 - ☐ Относимост
 - ☐ Достоверност: съществуване/наличие, съдържание, характер, автор, форма
- ☐ **Определяне на тежестта на констатациите за достоверността по отношение на доказателството**
- ☐ **Оценяване на твърденията на кандидата въз основа на показателите за оценка на достоверността**
 - ☐ Прилагане на показателите за вътрешна достоверност
 - ☐ Достатъчно подробен и конкретен характер на твърденията
 - ☐ Съгласуваност и последователност
 - ☐ Прилагане на показателите за външна достоверност
 - ☐ Съответствие с ИДП
 - ☐ Съответствие с документни и други доказателства
 - ☐ Прилагане на показателя за правдоподобност
- ☐ **Разгледани ли са индивидуалните и косвените фактори, които могат да доведат до изкривяване на информацията?**
 - ☐ Разгледани ли са фактори, свързани с кандидата?
 - ☐ Функциониране на паметта
 - ☐ Травма
 - ☐ Други психологически и здравни проблеми
 - ☐ Възраст
 - ☐ Образование
 - ☐ Култура, вероизповедание и убеждения
 - ☐ Страх и липса на доверие
 - ☐ Заклеймяване и срам
 - ☐ Ролите на половете
 - ☐ Разгледани ли са факторите, свързани с вас като служители по случаите?
 - ☐ Признаци на умора от достоверността (стрес, изтощение, продължително излагане на въздействието на разкази за негативни събития от живота, недоверие, прекомерна самоувереност и др.)
 - ☐ Културна среда

- ☐ Разгледани ли са [фактори, свързани със ситуацията на интервюто?](#)
- ☐ [Многоезична комуникация чрез устен преводач](#)
- ☐ [Обстановка по време на интервюто](#)
- ☐ **[Определяне дали даден материален факт се приема или отхвърля](#)**
 - ☐ [Определяне на тежестта на констатациите за достоверността на всички доказателства, свързани с даден материален факт](#)
 - ☐ [Заклучение относно приети и отхвърлени материални факти](#)

Контролен списък. Стъпка 3 — Оценка на риска

- ☐ **Определяне на риска(овете) въз основа на приетите материални факти**
 - ☐ Разглеждане на рисковете, посочени от кандидата
 - ☐ Разглеждане на определените рискове въз основа на текущо наличната информация
 - ☐ За всеки риск се описват:
 - ☐ Бъдещи събития, които може да се случат на кандидата
 - ☐ Извършител(и)
 - ☐ Причини, поради които може да се случат
 - ☐ Обстоятелства, при които може да се случат
 - ☐ Възможност за закрила срещу тях
- ☐ **Разглеждане на всички показатели за риск, които могат да повлияят на вероятността от реализиране на риска**
 - ☐ Разглеждане на събитията, които кандидатът е преживял в миналото
 - ☐ Разглеждане на близки до кандидата лица или такива, които са в сходно положение на неговото
 - ☐ Разглеждане на личните обстоятелства на кандидата, които могат да увеличат или намалят риска
 - ☐ Разглеждане на основните причини или мотиви за събитията, за които съществуват опасения
 - ☐ Разглеждане на способността на извършителите на преследването или тежкото посегателство да отправят заплахи или да изпълнят заплахите в случай на връщане
- ☐ **Заключение относно риска**
 - ☐ Разглеждане на всички показатели за риска заедно
 - ☐ Преценка дали е изпълнен критерият за разумна степен на вероятност

Служба за публикации
на Европейския съюз

